

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

Markéta Beranová

České povědomí o světě Islámu, průzkum mezi studenty středních
škol

Czech awareness about the world of Islam, a survey among high
school students

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Alena Míšková

Praha 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím se zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky: Markéta Beranová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Doc.Phdr. Aleně Míškové za odborné vedení, cenné rady a pomoc při zpracování bakalářské práce.

Anotace v českém jazyce

Tématem této bakalářské práce je české povědomí o světě islámu. Cílem bylo zjistit, jak obstojí studenti vybraných středních škol prvních a čtvrtých ročníků. Jako výzkumná metoda, na jejichž údajích je práce založena, je metoda dotazníku. První teoretická část se zaměřuje na historický kontakt islámu a českých dějin. Praktická část je věnována zpracování výzkumu provedeného na školách a návrhům na řešení současné situace.

Klíčová slova

Islám, muslimové, česká xenofobie

Anotace v anglickém jazyce

The topic of the baccaloreaute is the czech idea about the world of islam. The goal was to find out, how well will high school students of the first and fourth year stand. I used a questionnaire as my investigating method. The first theory section is focused on the historical contact of islam and czech history. The practical section is dedicated to analysing the research conducted in schools and to ideas which would offer a solution to the current situation.

Key words

Islam, muslims, czech xenophobism

Úvod	Error! Bookmark not defined.
Kritika pramenů.....	7
Vzájemné střety islámu a české kultury v dějinách a literatuře.....	8
Resumé učebnic	19
Dotazníková část	21
Řešení do budoucna.....	54
Návrh pro zlepšení situace	57
Závěr.....	60
Seznam použité literatury	62
Seznam obrázků	63
Přílohy	64
Příloha A - Učebnice pro základní školy	64
Příloha B - Učebnice pro střední školy	67
Příloha C - Rozhovor s RNDr. Vladimírem Sářkou.....	71
Příloha D - Dotazník.....	75

ÚVOD

Téma „české povědomí o světě islámu“ jsem si vybrala proto, protože si myslím, že náboženství, zvláště pak islám, jsou zejména v posledních několika letech tématy často nekompetentně diskutovanými. Lidé často mluví o islámu většinou pouze v souvislosti s teroristickými útoky, o muslimech jako pouze o fanatických bojovnících, jejichž údělem je jen hájit víru, a tudíž neustále válčit s vyznavači jiné víry než je ta jejich. Povědomí velkého množství naší populace o tom co islám skutečně přináší a co bůh káže, je bohužel velice povrchní.

Ještě nikdy v minulosti se v českém prostředí nevěnovalo islámu tolik pozornosti, jako je tomu v posledních letech. Konkrétní a nebývale četné projevy tohoto zájmu nalezneme na knihkupeckých pultech, ve sdělovacích prostředcích, na internetu, ale rovněž v rozličných debatách a polemikách, ať již mají podobu diskusních intelektuálních fór, seminářů nebo konferencí, či častěji v příspěvcích v rámci různých internetových projektů. Zkrátka islám se nyní v Čechách stal módním tématem a na záležitosti, jež s ním (často jen domněle) souvisejí, narazíme při četbě novin, sledování televizního zpravodajství nebo v běžných společenských rozhovorech.

Prohlubující se zájem o muslimskou tematiku může vést k hlubšímu poznání, pochopení a toleranci, avšak stejně tak může vyústit k vytváření „civilizačních strašáků“ s nejrůznějším světonázorovým a ideologickým zaměřením.¹

Na jedné straně mě udivuje to, že nyní v době rozmachu cestovního ruchu do muslimských zemí, i přestože čeští turisté často a rádi navštěvují tyto destinace a mají tak možnost poznání této kultury, zůstávají stále názorově konzervativní. Na straně druhé však vliv médií je silný, a tak máme stále strach ze zahalených žen. Svou prací bych chtěla upozornit na problém neznalosti, zjistit jak daleko sahají obzory generace dnešních studentů, zejména pak maturantů, a přispět tím v budoucnu k jejich rozšíření.

Jako výzkumná metoda této práce byla vybrána metoda dotazníku. Výzkum probíhal u studentů středních škol, jejichž studium je zakončeno maturitní zkouškou. V dotazníku je uvedeno devatenáct otázek. Otázky jsou řazeny od nejjednodušší po složitější a vycházejí ze základu, který by se měl na školách v hodinách dějepisu nebo občanské výchovy probrat. V závěru jsou přiřazeny otázky, kde mají studenti sdělit jejich osobní názory na islám a muslimy. K vytvoření dotazníku byla použita publikace *Islám*² od autorů Sardara a Malika.

¹ Mendel, M., Ostřanský, B., Rataj, T., *Islám v srdci Evropy*, Academia, Praha 2007, str. 407

² Sardar, Z., Malik, Z., *Islám*, přeložila Loupová, H., Portál, Praha 2004

Kritika pramenů

Stěžejním pramenem při prováděném výzkumu byly studenty vyplněné dotazníky. Dotazníky jsem rozdávala na středních školách, kde je studijní program ukončen maturitní zkouškou. Do výzkumu byly zařazeny školy, jejichž studenti by se v budoucnu mohli s problematikou islámu setkat blíže, ať už osobně při vykonávání své profese nebo jako budoucí učitelé. Mezi zapojené školy se zařadily tyto instituce: Obchodní akademie-Praha 10, Soukromá střední odborná škola (studijní obor podnikání-ekonomika) Litoměřice, Gymnázium Omská, Gymnázium Josefa Jungmanna, Pedagogické lyceum J. H. Pestalozziho Litoměřice, Střední škola hotelnictví a služeb (studijní obor cestovní ruch).

Ředitelé škol, s nimiž jsem jednala, mi vyšli vstříc a umožnili tak provedení výzkumu. Na některých školách mi bohužel nebyl povolen vstup přímo do hodiny za účelem rozdání dotazníků, ale dotazníky s instrukcemi byly zanechány na školách a učitelé je v průběhu určené doby rozdali mezi studenty. Pedagogové obdrželi také instrukce pro vyplnění dotazníku, důraz jsem kladla zvláště na to, aby studenty nijak předem nepřipravovali a neprozrazovali správné odpovědi na kladené otázky.

Co se týká další literatury použité zejména v části Vzájemné střety islámu a české kultury v dějinách a literatuře, vycházela jsem z prací renomovaných českých orientalistů. Při vyličení vzájemných kontaktů byly pro mě zvláště přínosné knihy *Islám a české země*³ autorů Jiřího Bečky a Miloše Mendela, *Islámská výzva*⁴ od Miloše Mendela a publikace *Islám v srdci Evropy*⁵ zpracována kolektivem autorů zahrnující Tomáše Rataje, Bronislava Ostřanského a Miloše Mendela. Zvláště *Islám v srdci Evropy* přináší ucelený obraz o islámu od středověku až po současné vnímání, proto byla tomuto prameni věnována větší pozornost.

Cenné informace jsou obsaženy také v materiálech vydaných Islámskou nadací, které mi poskytl RNDr. Vladimír Sánka při našem setkání. Ke zpracování jsem dále použila encyklopedii *Judaismus, křesťanství, islám*⁶ od Heleny Pavlincové a kolektivu autorů. Čerpala jsem také z prací Luboše Kropáčka, především z *Islám a jeho svět*⁷. Nahlížela jsem také do periodik, jako jsou Česká literatura a Nový Orient. Užitečné materiály poskytují i internetové adresy jako například [www. al-islam.cz](http://www.al-islam.cz), [www. muslim-inform.cz](http://www.muslim-inform.cz), [www. islamweb.cz](http://www.islamweb.cz), ale také [www. pravdaoislamu.cz](http://www.pravdaoislamu.cz)

³ Bečka, J., Mendel, M., *Islám a české země*, Votobia, Praha 1998

⁴ Mendel, M., *Islámská výzva*, Brno 1994

⁵ Mendel, M., Ostřanský, B., Rataj, T., *Islám v srdci Evropy*, Academia, Praha 2007

⁶ Pavlincová, H., Horyna, B., *Judaismus, křesťanství, islám*, Olomouc 2003

⁷ Kropáček, L., *Islám a Evropa* in: *Islám a jeho svět*, sestavili Neužil, O., Mizerová, A., Brno 1995

Vzájemné střety islámu a české kultury v dějinách a literatuře

Naše dějiny nikdy neprovázely osudy mořeplavců a dobrodruhů, umístěním v kotlině uprostřed Evropy a začleněním do rakouského mocnářství jsme neměli přílišnou možnost rozšiřovat si rozhled. Vztah „křesťanského světa“ a „světa islámu“ má kořeny již hluboko v historii.⁸ Smyslem této kapitoly je ukázat, že i když české země nezískaly trvalý bezprostřední kontakt s islámem, měly možnost ho různým způsobem vnímat a poznávat.

Zřejmě nejstarší zpráva o islámu a muslimech na našem území se objevila na území Velké Moravy, v kontextu staroslověnského písemnictví. Život Sv. Konstantina-Cyrila, zařazovaný mezi takzvané moravsko-panonské legendy, informuje v rámci oslavy Cyrilovy učenosti i o jeho misích k Arabům a Chazarům, které vykonal z pověření byzantského císaře, ještě před svoji moravskou cestou „(...)debatoval s Agareny (muslimy), moudrými a vzdělanými lidmi(...)“. Jsou doplněny i nějaké údaje o islámu: například, že prorok Muhammad uznává neposkvrněné početí Panny Marie nebo chválí Ježíše Krista. Text obsahuje rovněž část Koránu.⁹

Přímými kontakty, o nichž můžeme pro období Velké Moravy a raného přemyslovského státu hovořit, jsou obchodní styky. Máme je doloženy z archeologických památek a z arabských pramenů. Zdrojem poznání muslimských zemí byly také cestopisy. Cestopisy zde můžeme rozdělit na dva základní typy. Prvním jsou relace o poutích do Svaté země, druhým pak popisy putování na Dálný východ. Cesty českých poutníků do Jeruzaléma máme doloženy díky zprávám kronikářů a analistů už od konce 11. století, ač se můžeme domnívat, že byly podnikány již dříve.¹⁰

Zde je potřeba také zmínit Cestopis rytíře Johna Mandevilla, český překlad tohoto fiktivního spisu pořídil Vavřinec z Březové. Kniha se v českém prostředí velmi rozšířila, pro nás jsou zde důležité četné informace o muslimech, které autor nazývá zpravidla „pohany“. Hlavní muslimskou zemí se zde stává Egypt. Ve třech kapitolách se autor věnuje základním informacím o islámu. Porovnává, v jakých člancích víry se muslimové shodují s křesťany. Nicméně také reprodukuje negativní evropský obraz islámu, jenž vznikl jako nástroj násilné expanze. Navzdory tomu, tento cestopis představuje ve srovnání s předchozími spisy

⁸ Mendel, M., *Islámská výzva*, Brno 1994

⁹ Mendel, M., Ostřanský, B., Rataj, T., *Islám v srdci Evropy*, Academia, Praha 2007, str. 155

¹⁰ Tamtéž, str. 156

nejobsáhlejší a relativně nejvěcnější informaci o islámu, jaká se dosud v českém prostředí objevila.¹¹

Ve spisech husitských, (respektive utrakvistických) teologů nacházíme jen letmé odkazy na islám, a to v zásadě jen jako podpůrné argumenty v polemice s katolickou církví. Vycházejí ze západokřesťanské učené literatury o islámu a mají v zásadě trojí povahu. Předně se k různým nešvarům katolického kléru hledají paralely v islámském světě-například Jan Hus při kritice světského panování církve uvádí, že podobně „Machometovo učenie“ bylo mezi Saracény, Tatary a Turky rozšířeno mečem. Druhým typem odkazů k islámu je kritika světského panování církve za to, že nebylo hrází proti expanzi islámu. Třetí typ pak představují pasáže v kazatelské literatuře ukazující, že muslimové mohou být v některých věcech příkladem pro špatné křesťany – například ve své zbožnosti, v úctě k Panně Marii (například u Jana Husa ve Spisech kostnických nebo v Postille Jana Rokycany)¹².

Jagellonské Čechy byly více vtaženy do bojů s Turky na Balkáně, protože už od roku 1490 byly spojeny personální unií s Uhrami. Živý zájem o islám v Jagellonských Čechách dokládá fakt, že jedním z nejstarších českých tisků (dokonce tzv. prvotisků) je drobný spis bez dobového názvu dnes konvenčně nazývaný *Život Muhammadův*¹³. Turci a islám byli v mysli českých (respektive evropských) čtenářů zcela propojeni-Muhhamad byl nazýván tureckým prorokem, Korán tureckým zákonem a islám tureckým náboženstvím. Zároveň nám tento spis nepřímo dokládá relativní slabost české nabídky naučných informací o islámu ve srovnání s již bohatou produkcí v německých zemích, Francii, Itálii a podobně.

Bitva u Moháče roku 1526 vedla ve svém důsledku k otevření Uherské nížiny Osmanům, kteří se tak přiblížili k hranicím historických českých zemí. Tento stav trval následujících 170 let. Osmanská říše se dostala do kontaktu s českým prostředím ve dvojitým smyslu-jak v přímém (tedy faktickou přítomností Osmanů v nedalekých Uhrách a na pomezích v oblasti dnešního Rakouska), tak ve smyslu nepřímém-jako poddaní panovníků habsburské dynastie, kteří byli zároveň i uherskými králi, byli totiž obyvatelé Českého království vtaženi do tureckých válek.¹⁴

Pozoruhodný doklad o podobě protiturecké propagandy, představuje divadelní představení, jež uspořádal český šlechtic Jan Zajíc z Házmburka na svém zámku v Budyni nad Ohří. Jeho slovní i obrazový popis máme dochován v Zajícově autobiografii, která se

¹¹Mendel, M., Ostřanský, B., Rataj, T., *Islám v srdci Evropy*, Academia, Praha 2007, str. 163

¹²Rokycana, J., *Postilla*, 2 díly, vydal František Šimek, Praha 1928-1929

¹³Vydal Mikuláš Bakalář, Plzeň 1498

¹⁴Bečka, J., Mendel, M., *Islám a české země*, Votobia, Praha 1998

označuje jako Sarmacia. Představení probíhalo asi následovně: zatímco křesťané pokojně hoduji a nedbají o vlastní bezpečnost, zaútočí na ně Turci. Odehrávají se scény plné turecké krutosti, vraždění dětí, znásilňování žen, vypalování vesnic a tak dále. Někteří křesťané se shromáždí na zámku, kde se sešikují a podniknou útok. Závěrečný souboj ukazuje, že je možné se úhlavnímu nepříteli bránit.¹⁵

Pro českou reflexi islámu měla však „dlouhá válka“ značný význam, neboť vedle obligátní účasti českých vojáků v bojích přinesla největší množství tištěných spisů všech možných žánrů zabývajících se Turky či islámem. Praha jako císařská metropole Rudolfa II. byla centrem s válkou spojených diplomatických aktivit. Přišla také doslova záplava protitureckých tisků v latině, němčině i češtině.

Mnoho informací o tureckých dějinách nacházíme také v Kronice české Václava Hájka z Libočan¹⁶: „(...)Téhož léta ten nešlechtný pes turecký Machomet, nemoha se uspokojiti a křesťanské krve nasytiti, než aby bez přestání ji vyléval, sebrav lidu velmi mnoho i myslil, kam by se obrátil, a neznaje svého užitku na ten čas mezi křesťany, obrátil se na jednoho velmi znamenitého pána tatarského, jenž slůl Usimhasan(...)“.¹⁷

Největší, ale jistě i nejznámější českou polemiku však představuje Antialkorán českého evangelického šlechtice a stavovského politika Václava Budovce z Budova. Byl vydán roku 1614, ale vznikl na počátku „dlouhé války“, jak dokládá dochovaný, cenzurou k tisku nepřipuštěný rukopis. Jeho vydání nebylo povoleno zřejmě z důvodu Budovcových narážek na blízkost islámu a katolického konceptu absolutní monarchie.¹⁸ Masivní vstup Turků do dějin znamenal minimálně pro českou společnost redukci obrazu islámu právě jen na turecký, respektive turecko-egyptský svět. Přesto pozorujeme během 16. století alespoň stopy povědomí o Persii a krajinách Tatarů, zpravidla v kontextu úvah o možném spojení proti společnému tureckému nepříteli.¹⁹

Období třicetileté války bylo období relativního klidu na habsbursko-osmanském pomezí. V Osmanské říši probíhala vleklá krize, proto byla schopna jen diplomatických aktivit. Přelomový význam měla „velká válka“ z let 1683-1699 zahájená druhým a posledním tureckým obléháním Vídně. Ohlas válek s Turky v podobě zpravodajství a propagandistických děl z českých zemí v 17. století se zdá s dobou předcházející na první pohled slabší, ale je to možná způsobeno méně důkladným prozkoumáním pramenů. Na

¹⁵ Zajíc z Házmburka, J., *Sarmacia aneb Zpověď českého aristokrata*, vydal Jaroslav Pánek, Praha 2007

¹⁶ Bečka, J., Mendel, M., *Islám a české země*, Votobia, Praha 1998

¹⁷ Hájek z Libočan, V., *Kronika česká*, vydal Jaroslav Kolár, Praha 1981

¹⁸ Budovec z Budova, V., *Antialkorán*, Praha 1989

¹⁹ Mendel, M., Ostřanský, B., Rataj, T., *Islám v srdci Evropy*, Academia, Praha 2007, str. 199

druhou stranu Pražané měli pravděpodobně již od roku 1658 k dispozici německy tištěné pravidelné noviny. Myšlenky objevující se v rámci českého stavovského povstání a také myšlenky, které poté následně zdělila česká evangelická emigrace, zdůrazňovaly společné body obou náboženství. Komenský se je snažil využít k prosazení nové protihabsburské aliance.

Český evangelický myslitel J. A. Komenský si zaslouží zvláštní pozornost jako příklad odlišného konceptu reflexe Turků. V pohledu Komenského na islám jsou zásadním mezníkem dvacátá léta 17. století. Do této doby reprodukoval standartní negativní obraz islámu. Například v *Labyrintu světa a ráji srdce*²⁰ přirovnává islám ke stromu kořeny trčícímu do vzduchu a větvemi tkvícími v zemi. V polovině dvacátých let se však setkal s vizemi Kryštofa Kottera a Kristiny Poniatowské, v nichž hrají Turci úlohu významných spojenců v boji proti Habsburkům, ale zároveň je předpovídána jejich christianizace jako přímý předstupeň soudného dne. Komenský tato zjevení vydal tiskem a šířil je mezi vzdělanci a na panovnických dvorech. V této věci byl nepochybně inspirován koncepcí tzv. kalvinoturcismu, který od konce 16. století kalkuloval s možností spojenectví s Vysokou Portou proti katolickým mocnostem a zároveň počítal s obrácením Turků na křesťanství.²¹

Komenský se těmito vizemi zabýval po jisté přestávce opět během svého sedmihradského pobytu, mj. pod vlivem Mikuláše Drabíka. Jeho proroctví přeložil do latiny pod názvem *Lux in tenebris* (Světlo v temnotách)²² a snažil se jej využít k prosazování nové protihabsburské aliance, leč neúspěšně. Ve své aktivitě pokračoval i v Amsterdamu. Podle Drabíka měl osmanský sultán dostat do rukou turecký překlad Bible a obrátit se pod jejím dojmem na „pravou“ víru. Z toho Komenský vyvodil svůj další projekt- překlad Bible do turečtiny, pro který získal i finanční podporu od svých nizozemských a anglických příznivců. Projekt však nebyl završen, dochoval se pouze částečný překlad, který byl dokončen v 19. století.

Mezník v Komenského myšlení představuje válka mezi lety 1663-1664, která mu přinesla zklamání. Ve spisu *Letzte Posaun uber Deutschland* (1664) se částečně vrací ke staré koncepci Turků jako společného nepřítele všech křesťanů. V jeho myšlení ovšem můžeme najít mnoho odlišných rovin. Například tón vymykající se kalvinoturcismu-myšlenku obecné rovnosti tří hlavních monoteistických náboženství a nutnosti vzájemné tolerance a mírové koexistence. V této koncepci už nejsou Turci (muslimové) nástrojem směřujícím

²⁰ Komenský, J. A., *Labyrint světa a ráj srdce*, Naše vojsko, Praha 1958

²¹ Rataj, T., *České země ve stínu pŕlměsíce*, Praha 2002

²² Komenský, J. A., *Světlo v temnotách*, Státní pedagogické nakladatelství Praha, Praha 1970

k apokalypse, nýbrž rovnocennou skupinou. V této rovině svého myšlení dospěl Komenský k řešení překračujícímu obzory své doby.²³

V 18. století zprostředkovával povědomí o islámu i první pražský kavárník Giorgio Diodata. Arab z křesťanské rodiny z Damašku si dal za cíl zabývat se monoteistickými náboženskými systémy a jejich srovnáváním a dále pak popularizovat znalosti o islámu. Snažil se ukázat co nejvíce shod mezi křesťanstvím a islámem, zatímco mezi islámem a judaismem nalézal především neshody.

Představu o tom, jaké informace byly o islámu poskytovány českým dětem v 18. století ve farních školách, nám nastiňuje spis Vejtah světa, tj. skrovná povědomost historie světské neb politické od faráře Jiřího Václava Paroubka. Islám je zde reprodukován jako směs křesťanských herezí.²⁴

Od 19. století zájem Čechů o islám, islámskou kulturu a tradice stoupal. Vycházelo mnoho prací a časopisů pojednávajících o islámu. Od poloviny 19. století se v českých zemích, především ovšem na pražské univerzitě, utvářela orientalistika. V témže století vyšly také české překlady islámské poezie i prózy. Islám, islámské prostředí, osobnosti a dějinné události od 19. století také více pronikaly do tvorby českých autorů. Jako příklad zde uvedu dílo Vincence Furcha *Písně hostýnské* (Olomouc 1844), kde jsou tyto verše

Tak jako Mohamedán, když se modlívá,
Vždy pobožným okem k Mekce se dívá,
Vždy moravská rodina
K Hostýnu se dívat má,
Když se modlívá,
Když se modlívá.

Od druhé poloviny 19. století se mnoho významných českých literátů nechalo ovlivnit islámem a inspirování touto tematikou vytvořili mnoho děl, z nichž jich zde pár uvedu. Z předních buditelů použil východní náměty František Ladislav Čelakovský²⁵ ve svém zpracování *Cizonárodních písní*, nachází se mezi nimi například *Krása děvy* či *písně arabské a burjatské*. Zájem o islám můžeme doložit i u největší české prozaičky té doby-Boženy Němcové. V jejím deníku najdeme systematické výpisky z německého překladu Háfizových

²³ Rataj, T., *České země ve stínu půlměsíce*, Praha 2002

²⁴ Mendel, M., Ostřanský, B., Rataj, T., *Islám v srdci Evropy*, Academia, Praha 2007, str. 215-216

²⁵ Čelakovský, F. L., *Život a dílo*, upravil J. Horčíčka, Otto, Praha 1917

veršů. Básník Adolf Hejduk uveřejnil v druhém ročníku almanachu Máj v roce 1860 epickou báseň Na Bosporu, ve Světozoru z roku 1878 otiskl velkou poemu Mohamed II.²⁶

Zalíbení v Orientu našel také Vítězslav Hálek. Roku 1885 Orient dokonce navštívil a napsal o cestě znamenité cestopisné črty v knize *Z cest*²⁷ nebo i články, jako je například Turecká vdova uveřejněná v Květech roku 1868. Zvláštní zmínku si zaslouží dvě lyricko-epické skladby z roku 1859: Krásná Lejla a Mejrima a Husejn, v nichž Hálek na orientálních motivech ukázal lásku jako světovládnou sílu.

Trochu jiné postavení v tomto společenství zaujímá Miroslav Tyrš. Ten jednak překládal do češtiny jednotlivé drobné básně východních autorů, jednak-a to především-je autorem pro tehdejší českou veřejnost důležitého článku Mohamed a nauka jeho (Květy 1880). Uvádí zde úryvky z Koránu a verše Sa'dího, Háfize a jiných autorů. V úvodu na téma „Orient“ předvídá víru, která nebude chtít „(...) rozptýlenými almužnami udržovati a živiti chudobu na věky, než spojením sil a štědrostí rozumnou navždy vymýtiti ze světa nuznost jak hmotnou tak duševní.“

Ke kouzlu Orientu tíhl také Svatopluk Čech, spisovatel odchovaný romantickou literaturou. Oblíbil si poezii Rumího, Háfize či Omara Chajjáma, jejichž verše překládal do češtiny. Ve východních textech s oblibou řešil spor jedince se společenským vědomím a konflikt národního uvědomění s rakouským tlakem. Orient zasáhl výrazně i jeho vlastní tvorbu-patří sem například poemu Bahadur, Prorok, Čerkes a jiné. Vztah k perské poezii dokládají i verše v básni Slávie:

A tam, kdy v záři zlaté, siné, rudé,
Věž minaretu zaplá v nebes klínu
A na nich dozní hlahol muezínů
Kdy bulbul jen své růži pěti bude...

Nejenže si tu vypůjčil východní milostný vztah slavíka k růží, nýbrž slavíku navíc ponechal jeho perský název – bulbul.

K významným představitelům vrcholného českého romantismu patřil Julius Zeyer. Romantickou cestou kráčel po celý svůj život, což dokládá jeho knihovna i studium hebrejštiny a sanskrtu. V jeho tvorbě najdeme básně o proroku Muhammadovi a jeho ženě Chadidže, prozaickou rapsodii Rostem a Sohráb, v níž podal ve zkratce to, co ho nejvíce

²⁶ Bečka, J., *Islámský svět v české literatuře 19. Století*, in: Česká literatura 48/2000

²⁷ Hálek, V., *Z cest: Do Cařihradu a domů*, upravil A. Hartl, Praha 1913

citově zaujalo ve Firdausiho Šáhnáme (Knize králů).²⁸ I ve Vrchlického poezii můžeme najít prvky východních vlivů, a to ve slovních spojeních obvyklých v islámské poezii, jako například „perly písní vrtal ducha šídlem“, „já viděl mŕu kroužit kolem světla“. Často se objevují slova jako karavana, muezin, Mekka apod. Ve sbírce *Dojmy a rozmary* (1880) respektoval formální požadavky perské poezie, například radíf-refrén na konci každého dvojverší.

Po islámské tematice sáhli také někteří čeští spisovatelé románů a povídek, a to s různou motivací. Karel Hlubuček vydal roku 1922 román ze života vyšší turecké společnosti Džaffera. Jiný je román *Makanna-otec divů* Jiřího Weila. Popisuje atmosféru islámského chalífátu ve středověku. Autor jej napsal za druhé světové války v krajním ohrožení. Seznámil se dosti zevrubně s osobou Hášima ibn Hakíma Atá, známého spíše pod přezdívkou „al-Mukanna“ charismatického náboženského vůdce, který v lidovém povstání proti dynastii Abbásovců v 8. století zneužil své moci a důvěry přívrženců a začal se vydávat za proroka. Románem prostupují dva hlavní motivy, jež spojují autora s dobou, v níž byl román psán: motiv vůdce-falešného proroka a motiv panské rasy opovrhující jinými národy.²⁹

Od vzniku samostatné Československé republiky roku 1918 se tématem islámu zabývalo mnoho prací, důležitou roli zde sehráli orientalisté a rozkvětu se dostalo i islámské filologii. Pořádaly se kurzy orientálních jazyků či vědecké a populárně- vědecké přednášky.³⁰

Od poloviny 19. století se v českých zemích, především ovšem na pražské univerzitě, utvářela orientalistika. Oddělila se jako nezávislý vědecký obor od bohoslovecké fakulty, kde se po staletí pěstovalo jen studium hebrejštiny. Tento obor přešel na filozofickou fakultu. Profesor I. Kaempfer a docent Jaromír Košut přednášeli o Koránu, obecně o islámu a o arabské a perské klasické literatuře. Orientalisté dbali na to, aby seznámili široký okruh domácích čtenářů prostřednictvím překladů krásné literatury s východními kulturami.

Profesor teologické fakulty pražské univerzity J. Sedláček³¹ vydal roku 1898 první českou mluvnici a učebnici spisovné arabštiny *Al- Kitáb fí nahv al-lugha al- arabíja...* Karel Mrkos³² vydal v letech 1905 a 1906 první obsáhlé překlady *Tisíce a jedné noci* přímo z arabštiny. Leckteré náměty východních pohádek, mimo jiné z *Tisíce a jedné noci*, pronikly i do českých pohádek. Touto otázkou se potom dosti intenzivně zabýval folklorista Karel

²⁸ Bečka, J., *Gazel v české poezii*, in: Česká literatura 24/1976

²⁹ Mendel, M., Ostřanský, B., Rataj, T., *Islám v srdci Evropy*, Academia, Praha 2007

³⁰ Bečka, J., Mendel, M., *Islám a české země*, Votobia, Olomouc 1988

³¹ Sedláček, J., * 4. 2. 1860 Hostomice, + 3. 1. 1923 Praha

³² Mrkos, J., * 2. 1. 1869 Malostovice, + 1927 Praha

Horálek³³, například v článku Orientální prvky v slovanských lidových pohádkách, uveřejněném v Českém lidu roku 1968, a v dalších domácích i zahraničních člancích a časopisech.³⁴

Díky změně politických poměrů se v posledních dvou či třech dekadách dostal islám jako náboženský systém, ale také jako ideologie a politika do popředí zájmu.³⁵

Muslimská náboženská obec

Vytvoření nových hranic po rozpadu monarchie v roce 1918 pohyb obyvatelstva neomezilo. Muslimové, kteří se usadili na území, jež se stalo Československou republikou, tu zůstali a přicházeli další. Teprve v polovině třicátých let se muslimové žijící v Praze, Brně a na Zlínsku začali sdružovat na základě své náboženské příslušnosti. Do té doby se stýkali a praktikovali islámský rituál jen jednotlivci-převážně na národnostním základě. První úvahy o založení muslimské obce získaly konkrétní podobu až koncem roku 1934. Dne 8. listopadu se z podnětu tehdejšího egyptského generálního konzula Abd al Hamída al-Bábá beje, indického muslimského intelektuála dr. Sajjida Hasana Mírzá a chána a českého publicisty Mohameda Abdallaha (Bohdana) Brikciuse sešla skupina pražských praktikujících muslimů, kteří založili Moslimskou náboženskou obec pro Československo s ústředím v Praze. Při založení v letech (1934-35) měla muslimská náboženská obec, podle různých zdrojů, asi 700 členů v Praze (z toho 10 Čechů). V letech protektorátu přibýlo jen několik českých konvertitů.

Muslimská obec vykazovala tři typy činnosti, odpovídající svou intenzitou jejímu početnímu stavu: 1. Posilování náboženské příslušnosti-snaha o stálý kontakt členů (alespoň písemný) a společné praktikování rituálu- především kolektivní modlitby, zvláště u příležitosti muslimských svátků (ramadán, maulidu=oslavě Prorokových narozenin)

2. Misijní činnost-vydávání bulletinu Hlas Moslimské náboženské obce, nákup náboženské literatury, obec organizovala přednášky, na nichž vystupovali zkušení misionáři. V roce 1937 začal vycházet Hlas

3. Organizační činnost-obec údajně do roku 1945 sjednotila všechny muslimy v českých zemích. Po celou dobu se obec marně pokoušela získat povolení pro stavbu mešity.

³³ Horálek, K., *4. 11. 1908 Rajhrad, +26. 8. 1992 Praha

³⁴ Mendel, M., Rataj, T., Ostřanský, B., *Islám v srdci Evropy*, Praha 2007

³⁵ Bečka, J., Mendel, M., *Islám a české země*, Votobia, Olomouc 1998

Vzhledem k charakteru a z něho vyplývající rezervovanosti naší společnosti se nelze divit, že popularita islámu mezi Čechy nebyla příliš velká. Po roce 1945 byly konverze k islámu spíše ojedinělé, počet muslimů u nás dosahoval více než desítek osob, které byly okolím vnímány spíše jako podivíni.³⁶

Antiislámská a rovněž antiarabská xenofobie, která ovládla určitou část veřejného mínění, sdělovacích prostředků a názorů intelektuálů i politických míst dosáhla vrcholu

- a) Během naivních či zavádějících interpretací okupace Kuvajtu a spojenecké operace Pouštní bouře (1990-1991)
- b) Během emotivních diskuzí kolem Rushdieho Satanských veršů, knihy Betty Mahmoodyové Bez dcerky neodejdu a dalších titulů
- c) Během nových interpretací arabsko-izraelského konfliktu, jež byly velice jednostranné

Od výkladu zmíněných témat se u nás odvíjelo vykreslování muslimů a muslimské civilizace jako dalšího fatálního nepřítele západních demokracií a dokonce, jako rušitele našich národních zájmů.³⁷

Mluvčími pražské skupiny se stali absolvent arabistiky dr. Petr Pelikán a RNDr. Vladimír Sánka. Nejvíce praktikujících muslimů však žilo v Brně a okolí.

Dne 18. května 1991 se v Praze na Střeleckém ostrově konala ustavující schůze Ústředí muslimských náboženských obcí v ČSFR, na níž byly schváleny staronové stanovy, ty vycházely z prvorepublikové předlohy. Uskutečnily se volby, z nichž jako předseda vyšel vítězně prof. Mohamed Ali Šilhavý. Rada měla mnoho plánů, mělo se obnovit vedení matrik, založit vlastní nakladatelství, měly se navázat zpřetrhané vazby na islámská misijní centra v Evropě i jinde. Do popředí se opět dostala otázka výstavby první mešity v českých zemích.³⁸

Shrneme-li dosavadní zkušenosti s „bojem o mešity“, můžeme dojít ke třem základním závěrům:

1. Ukazuje se, že „boj o mešitu“ je především bojem o symbol. Vše nasvědčuje tomu, že odpůrcům mešit nevadí přítomnost cizinců. Například v Teplicích je přítomnost Arabů jako klientů léčeben nebo lázeňských hostů zcela běžnou zkušeností. Nevadí ani jejich náboženská aktivita, jak opět v Teplicích dokazuje existence dvou modliteben ve

³⁶ Mendel, M., Ostřanský, B., Rataj, T., *Islám v srdci Evropy*, Academia, Praha 2007, str. 331-374

³⁷ Kropáček, L., Gombár, E., Marková, D., a kol., *Variace na Korán: Islám v diaspoře*, Akademie věd ČR, Praha 1999

³⁸ Kropáček, L., Gombár, E., Marková, D., a kol., *Variace na Korán: Islám v diaspoře*, Akademie věd ČR, Praha 1999

městě. Vadí spíše viditelný vstup muslimů a symbolů islámu do veřejného prostoru. Důležitost této symbolické roviny ostatně dokazuje otázka minaretu v Brně, neboť minaret je architektonický prvek, který jednoznačně ukazuje na přítomnost muslimů ve veřejném prostoru. Naopak tam, kde mešita vyrostla zcela na okraji města bez výrazných architektonických prvků, a dokonce bez označení „mešita“ (jako se to stalo v Praze), uskutečnila se tato stavba naprosto bez odporu. Umístění mešity na okraji města naznačuje společenskou marginalizaci muslimské komunity.

2. Odpor k nepřehlédnutelnému symbolu přítomnosti muslimů ve městě byl na všech sledovaných místech racionalizován podobnými argumenty-bez závislosti na tom, jakého náboženského vyznání odpůrci byli, nebo zda se jednalo o ateisty. Argumenty měly podobu negativního stereotypu. Především přímočaře spojovali islám s násilím páchaným v jeho jménu. Dále to že, kultura muslimů je cizí a nemůže obohatit kulturu naši. Stále se také objevovalo podezření, že v mešitách se budou soustřeďovat radikální muslimové i se svou výzbrojí.
3. „Boje o mešity“ v České republice, včetně stereotypů a technických překážek, zcela odpovídají povaze „bojů“ v západní Evropě. Je jen otázkou, zda se Česká republika časem zařadí mezi země se silným odporem, jakými jsou například Španělsko nebo Itálie, anebo naopak k zemím, v nichž odpor slábne, jako je Francie či Velká Británie. V případě České republiky, bude zřejmě hrát roli ještě skutečnost, kolik zde bude žít muslimů. Pokud bude nadále nízká úroveň migrace z muslimských zemí, je pravděpodobné, že odpor bude slábnout. Pokud se úroveň zvýší, dá se očekávat opak.³⁹

Džihád

Důležitou a často diskutovanou záležitostí v oblasti islámské věrouky je džihád, proto ho neopomenu ani zde a v následujících řádcích nastíním co to vlastně džihád, kterého se často lidé obávají, opravdu znamená a co vše zahrnuje. Vráťm-li se k dotazovaným studentům, vyšlo najevo, že nikdo nezná celý výklad džihádu a vždy se jim vyjeví pouze jedna, a to stinná stránka.

³⁹ Kropáček, L., Gombár, E., Marková, D., a kol., *Variace na Korán: Islám v diaspoře*, Akademie věd ČR, Praha 1999

Džihád je jeden z klíčových pojmů islámské věrouky a právní teorie. Pojetí džihádu se stalo už ve druhém století islámského letopočtu tak závažným problémem, že islámská exegetika a právní věda musely postupně sjednotit výklady o islámu. Pojem Džihád znamená v doslovném překladu nejvyšší úsilí v zápase o nějakou zásadní věc či myšlenku. V konkrétním islámském smyslu se jedná o všestranné úsilí (jedince nebo obce) o co nejúspěšnější rozvoj, upevnění a rozšíření islámu. Druhá varianta znamená provádění určitého bohulibého skutku nebo způsob chování.

Džihád může být veden proti vlastní sobeckosti či hříšnosti, proti pokušení našeptávajícího ďábla nebo proti viditelnému nepříteli muslimské obce (22:78). Zahrnuje v sobě nejen válku či boj se zbraní v ruce za územní šíření islámu (2:218), zcela rovnocenně je v základních textech pojat i jako cesta ke spáse nebo očištění duše, případně jako trpělivé přesvědčování nevěřících o Boží zvěsti. Proto právní znalci rozlišují čtyři roviny, v nichž se může věřící účastnit džihádu:

- a) Džihád srdcem-týká se neustálého prohlubování osobní zbožnosti, přemáhání hříchu a pokušení, kterému Bůh muslima průběžně vystavuje
- b) Džihád jazykem-týká se podpory a šíření pravdy misijní činností a poukazů na špatnosti
- c) Džihád rukou-zahrnuje především obecně záslužnou a charitativní činnost
- d) Džihád mečem-ve smyslu prosazování islámu různými podobami, ať už vedením války za šířením víry, bojem proti strůjcům rozkladu zevnitř, nebo-a možná především-obranou vůči vnějšímu nepříteli.

Boj věřícího s pokušením se nazývá „velký džihád“, zatímco všechny ostatní varianty se nazývají pouze „malý džihád“. V minulém i současném povědomí křesťanského světa je vždy džihád mylně spjat především s válkou, nikoliv s misijní činností nebo svárem dobra a zla. Džihád proti vnitřnímu rozvratu stojí na prvním místě.

Džihád ve smyslu války-ať už je útočná či obranná-je z právního hlediska chápán výhradně jako válka náboženská. Má-li džihád podobu války, je to výhradně válka za Boha. V tom smyslu je útočný džihád válkou spravedlivou a bohulibou. Válka s jinými záměry je naopak trestuhodný a bezbožný čin. Pokud se pohnutky k vedení války ukáží jako nízké (ziskuchtivost, touha po slávě, bezduché násilí), jsou v rozporu s Boží zvěstí.⁴⁰

⁴⁰ Pavlincová, H., a kol., *Judaismus, křesťanství, islám*, Mladá fronta, Praha 1994

Resumé učebnic

V rámci této kapitoly jsem zjišťovala, co se studenti mohou naučit z učebnic středních škol, v jakém rozsahu a zdali vůbec se autoři zmiňují o islámu. Ze široké škály publikací bylo vzato sedm titulů, z nichž byly vybrány články pojednávající o islámu. Pozoruhodným jevem je, že i učebnice mají k některým otázkám spíše konzervativnější postoj. Nejlépe v hodnocení dopadly učebnice od autorů Čornej, Čornejová, Parkan. V jejich učebnicích Dějepis 2 pro gymnázia a střední školy⁴¹ a Dějepis pro střední a odborné školy⁴² se studenti dozvídají stručnou a objektivní charakteristiku náboženství, velký prostor je zde věnován vyličení přínosu arabské civilizace a geografii. Co se týká popisu muslimů a islámu, jsou zde vytyčeny pojmy mnohoženství a oddanost bohu. V Kostce z dějepisu⁴³ se píše o Alláhovi jako o „všemohoucím, přísném a krutém soudci, který řídí osudy lidí. Muslimové jsou povinni plnit jeho příkazy a vést Svatou válku (neboli džihád) proti bezvěrcům a šířit tak víru mečem“. V publikaci Odmaturuj z dějepisu 2⁴⁴ se můžeme dočíst o islámu jako o fatálním náboženství.

V učebnici Dějiny Středověku⁴⁵ se autor poměrně rozsáhle věnuje kultuře a přínosu arabského národa, podrobně rozepisuje uspořádání arabského státu a společnosti, na druhou stranu chybí zde seznámení se základními prvky náboženství. Pro rozšíření analýzy jsem nahlédla i do učebnic zeměpisu. Zjištění, co se také objevuje v těchto učebnicích a co se poté následně vyučuje, bylo dosti znepokojivé. V Regionálním zeměpisu světadílů⁴⁶ v kapitole Severní Afrika se například dočteme:

„Evropská moderní civilizace se střetává s fundamentálním islámem, který odmítá prvky civilizace a vrací se zpět (...)“ Podobné hodnocení najdeme ještě v kapitole o Asii. Téměř totožné je hodnocení islámu i v učebnici Příroda a lidé Země.⁴⁷ V Zeměpisu pro střední a odborné školy⁴⁸ se dozvídáme toto „Drtivá většina jihozápadní Asie vyznává islám (...) Pouze na Kypru se islámskému vlivu ubránili křesťané (...) Učení islámu je obsaženo v Koránu, který sestavil zakladatel islámu Mohamed (...) Muži se mohou ženit s více ženami a rodiny proto mají vysoký počet dětí. Ženy nejsou rovnoprávné s muži. Islám je nesmiřitelný

⁴¹ Čornej, P., Čornejová, I., Parkan, F., *Dějepis pro gymnázia a střední školy*, SPN, Praha 2009

⁴² Čornej, P., Čornejová, I., Parkan, F., Kudrys, M., *Dějepis pro střední a odborné školy*, SPN, Praha 2008

⁴³ Sochrová, M., *Kostka I. z dějepisu*, Fragment, 2008

⁴⁴ Štěpánková, A., Šašínská, Z., *Odmaturuj z dějepisu 2*, Didaktis, Brno 2006

⁴⁵ Beneš, Z., *Dějiny středověku*, Albra 2008

⁴⁶ Bičík, I., a kol., *Regionální zeměpis světadílů*, Nakladatelství české geografické společnosti, Praha 2007

⁴⁷ Bičík, I., a kol., *Příroda a lidé Země*, Nakladatelství české geografické společnosti, Praha 2001

⁴⁸ Holeček, M., a kol., *Zeměpis pro střední a odborné školy*, Nakladatelství české geografické společnosti, Praha 2004

náboženský směr, který neuznává víru jiných lidí.“ Přijde mi poněkud znepokojující, když se projevy „islamofobie“ dostávají i do učebnic. Ovšem jak sem již uvedla, ne všechny učebnice jsou takové a z těch vhodnějších k výuce se studenti mají šanci dozvědět o islámu základní rámec informací, který se pak dle potřeby dá dále rozvíjet. Když porovnáím rozsah požadavků u otázek v mém dotazníku s obsahem učebnic, tak kromě pilířů víry a postavení žen byly v učebnicích zmíněny všechny odpovědi. Potvrdilo se mi ovšem, že velký počet učitelů se tomuto tématu vyhýbá a s žáky ho neprobírá ani v rozsahu dané učebnice. Děje se tak možná někdy z důvodu časového nedostatku v hodinách, ale někdy, jak se bohužel domnívám, dle reakcí učitelů, i z důvodu negativního postoje k muslimům. Studenti potom mají možnost buď informace si sami dostudovat, což se u většiny, pokud se z nějakého důvodu o islám nezajímají, nepředpokládá, nebo si vlastní obraz vytváří přijímáním podmětů z médií, která ovšem také nejsou zcela objektivní a islámu spíše ubližují.

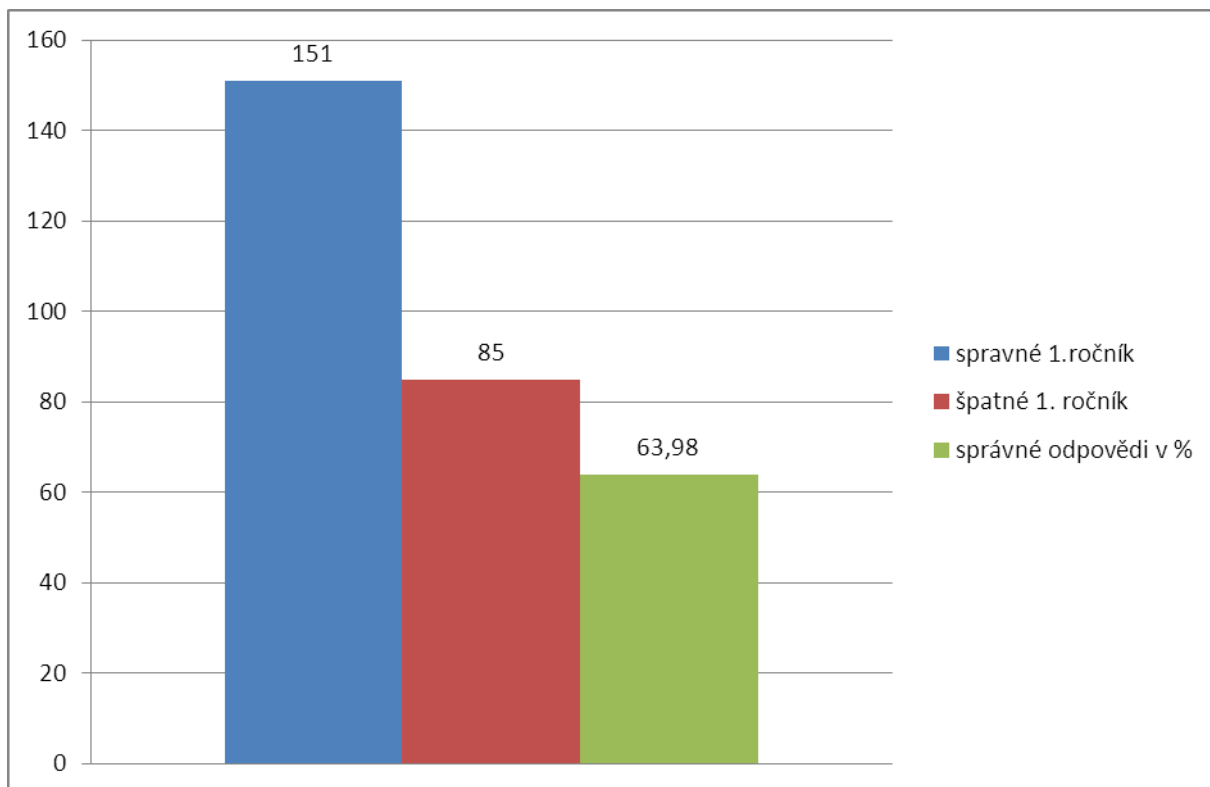
Dotazníková část

Výzkum byl prováděn na gymnáziích a středních školách různého zaměření, pomocí dotazníků (viz. příloha). Studenti nebyli při vyplňování nijak časově omezeni, dostalo se jim času dle jejich individuální potřeby. Dotazovaní nebyli předem informováni o plánovaném výzkumu.

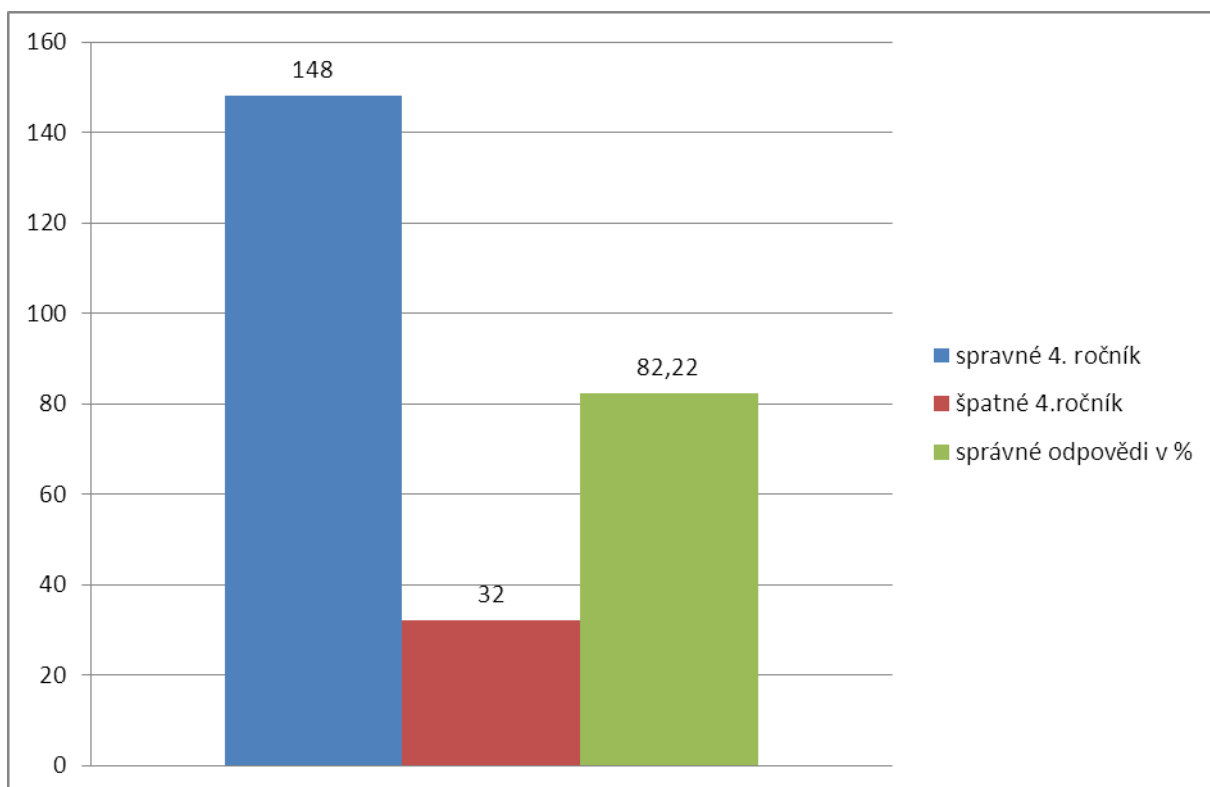
Zúčastněné školy-Obchodní akademie-Praha 10, Soukromá střední odborná škola (1.KŠPA) Litoměřice, Gymnázium Omská, Gymnázium Josefa Jungmanna, Pedagogické lyceum J. H. Pestalozziho Litoměřice, Střední škola hotelnictví a služeb.

Otázka první – Jak se nazývají stoupenci islámu?

Na tuto otázku jsem očekávala odpovědi, všech studentů bez rozdílu škol, proto byl pro mě výsledek více než překvapivý. U studentů gymnázií v prvním ročníku odpovědělo 65 ze 71 dotazovaných. Ve čtvrtých ročnících gymnázií byla úspěšnost stoprocentní. Velké rozdíly v úspěšnosti odpovědí mezi prvním a čtvrtým ročníkem byly u studentů pedagogického a ekonomického zaměření. Zatímco studenti v prvním ročníku pedagogického lycea odpověděli s 50 procentní úspěšností, ve čtvrtém ročníku odpovědělo správně 23 z 24 dotazovaných. Ze studentů prvního ročníku soukromé školy ekonomického zaměření odpovědělo na otázku pouze 5 z 20 dotazovaných, v ročníku čtvrtém odpověděla polovina z celkového počtu 24. S touto otázkou se také vypořádala jen polovina studentů prvního ročníku cestovního ruchu, ve čtvrtém byla úspěšnost větší, otázku zodpovědělo 30 ze 44 tázaných.

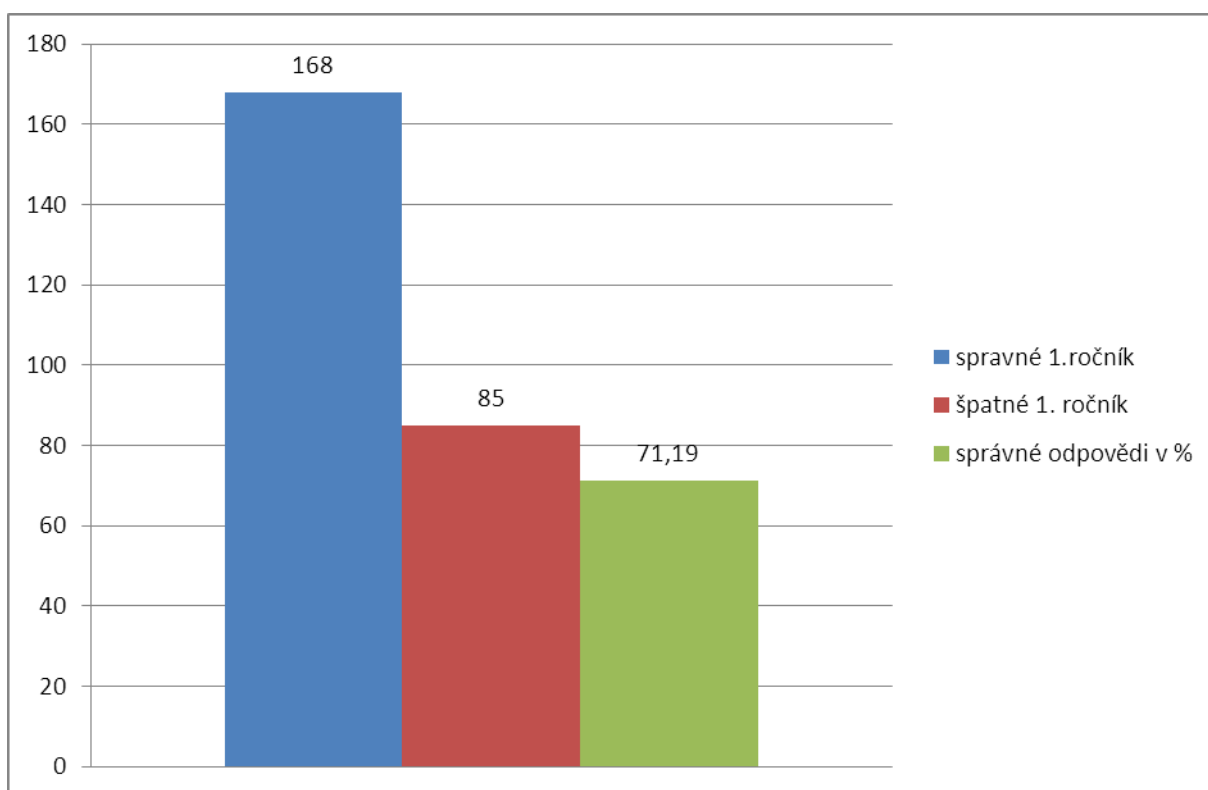
Obrázek 1, odpovědi na otázku č.1. první ročník

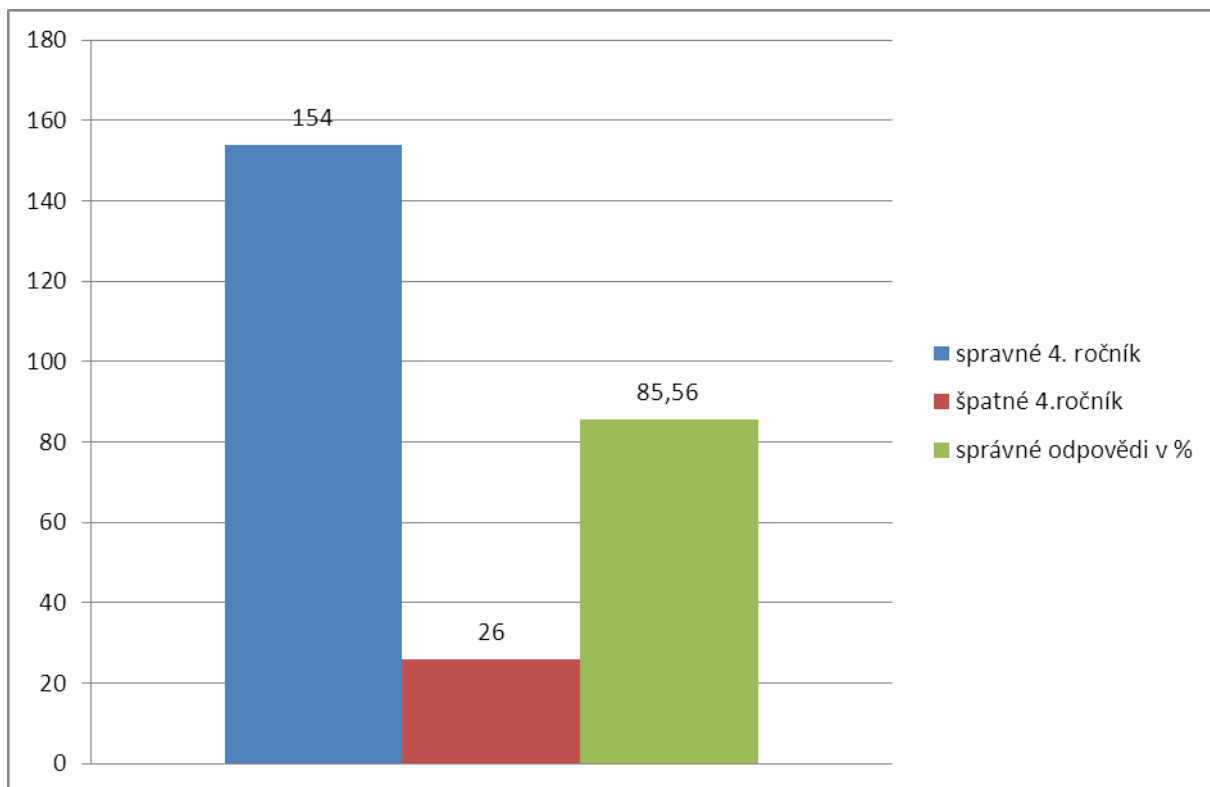
Obrázek 2- odpovědi na otázku č. 1, čtvrtý ročník

Druhá otázka – Uveďte jméno proroka?

Tato otázka dopadla ve výsledku stejně jako otázka první. Studenti středních škol odpovídali správně z padesáti procent. Překvapením zde byl výsledek studentů prvních ročníků z Obchodní akademie, objevilo se více správných odpovědí než na první otázku. U studentů gymnázií odpověděla opět většina, a to jak v prvním, tak ve čtvrtém ročníku. Rozdíl v odpovědích mezi prvním a čtvrtým ročníkem byl u studentů Pedagogického lycea, v prvním ročníku odpovědělo pouze 10 z 27 dotazovaných a v ročníku čtvrtém bylo potom již 22 správných odpovědí z celkových 24. Několikrát studenti napsali, že prorokem je Mohamed Ali, někteří dokonce Usáma-bin-Ládin.

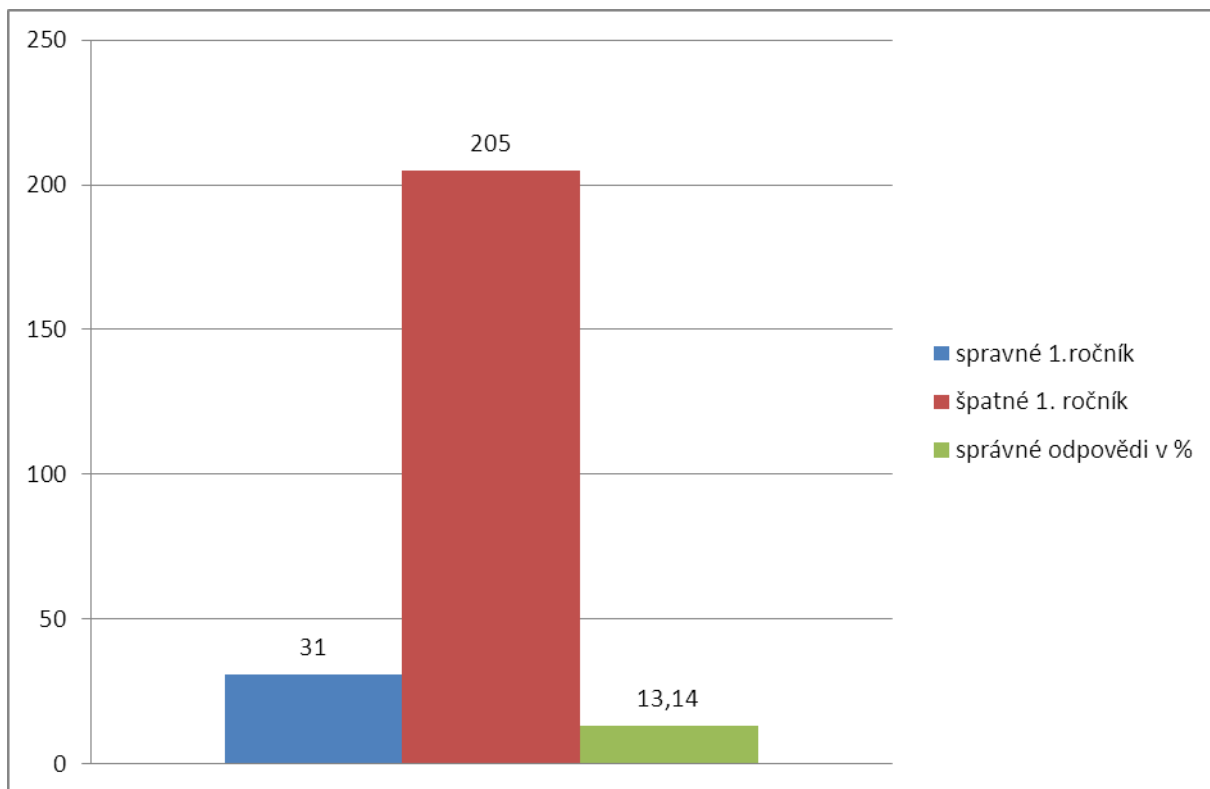
Obrázek 3- odpovědi na otázku č. 2, první ročník

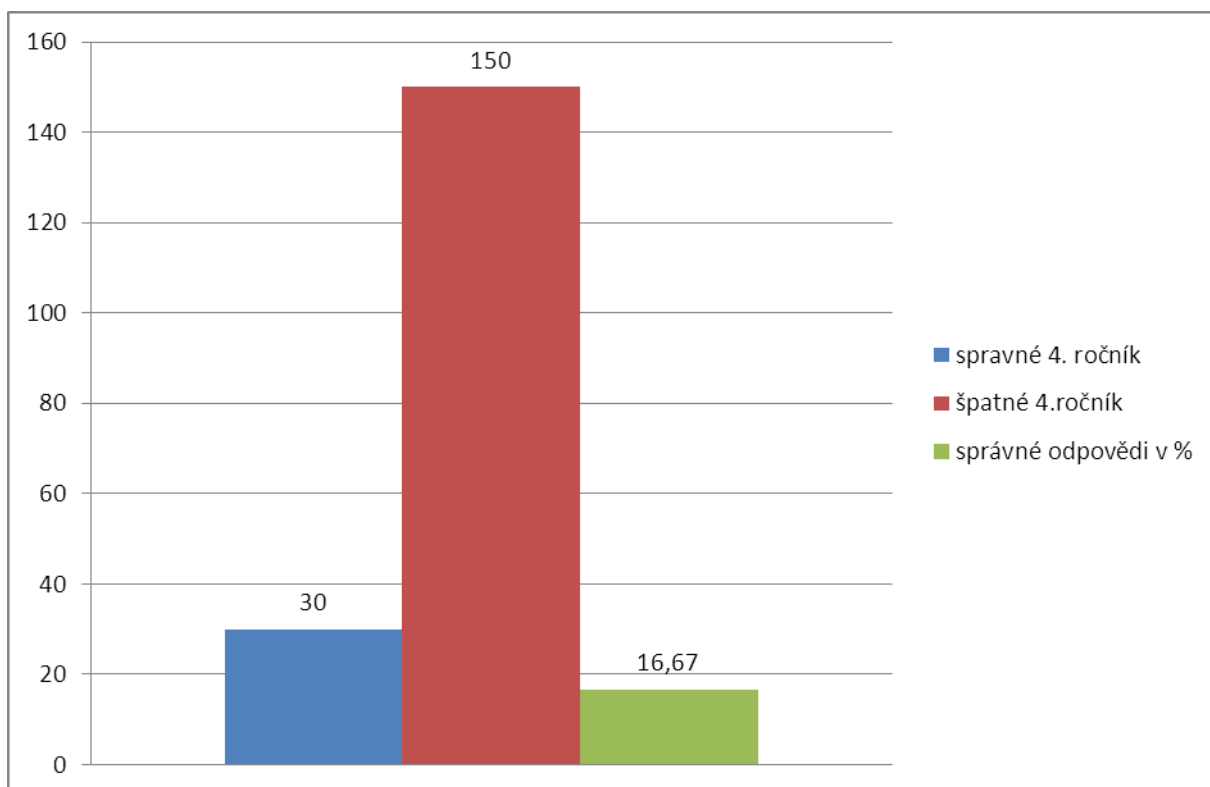
Obrázek 4- odpovědi na otázku č. 2, čtvrtý ročník

Třetí otázka – Lokalizujte islám

Správně zodpovědět tuto otázku bylo pro většinu studentů naprosto nezvladatelný úkol, a to bez rozdílu škol. Paradoxně studenti cestovního ruchu v prvním ročníku neodpověděli vůbec a ze čtvrtého ročníku odpověděl jeden z celkového počtu 44. V porovnání mezi soukromou školou ekonomického zaměření a školou státní, dopadla lépe státní, jejíž studenti z prvního ročníku odpověděli správně 6krát z celkem 75 dotazníků, ve čtvrtém ročníku byla úspěšnost 3 správných z celkového počtu 55. U studentů gymnázií byla úspěšnost poloviční jak v prvním tak ve čtvrtém ročníku. Islám správně lokalizovalo také 8 z 24 studentů čtvrtého ročníku Pedagogického lycea, v prvním ročníku na otázku neodpověděl nikdo.

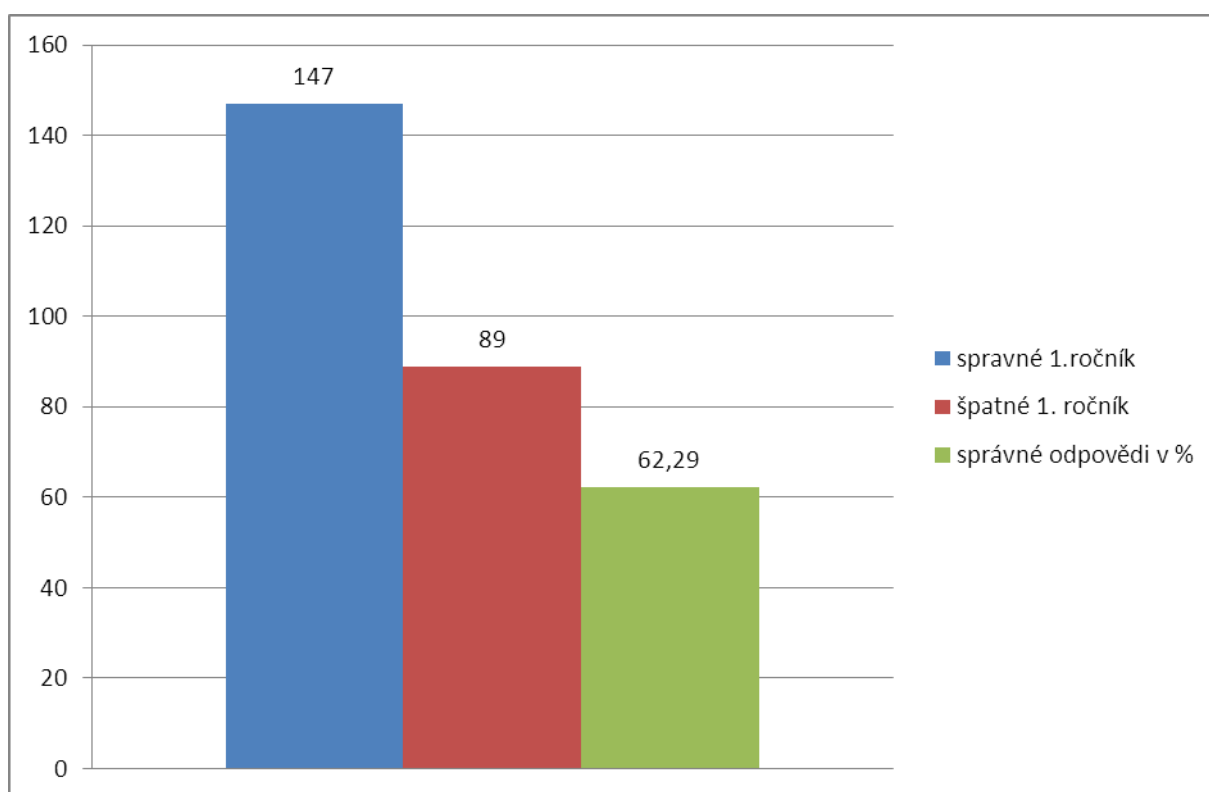
Obrázek 5- odpovědi na otázku č. 3, první ročník

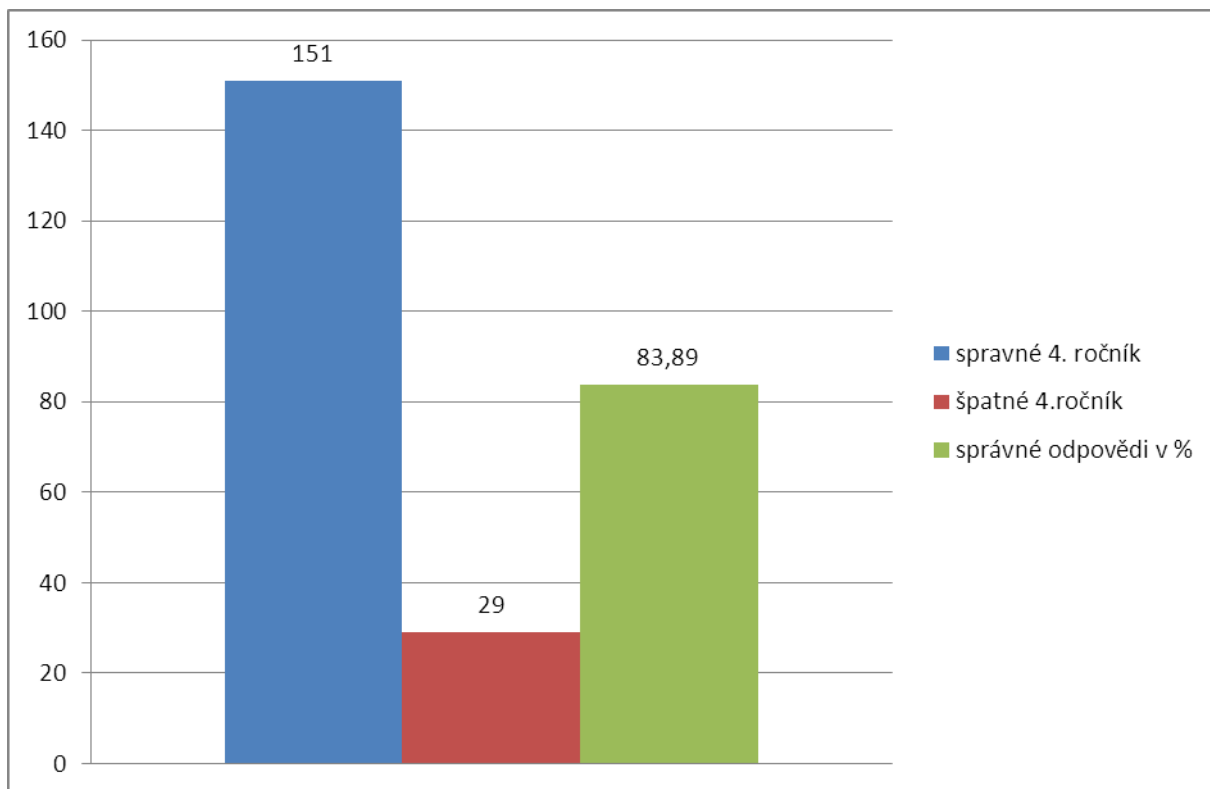
Obrázek 6- odpovědi na otázku č. 3, čtvrtý ročník

Otázka čtvrtá – Co je to Korán a jak se dělí?

Zde se již opět objevil větší počet správných odpovědí. Nejčastěji byla uváděna odpověď, že Korán je „ kniha, něco jako u křesťanů bible“ nebo „ islámská bible“. To, že se dělí na sůry, vědělo pouze 10 studentů. Několikrát se také vyskytla myšlenka, že se Korán dělí na Starý a Nový zákon a nebo to, že Korán je kniha muslimů vycházející z Bible. U odborných škol byly opět rozdíly mezi prvním a čtvrtým rokem studia. Jako správné odpovědi byly označovány i ty odpovědi, ve kterých byla zodpovězena pouze první polovina otázky-Co je to Korán?

Obrázek 7- odpovědi na otázku č. 4, první ročník

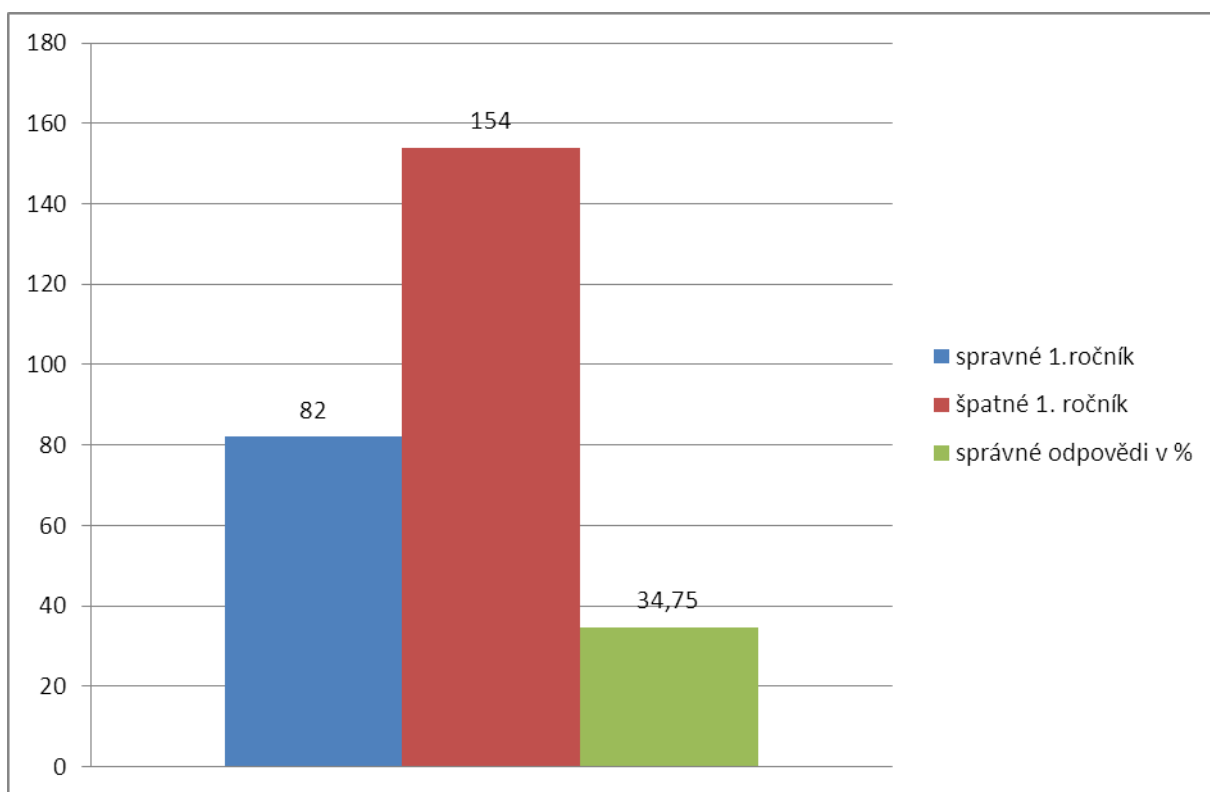

Obrázek 8- odpovědi na otázku č. 4, čtvrtý ročník

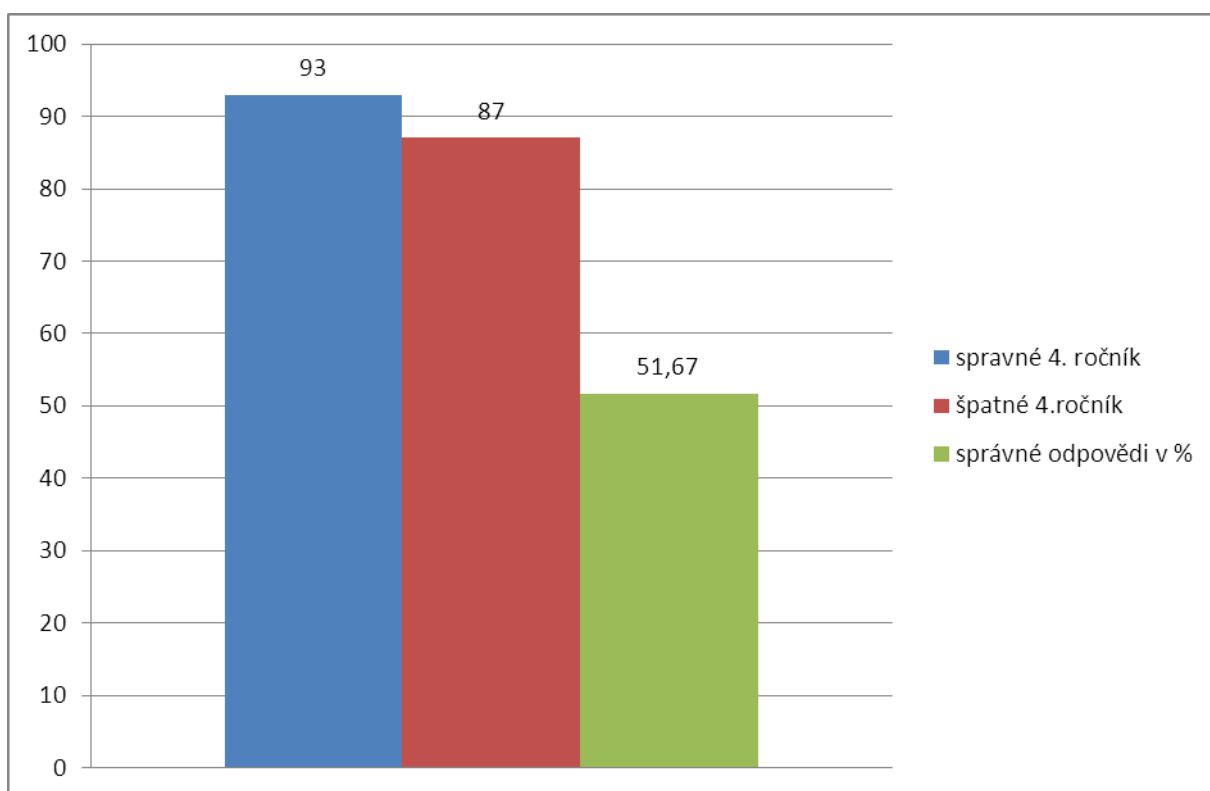
Otázka pátá – Jak se nazývá svatostánek muslimů?

Úspěšnost odpovědí byla až překvapivě nízká. Ani mezi studenty gymnázií neodpověděli všichni, v prvním ročníku byla zhruba třetinová úspěšnost, ve čtvrtém pak odpovědělo správně 52 procent.

Několikrát se vyskytla odpověď Mekka, jednou pak kostel a velké množství dotazovaných neodpovědělo nic. Nejméně správných odpovědí se objevilo u studentů cestovního ruchu a studentů s ekonomicky zaměřeným studijním plánem.

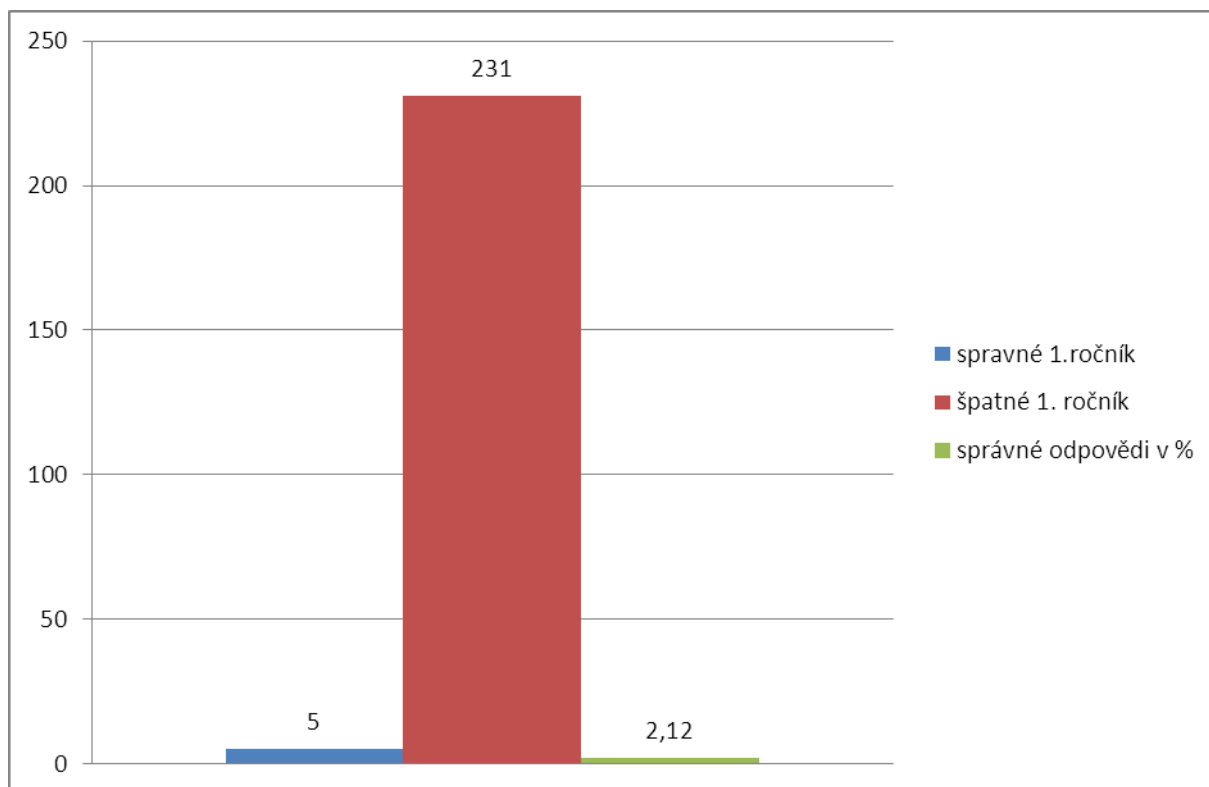
Obrázek 9- odpovědi na otázku č. 5, první ročník

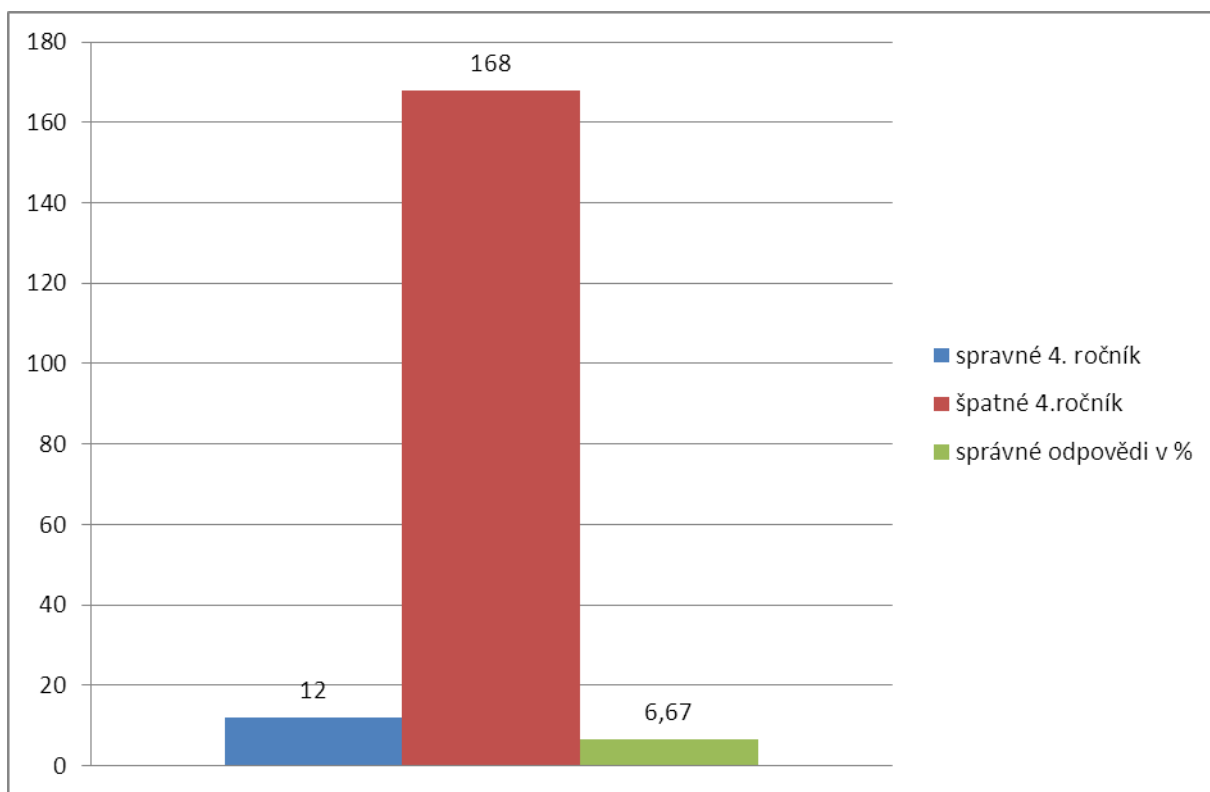
Obrázek 10- odpovědi na otázku č. 5, čtvrtý ročník

Otázka šestá – Na jaký popud začal Mohamed kázat?

Na tuto otázku odpovědělo pouze 17 studentů ze všech dotazovaných. Za úspěšnou odpověď jsem považovala i „měl zjevení“. To, že se Mohamedovi zjevil archanděl Gabriel, věděli jen dva studenti. Někteří psali, že mu to nařídil Alláh, což už nebylo bráno za správnou odpověď.

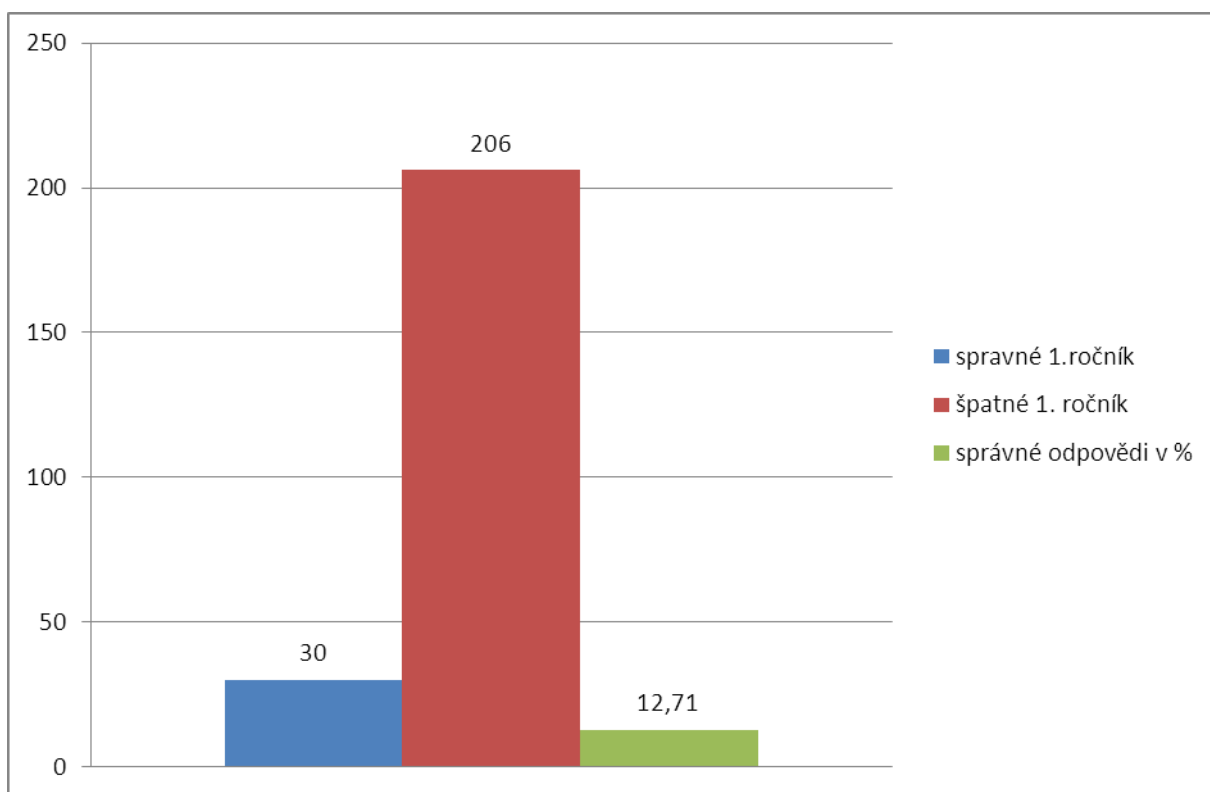
Obrázek 11- odpovědi na otázku č. 6, první ročník

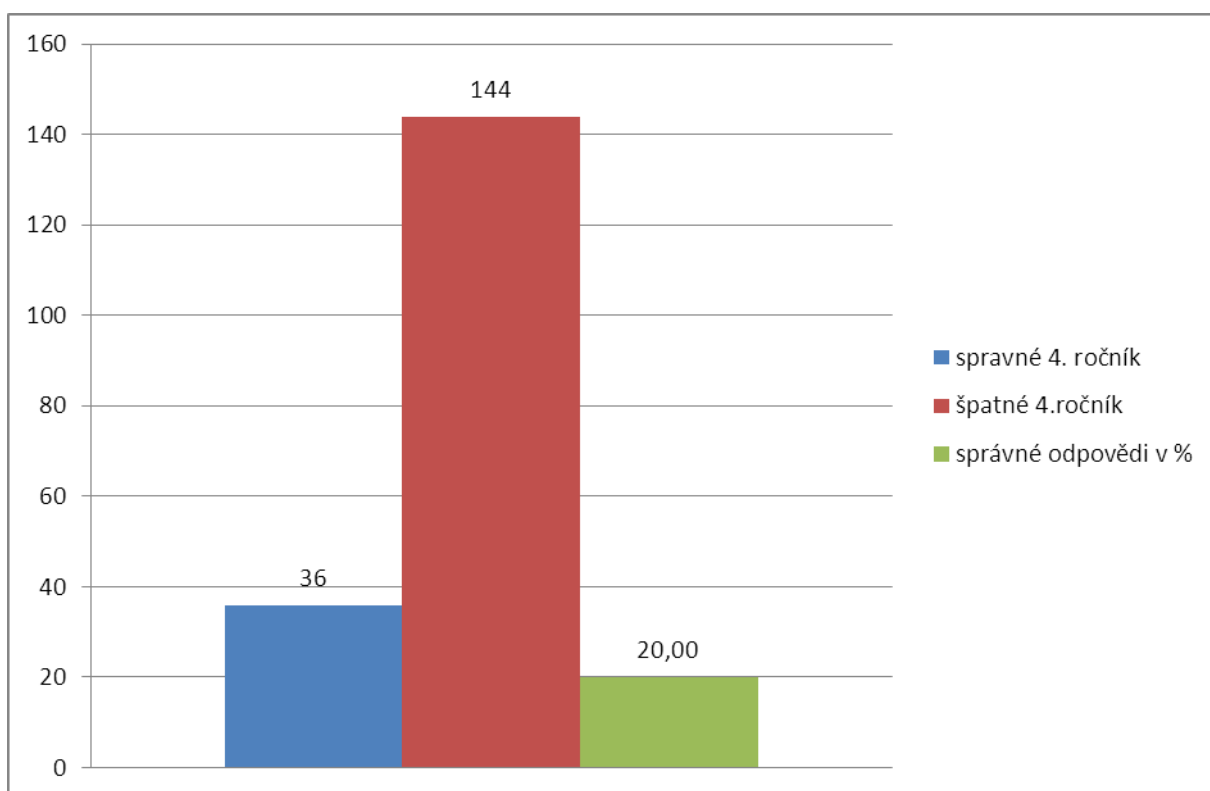
Obrázek 12- odpovědi na otázku č. 6, čtvrtý ročník

Otázka sedmá – V jakém roce odešel Mohamed do Mediny, co se pojí s touto událostí?

Jako správnou odpověď jsem počítala odpověď 7. století. Objevilo se i několik dotazníků s datem 11. září. Na druhou část otázky „Co se pojí s touto událostí“ odpovědělo pouze 10 studentů, že tento letopočet značí i počátek muslimského kalendáře. Nejvíce správných odpovědí pocházelo od studentů gymnázia, v prvních ročnících odpovědělo správně necelých 13 procent a ve čtvrtých ročnících pak 20 procent z dotazovaných.

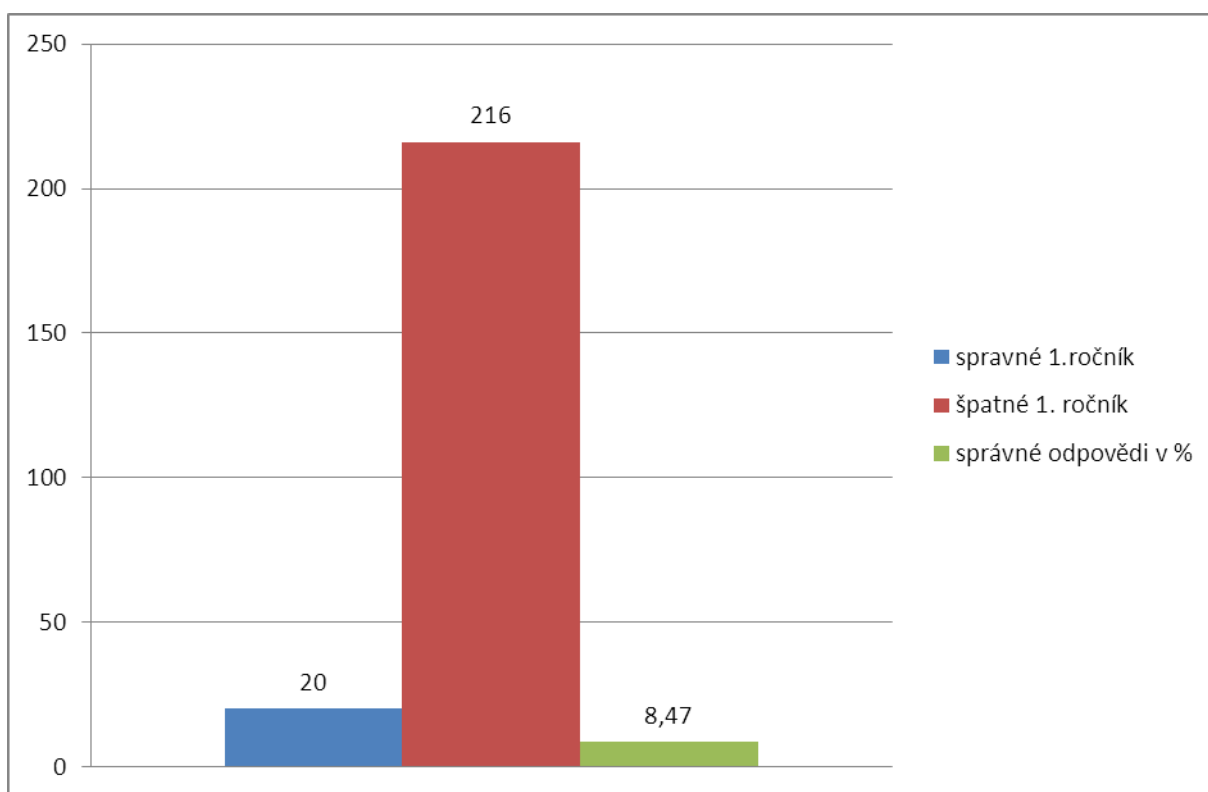
Obrázek 13- odpovědi na otázku č. 7, první ročník

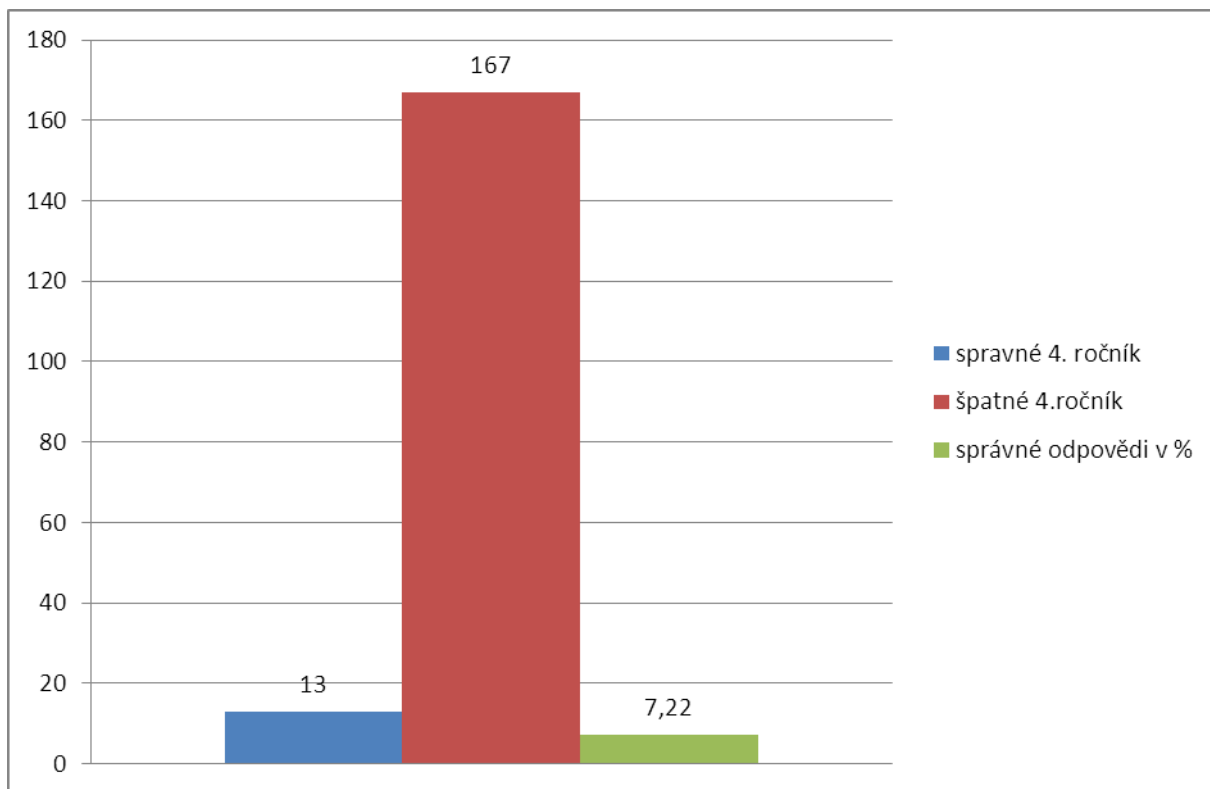
Obrázek 14-odpovědi na otázku č. 7, čtvrtý ročník

Otázka osmá – Kde se nachází a jak se jmenuje nejznámější mešita?

Za nejznámější mešitu jsme považovali Kaabu, ale jako správná odpověď byla počítána i Hagia Sofia v Istanbulu nebo Skalní dóm. Jiná jména mešit se v odpovědích nevyskytla. V případě, že studenti vůbec odpovíděli, odpovídali povětšinou, že nejznámější mešita je „ta v Istanbulu“. Pouze 5 studentů napsalo Skalní dóm. Nejvíce správných odpovědí se objevilo ve čtvrtém ročníku u studentů gymnázia, správně také odpovídali studenti Obchodní akademie, zde se však vyskytl lepší výsledek u studentů prvního ročníku než ročníku čtvrtého.

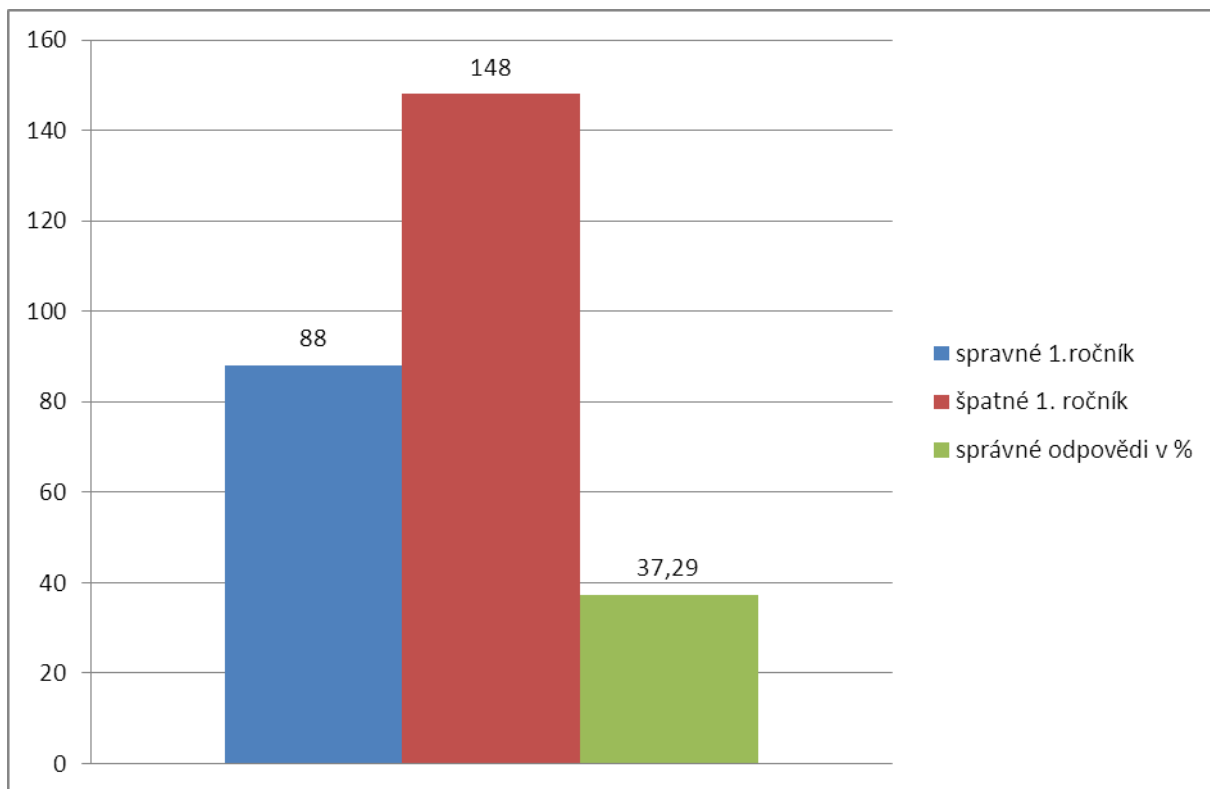
Obrázek 15- odpovědi na otázku č. 8, první ročník

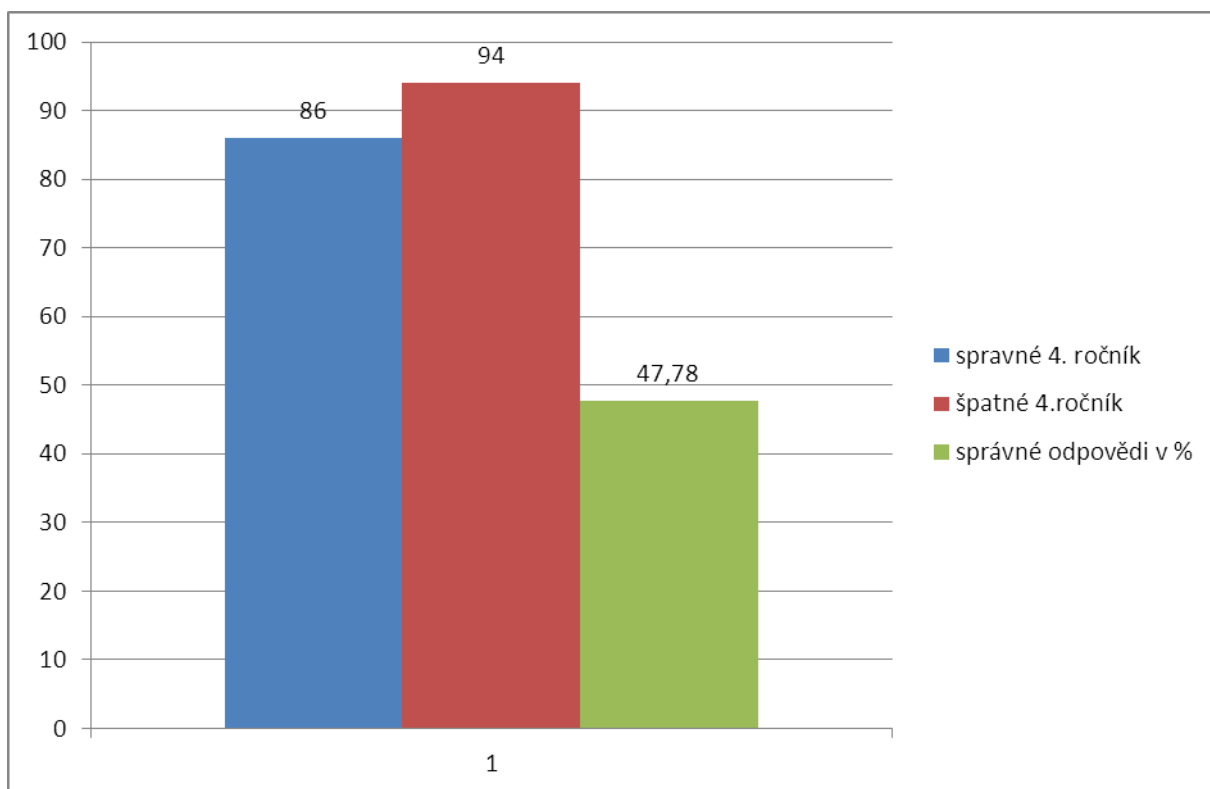
Obrázek 16- odpovědi na otázku č. 8, čtvrtý ročník

Otázka devátá – Co by měl každý muslim vykonat alespoň jednou za život?

U této otázky poměrně velké množství studentů odpovědělo správně. Nejhuře dopadli studenti ekonomického zaměření, v prvním ročníku odpověděl pouze jeden člověk. V ročníku čtvrtém odpovědělo již 9 studentů z celkového počtu 24. Velká úspěšnost v odpovědích byla dle očekávání na gymnáziu, správně také odpovídali na Obchodní akademii. I zde se vyskytlo několik bizarních odpovědí jako třeba, že muslim by se měl „alespoň jednou za život umýt“, popřípadě „alespoň jednou za život by si měl muslim umýt nohy“.

Obrázek 17- odpovědi na otázku č. 9, první ročník

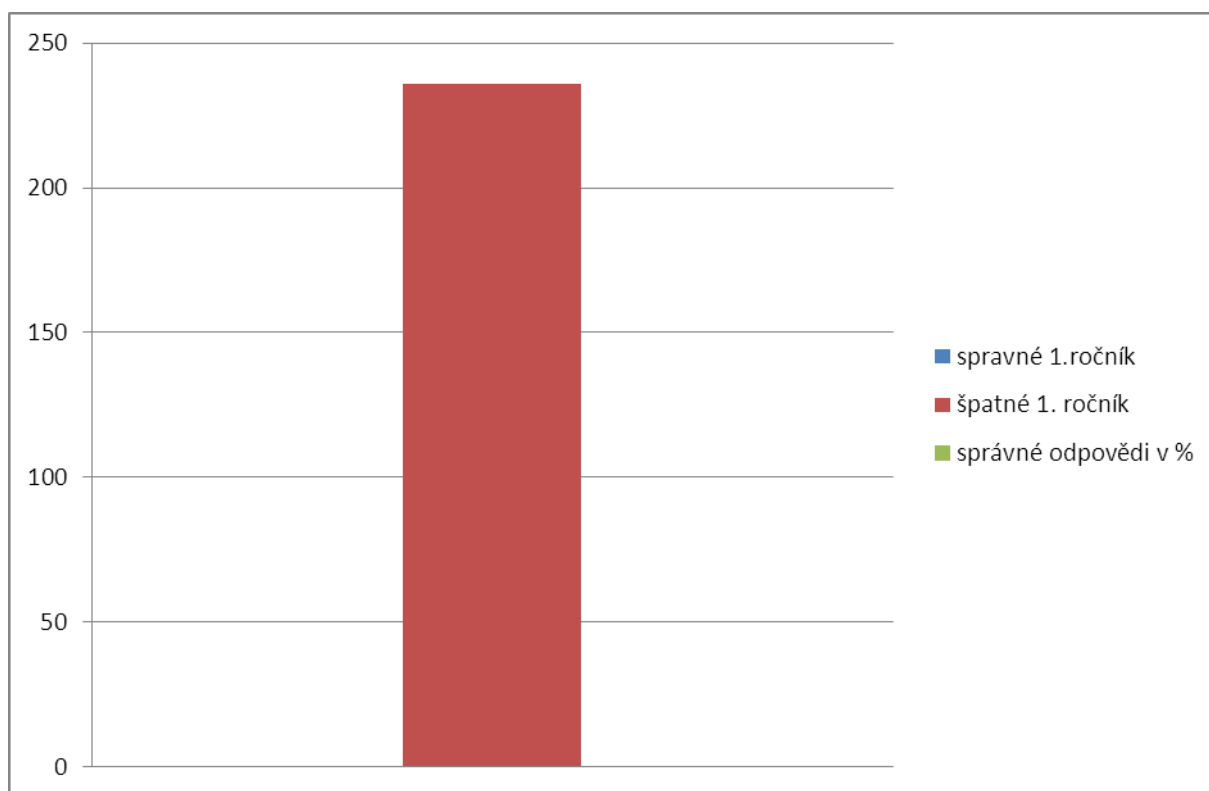

Obrázek 18- odpovědi na otázku č. 9, čtvrtý ročník

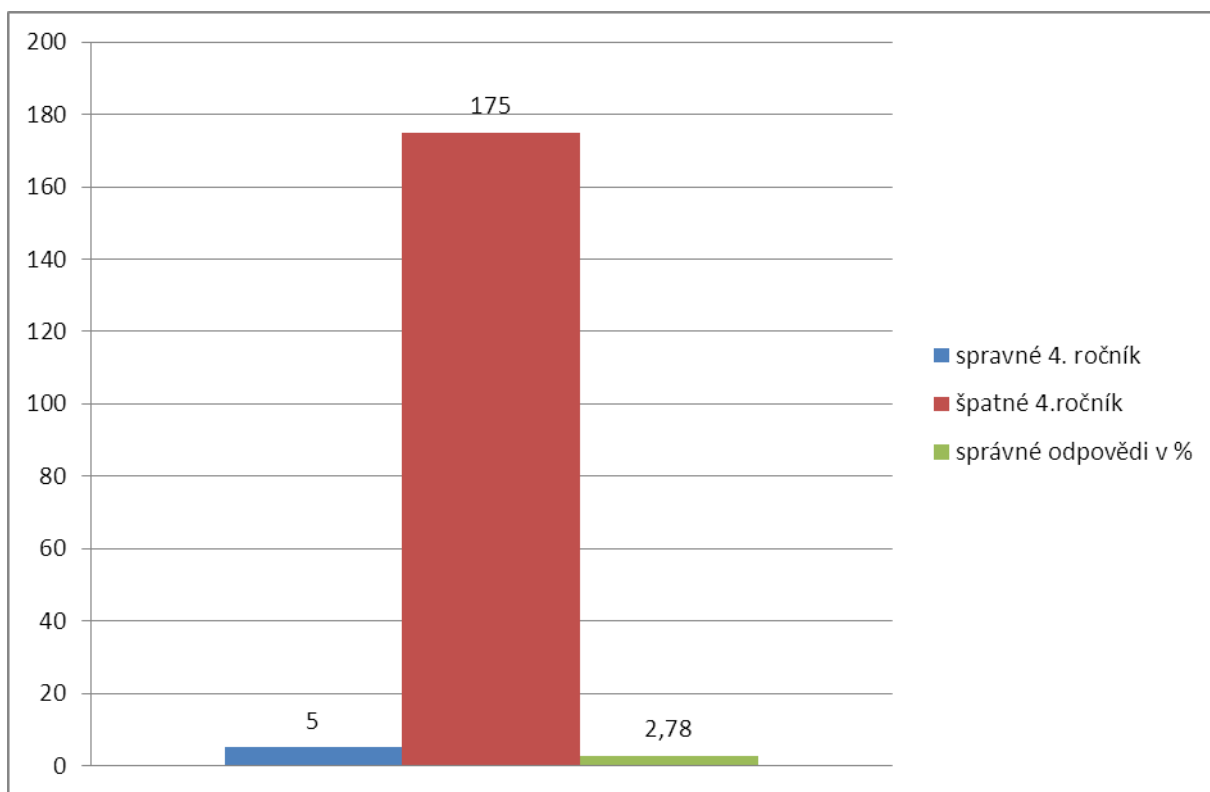
Otázka desátá – Vysvětlete pojmy:

- a) hidžra
- b) ramadán
- c) šaría
- d) chalífa

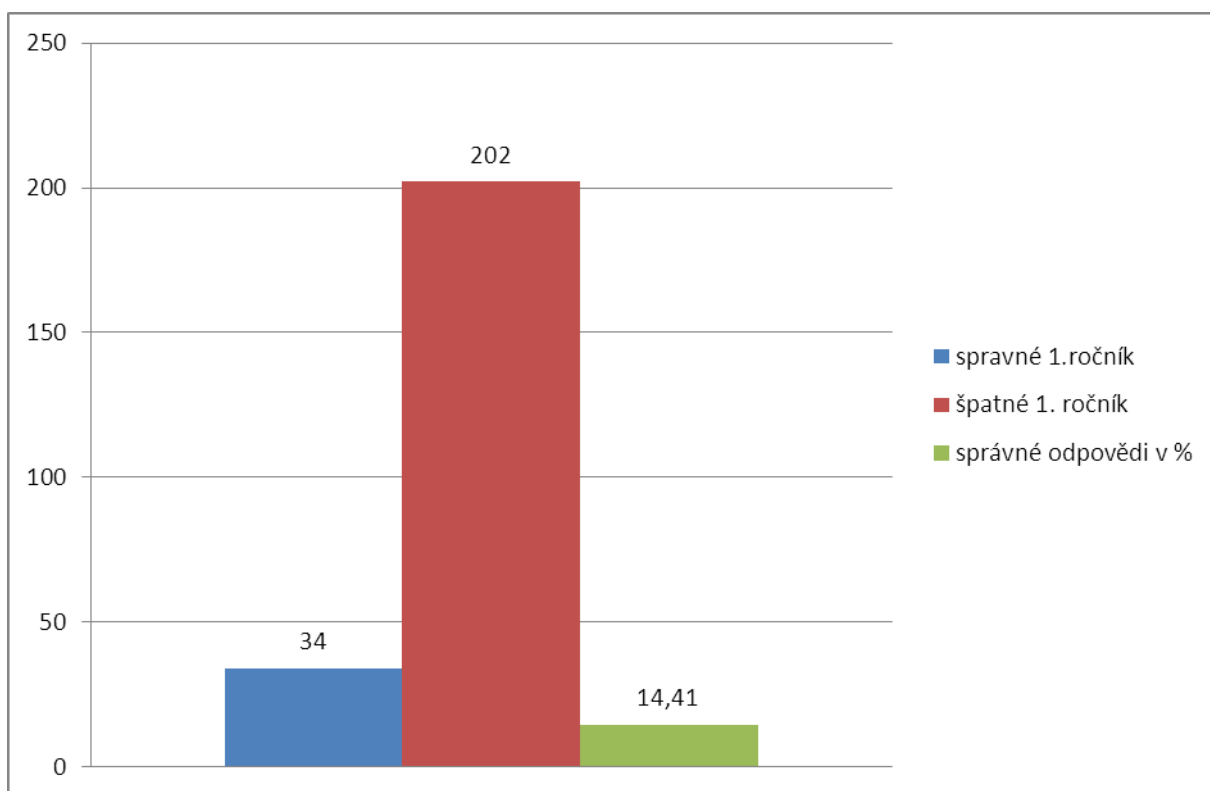
Nejvíce studentů vědělo, co je to ramadán. Častokrát se však objevovaly i nepřesné odpovědi, které nebyly brány jako správné. Za správné bylo považováno to, pokud student napsal, že ramadán je měsíc, kdy se drží půst nebo jen půst. U studentů Obchodní akademie se několikrát vyskytla celá formulace, že do západu Slunce se nesmí nic dotknout úst muslima. To, že malé děti, staří lidé a těhotné ženy jsou osvobozeny od povinnosti, nenapsal nikdo. Některé odpovědi byly poněkud kuriózní, dozvěděla jsem se například, že ramadán je sýr, popřípadě chléb a šaría je salám. O poznání méně dotazovaných zodpovědělo i následující otázky. To, že šaría je islámské právo, vědělo pouze 10 lidí a s chalífou a hidžrou to bylo ještě horší. Pojem chalífa vysvětlilo pouze 7 studentů a hidžru pouze 5 studentů. U této otázky se mnoho „zajímavých“ odpovědí nevyskytlo, kromě tedy již zmíněných pokrmů, často byla políčka prázdná.

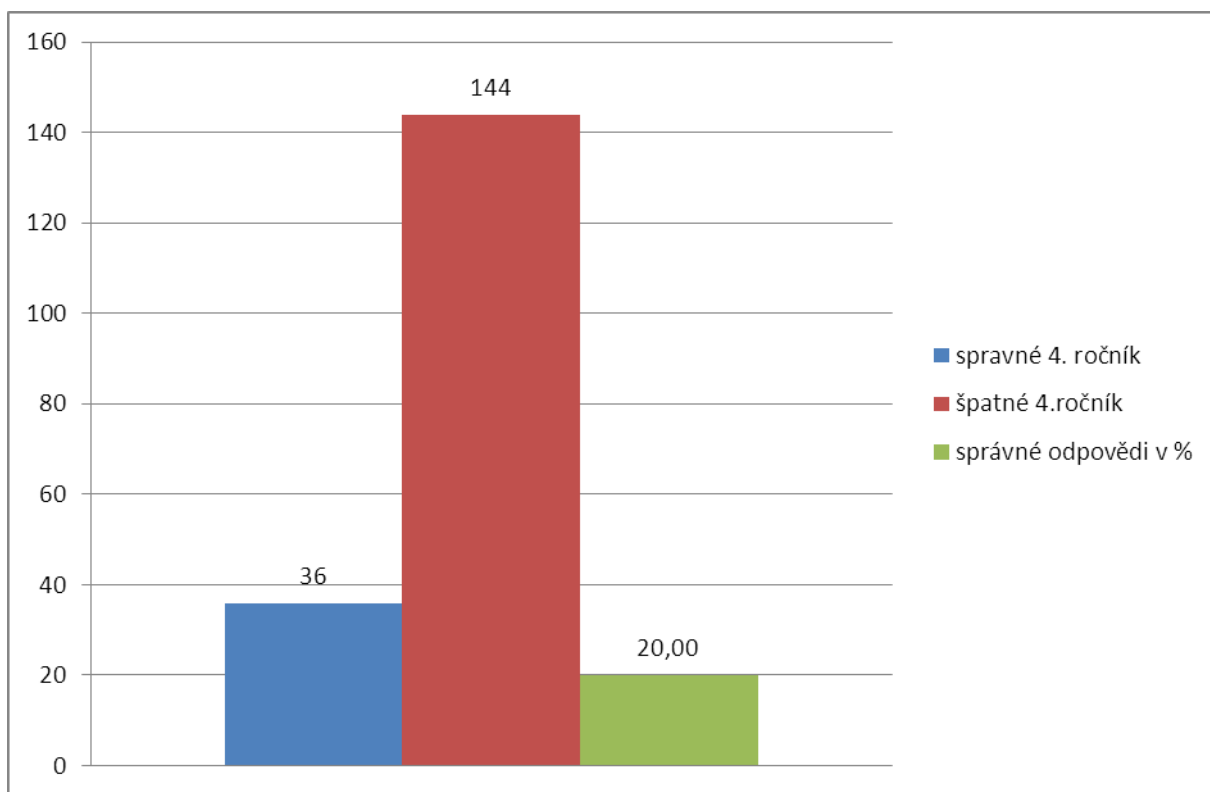
Obrázek 19- odpovědi na otázku č. 10a), první ročník

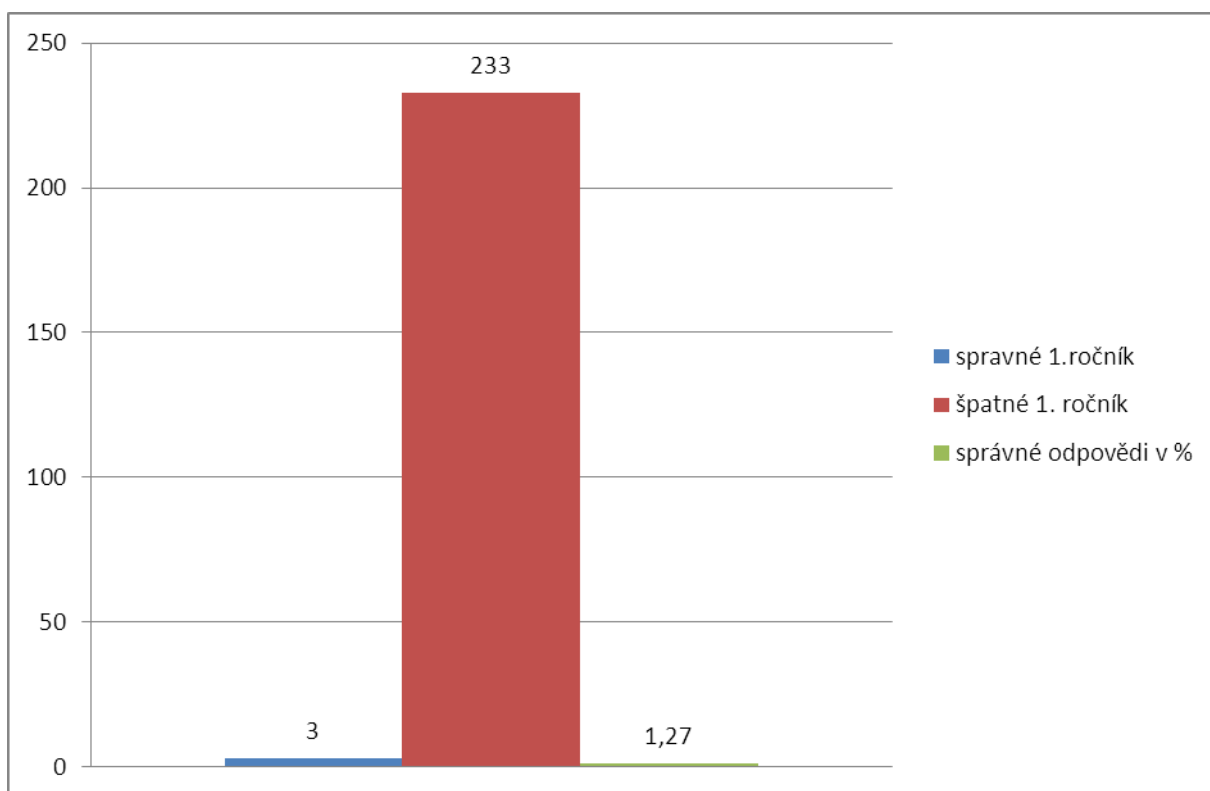
Obrázek 20- odpovědi na otázku č. 10a), čtvrtý ročník

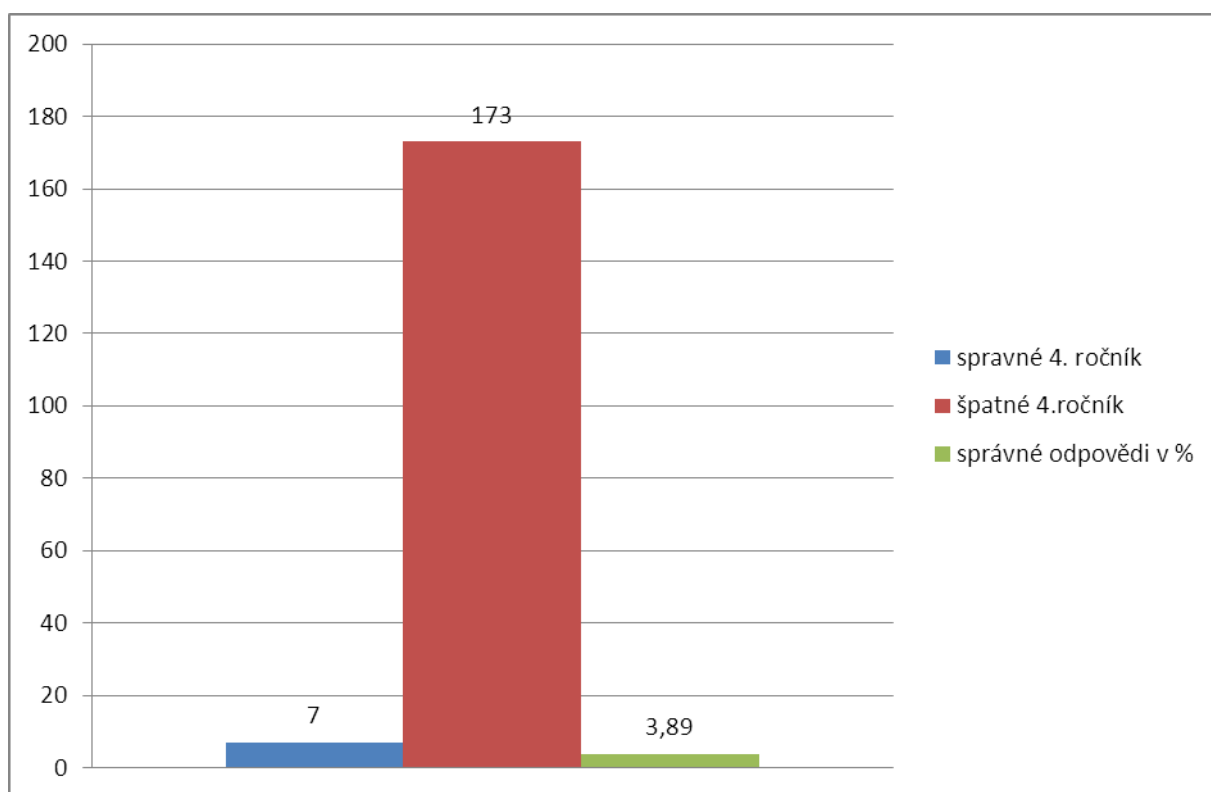
Obrázek 21- odpovědi na otázku č. 10b), první ročník

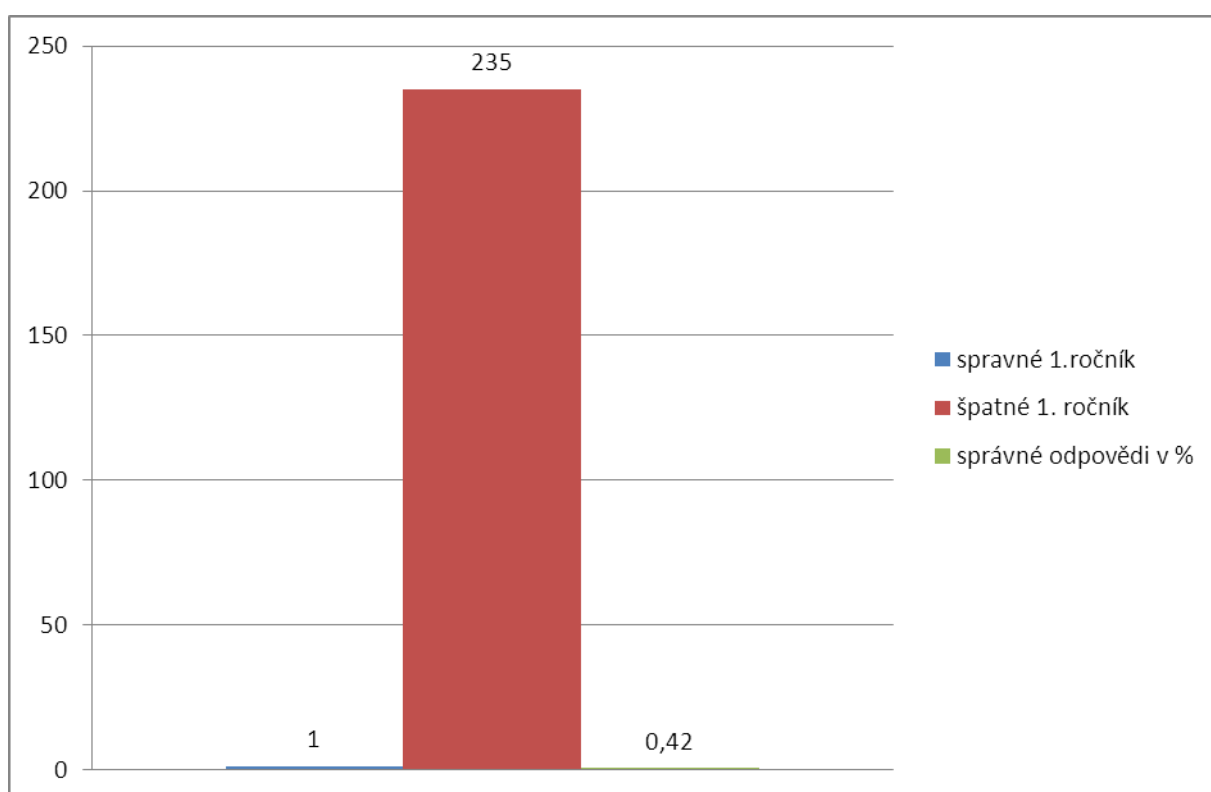
Obrázek 22- odpovědi na otázku č. 10b) čtvrtý ročník

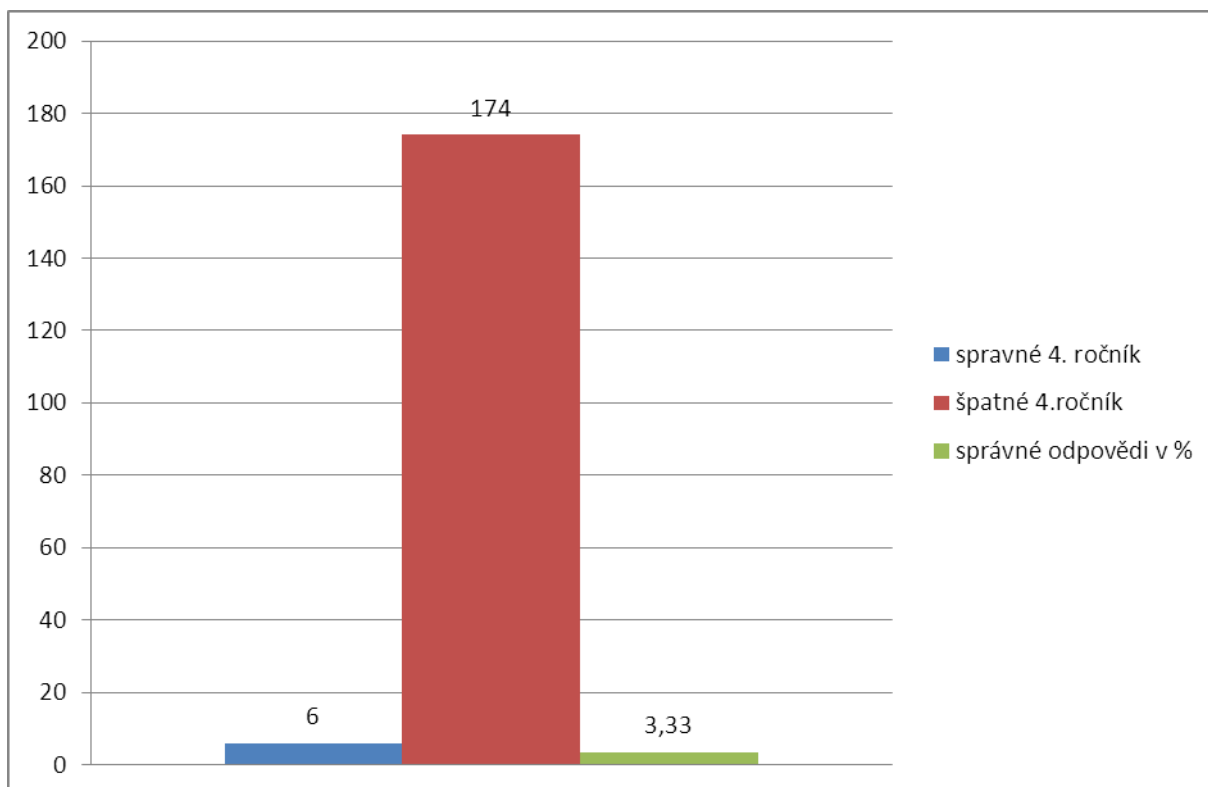
Obrázek 23- odpovědi na otázku č. 10c), první ročník

Obrázek 24- odpovědi na otázku č. 10c), čtvrtý ročník

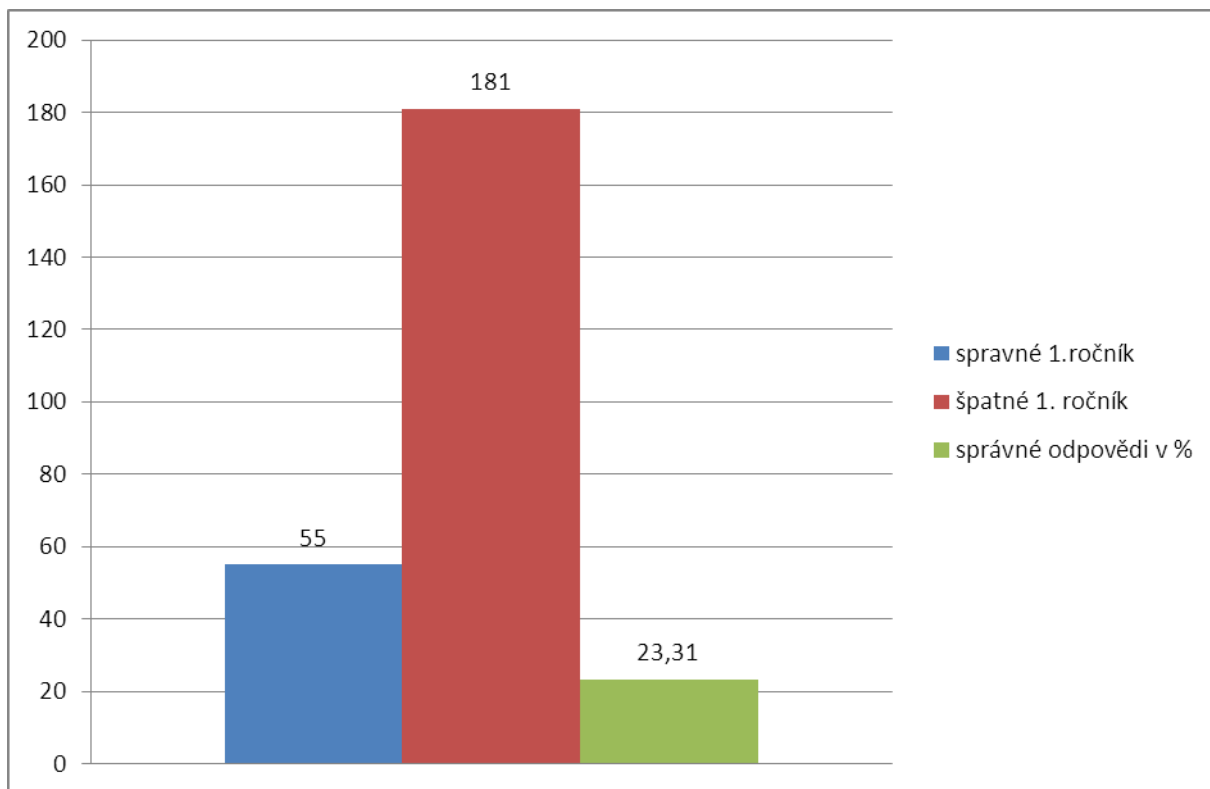
Obrázek 25- odpovědi na otázku č. 10d), první ročník

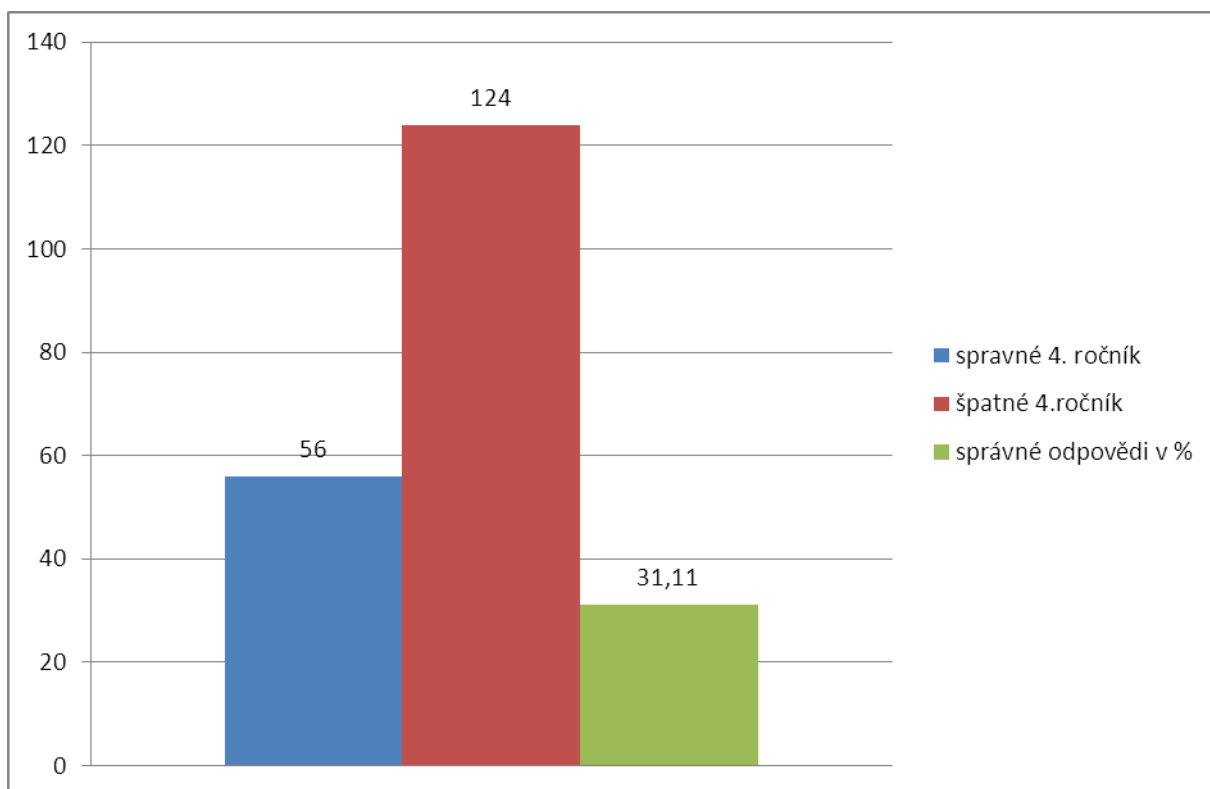
Obrázek 26- odpovědi na otázku 10d), čtvrtý ročník

Otázka jedenáctá – Vysvětlete a rozved'te pojem Džihád

I když v zadání byl pokyn rozved'te, rozvinutých odpovědí jsem se povětšinou nedočkala. Většina studentů odpovídala minimalisticky, a proto když odpověděli, odpověděli pouze Svatá válka. Ti, co přece jen napsali do odpovědi více, přidali, že muslimové mají šířit víru mečem, což znamená povolení zabíjet bezvřerce. Vyskytla se také odpověď „válka“ nebo „válka proti bezvřerům“. Za správnou odpověď jsem zde uznávala to, pokud studenti napsali, že džihád je Svatá válka, jiné odpovědi uznány za správné nebyly. V porovnání mezi prvním a čtvrtým ročníkem byl opět úspěšnější ten čtvrtý. Co se týče úspěšnosti škol, nejlépe odpovídali dotazovaní z gymnázií a obchodní akademie, kde však správně odpověděla stejně jen necelá polovina, nejhůře potom budoucí pedagogové a ekonomové.

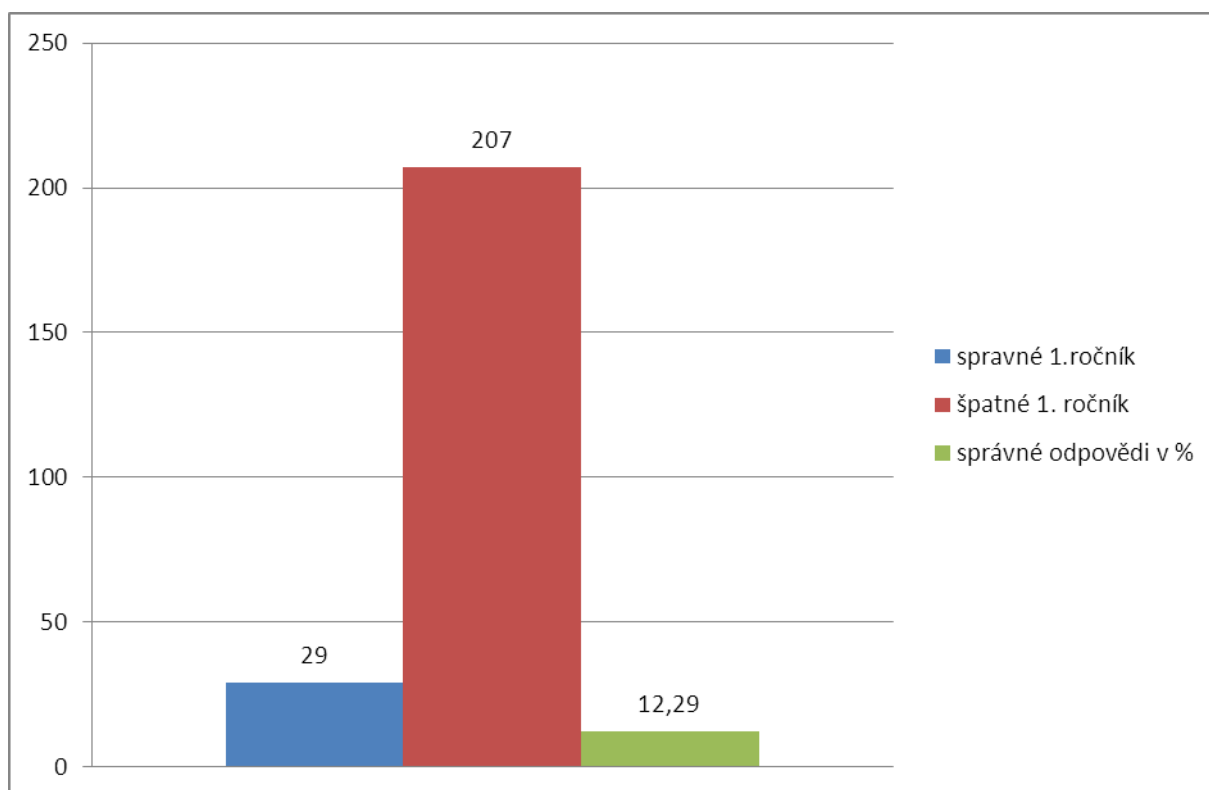
Obrázek 27- odpovědi na otázku 11, první ročník

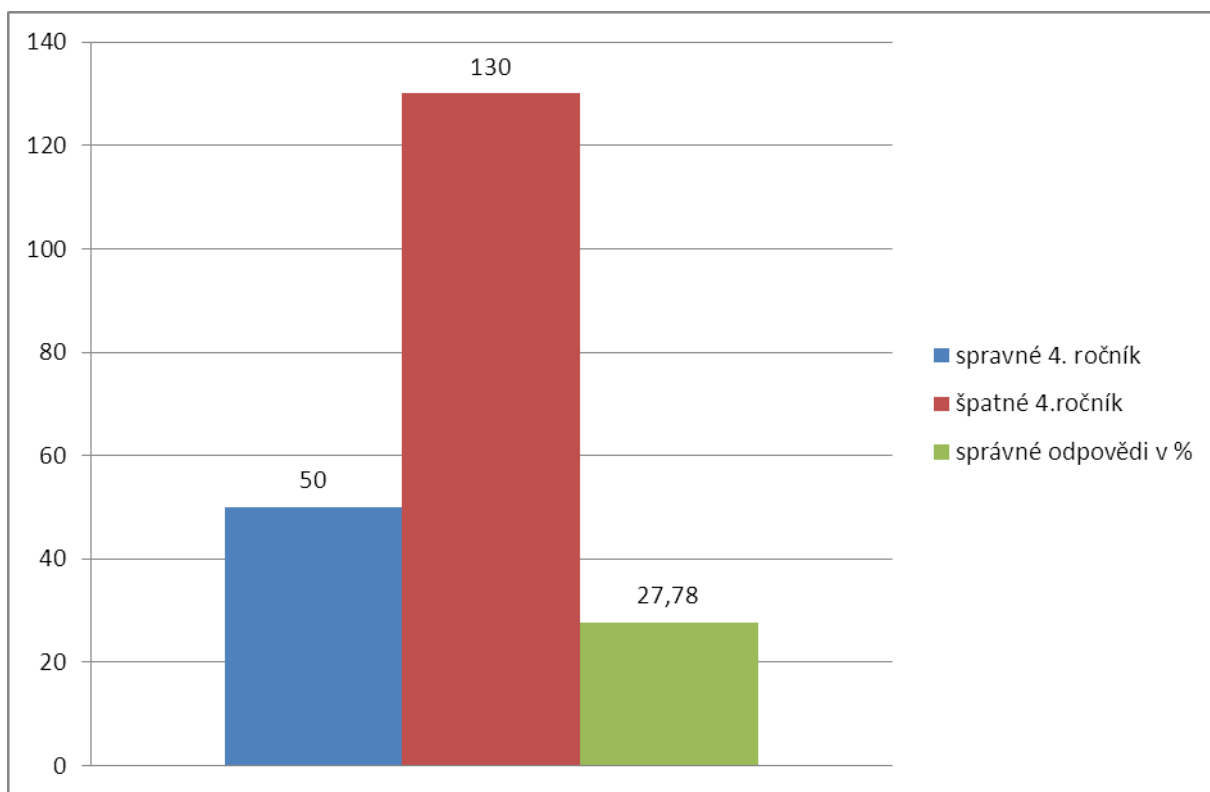
Obrázek 28- odpovědi na otázku č. 11, čtvrtý ročník

Otázka dvanáctá – Na jaké skupiny se muslimové rozdělili?

U této otázky jsem předpokládala velký počet odpovědí, proto mě výsledek zarazil. Nejvyššího hodnocení dosáhla gymnázia, kde ve čtvrtých ročnících odpověděla správně více než polovina, v prvním ročníku to byla třetina. Na pedagogickém lyceu odpověděla taktéž polovina čtvrtého ročníku, ale mezi prvními ročníky neodpověděl nikdo, což pro mě bylo překvapením. Ostatní školy dosáhly mizivých výsledků, například čtvrtý ročník obchodní akademie zaznamenal 6 odpovědí z 55, cestovní ruch 4 ze 44 a ekonomové 2 z 24 celkem dotazovaných. Často se také vyskytla odpověď, že muslimové se rozdělili na teroristy a „normální“ nebo na radikální a méně radikální, jedna odpověď také zněla, že se rozdělili na buddhisty a hinduisty.

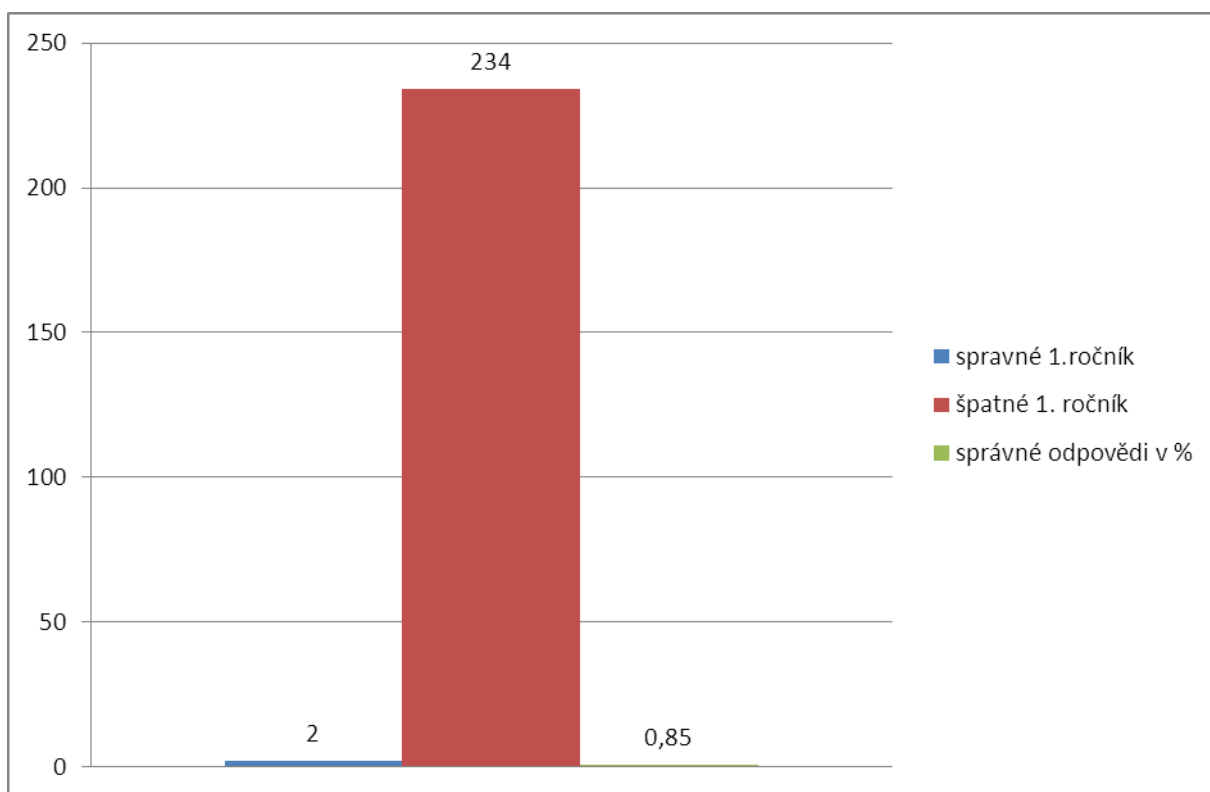
Obrázek 29- odpovědi na otázku č. 12, první ročník

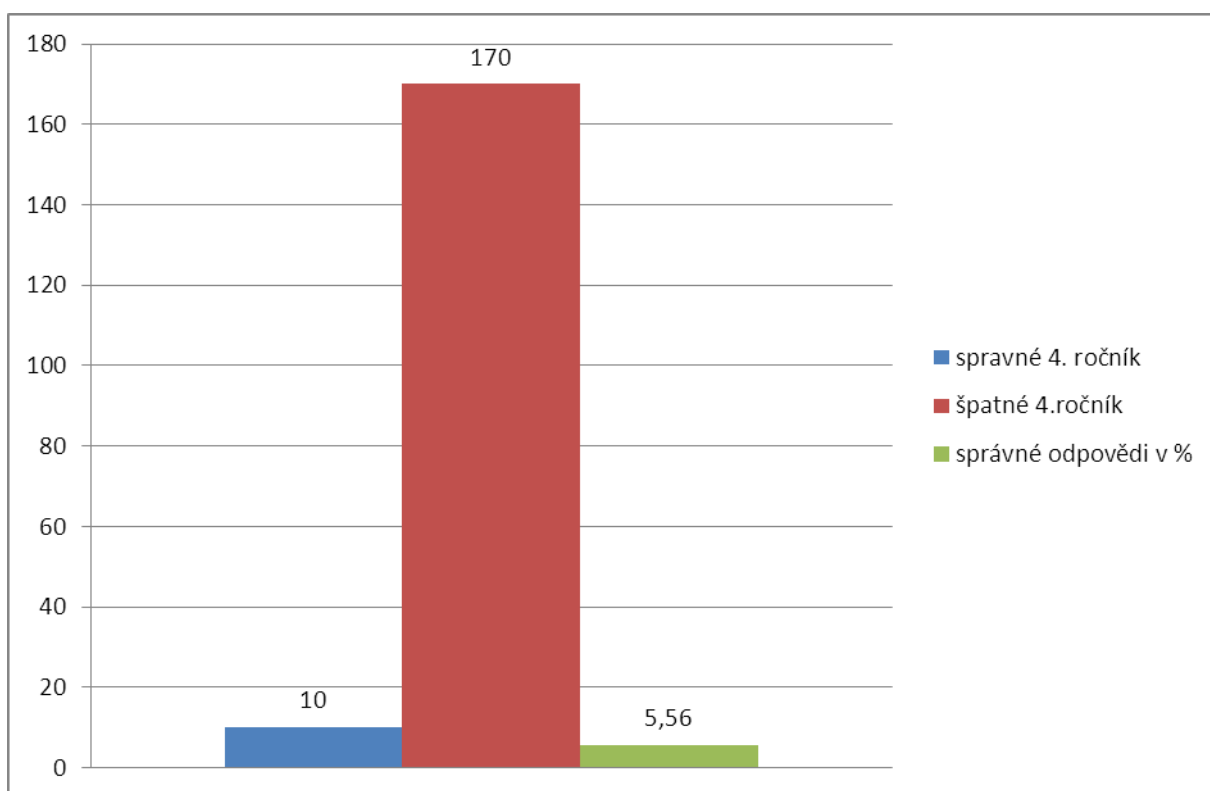
Obrázek 30- odpovědi na otázku č. 12, čtvrtý ročník

Otázka třináctá – Jaký mají muslimové a islám vztah k ženám?

Téměř všichni studenti se domnívají, že ženy jsou pouze otrokyně s povinností sloužit manželovi. Všichni napsali, že ženy mají pouze podřadné postavení vůči muži. Zmíněna byla také povinnost nosit „černé hábity“. Pouze 7 studentů zmínilo také povinnosti mužů, které k ženám mají. Pouze tedy to, že pokud mají muslimové více manželek, musí je všechny stejně zaopatřit. Podle reakcí studentů v dotaznících a dalších otázek, které mi pokládali, můžu konstatovat, že spousta studentů absolutně nepřijímá a leckdy až vyloženě nesnáší muslimy právě pro jejich vztah k ženám. Pokud jdeme do hloubky problému a pustíme se s nimi do další diskuze, vyjde najevo, že o tomto „vztahu“ nic neví. V grafu jsou označeny za správné odpovědi těch studentů, již zmínili určité povinnosti muslimského muže k ženě.

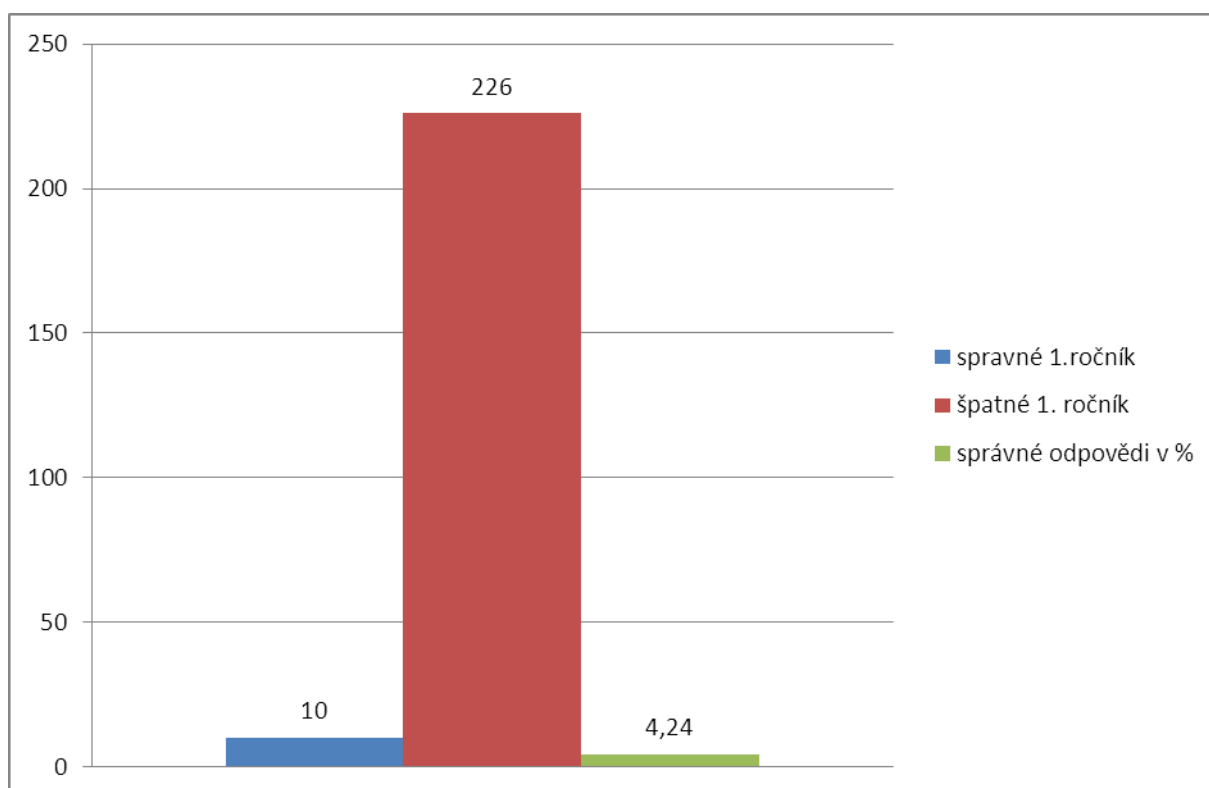
Obrázek 31- odpovědi na otázku č. 13, první ročník

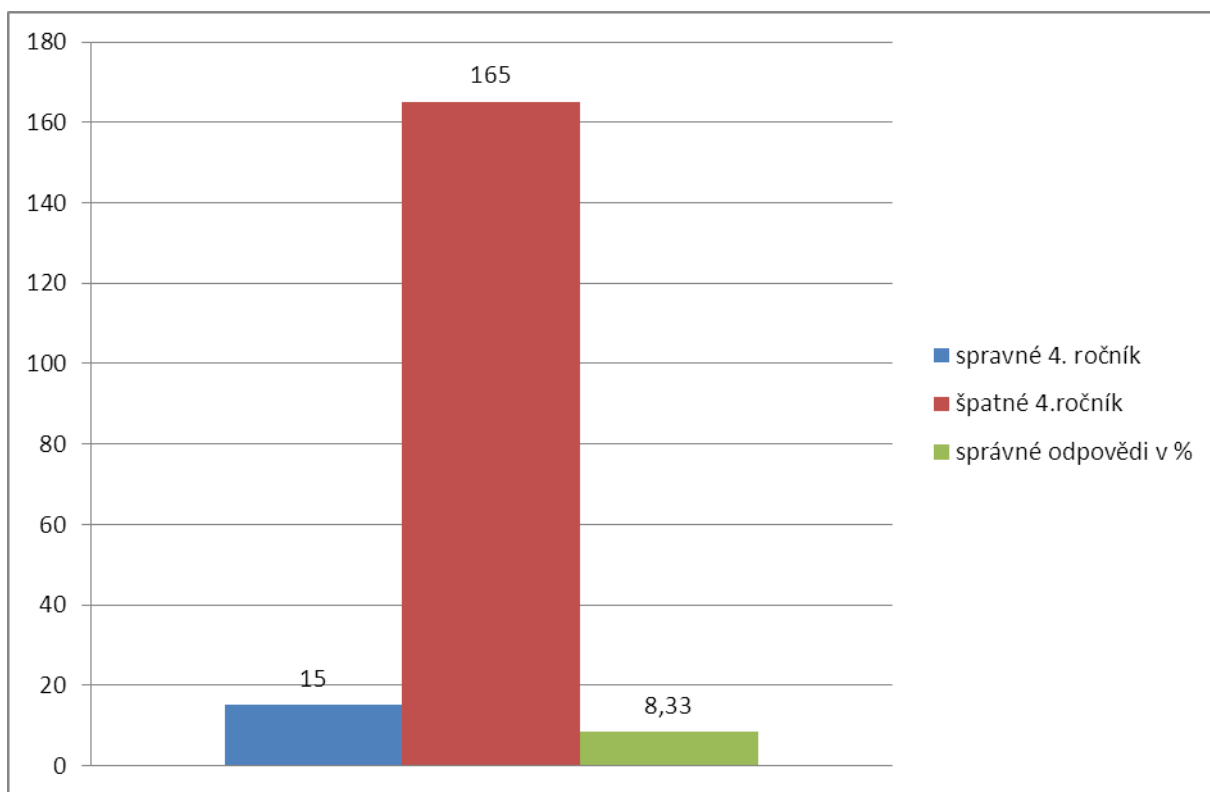
Obrázek 32- odpovědi na otázku č. 13, čtvrtý ročník

Otázka čtrnáctá – Seřad'te chronologicky: islám, křes'tanství, buddhismus, judaismus a napište, co mají společného?

Tato otázka byla pro studenty kamenem úrazu, stejně jako otázka číslo tři (lokalizujte islám). Často byla zodpovězena jen polovina otázky, což nebylo uznáno za správné. Ani mezi gymnazisty nebyla úspěšnost příliš vysoká. Srovnatelně se čtvrtými ročníky gymnázia dopadl čtvrtý ročník pedagogického lycea, v prvním ročníku lycea neodpověděl nikdo. Podobně dopadla také škola s ekonomickým zaměřením, v ostatních školách byla otázka bez dalších úspěchů. Z těchto odpovědí můžeme snadno vyčíst, že studenti nemají moc velké povědomí o žádném ze světových náboženství. Křes'tanství bylo často označováno za nejmladší náboženství a párkrát se objevil i judaismus jako nejmladší ze všech. Několikrát se vyskytla odpověď „jsou to náboženství“.

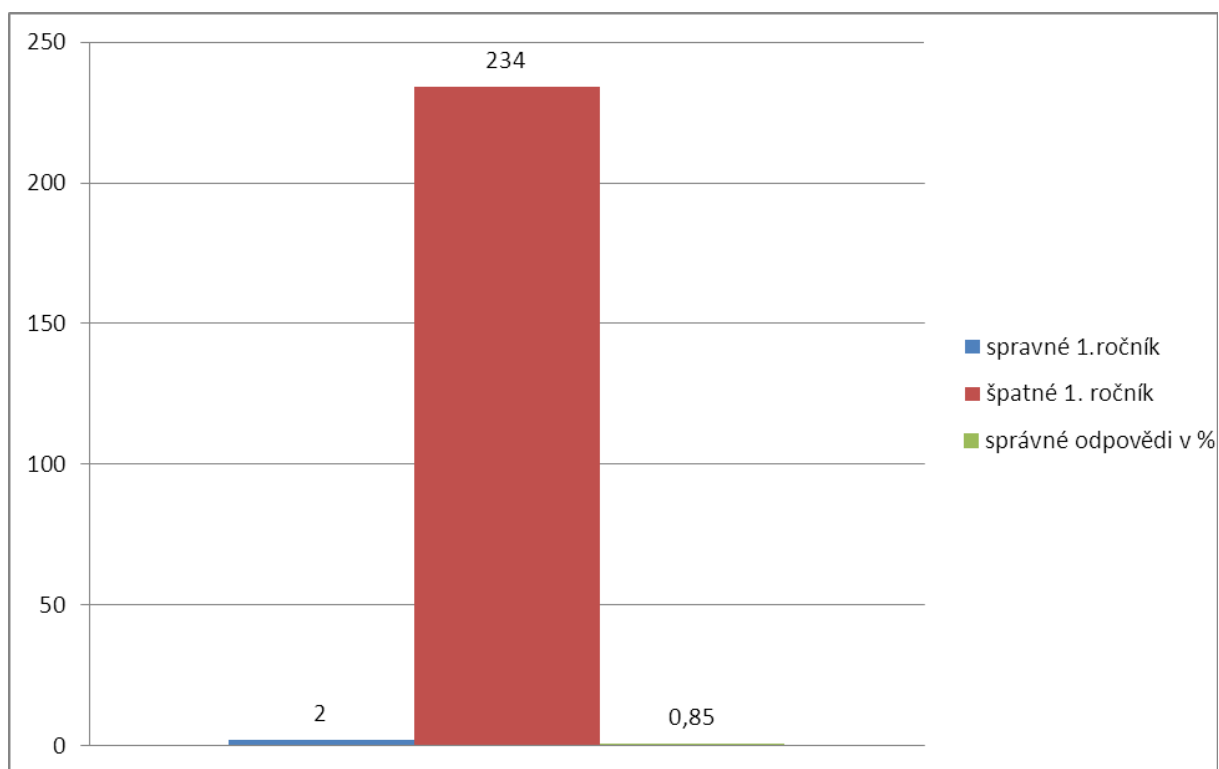
Obrázek 33- odpovědi na otázku č. 14, první ročník

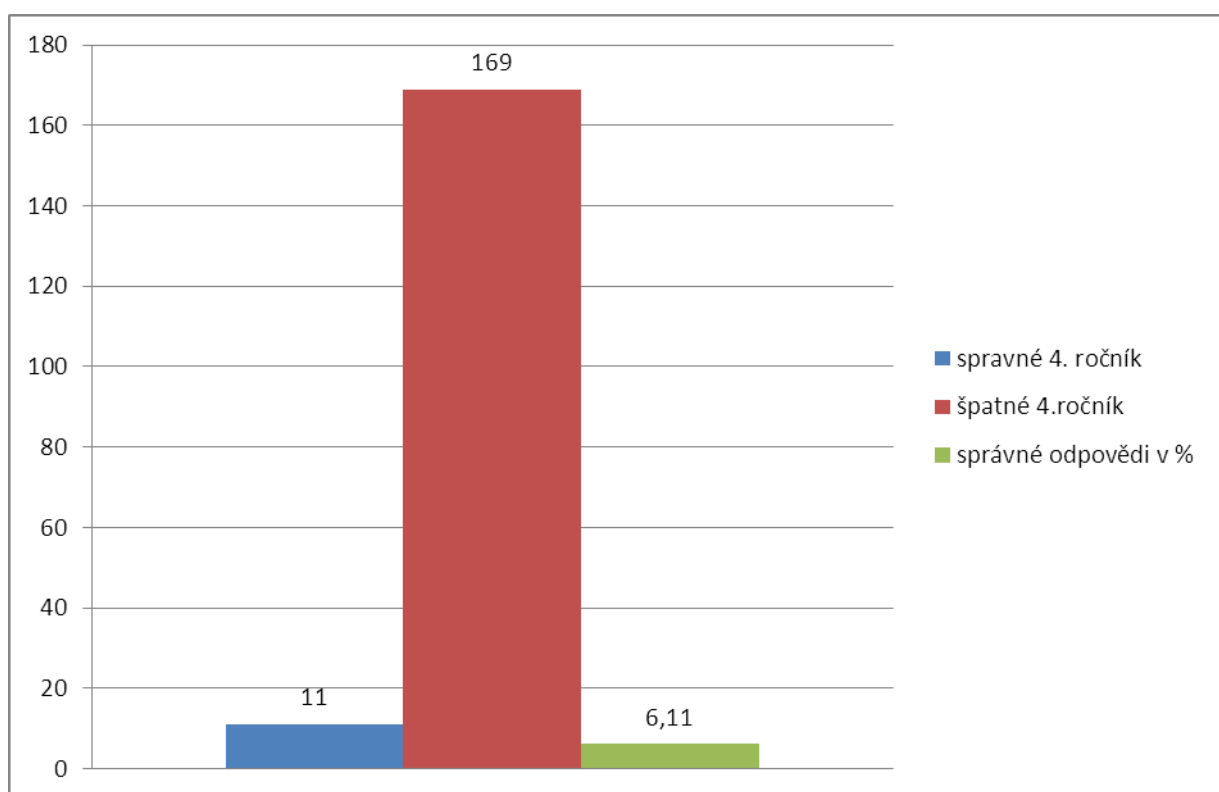
Obrázek 34- odpovědi na otázku č. 14, čtvrtý ročník

Otázka patnáctá – V jakých oblastech ovlivnili muslimové evropskou vzdělanost?

Předpokládala jsem, že míra úspěšnosti v odpovědích zde bude vysoká, ale studenti opět překvapili. Velký počet studentů na otázku neodpovědělo vůbec nic. U některých studentů, převážně odborných škol, došlo k nepochopení otázky, a proto na ni odpovídali z geografického hlediska. Mezi odpověďmi se objevila matematika či čísllice. Z odpovědí na další otázky je patrné, že studentům se muslimové jeví jako velmi chudí a zaostalí, proto možná nedokázali odpovědět, i přestože je v otázce použit minulý čas. Může to také svědčit o mezerách ve znalosti historie studentů.

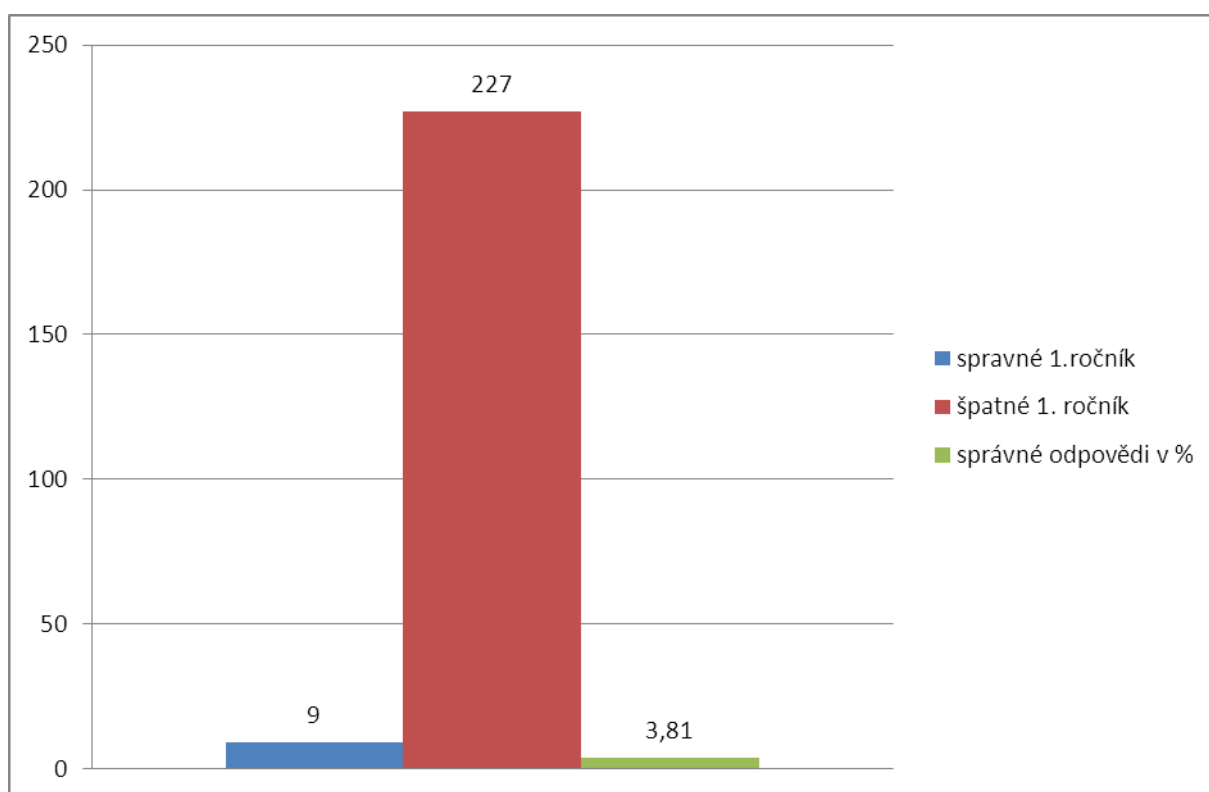
Obrázek 35- odpovědi na otázku č. 15, první ročník

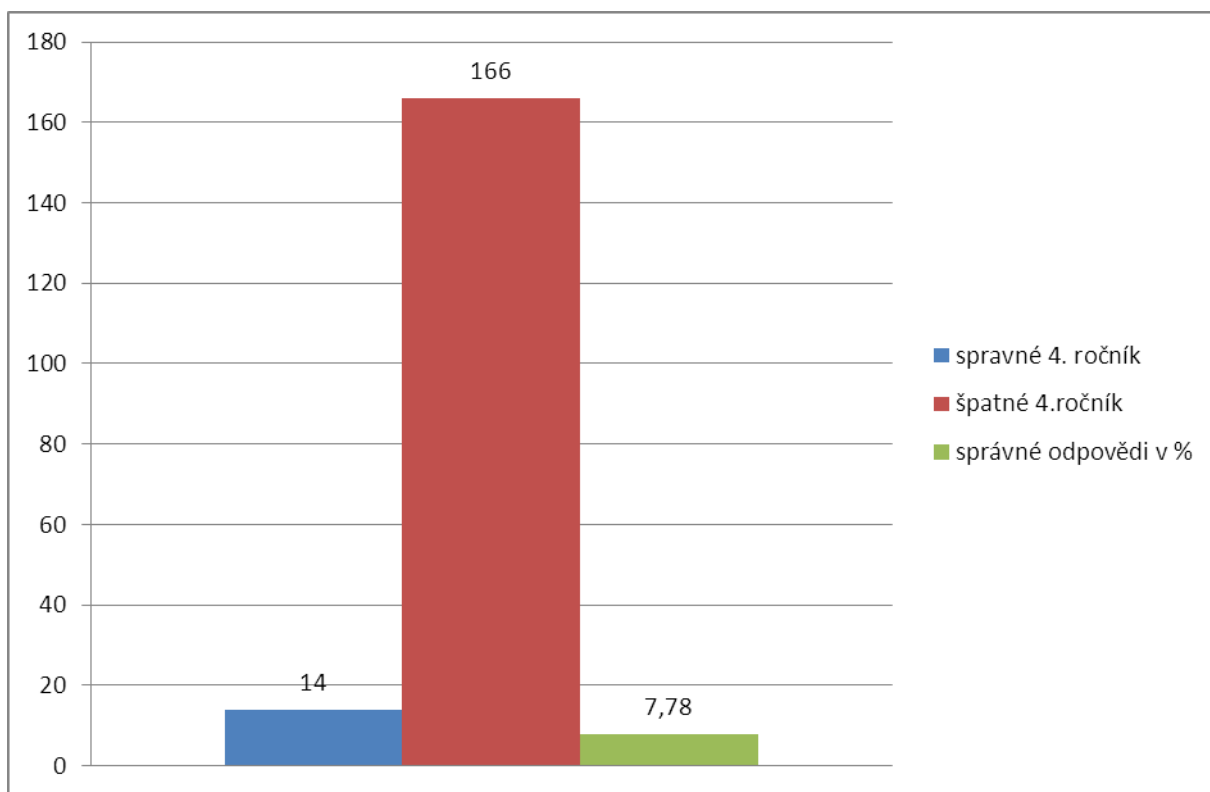
Obrázek 36- odpovědi na otázku č. 15, čtvrtý ročník

Otázka šestnáctá – Co je to islámský stát?

Nejvíce odpovědí pocházelo od studentů z gymnázií. Mnohokrát jsem se dozvěděla, že islámský stát je ten, „ve kterém žijí muslimové“ nebo „stát, ve kterém je převaha muslimů“. To jsem nepovažovala za dostatečné. Nejčastěji ovšem na otázku nebylo odpovězeno vůbec nic. Správných odpovědí bylo 23 z celkového počtu 416 dotazovaných a opět byl úspěšnější čtvrtý ročník.

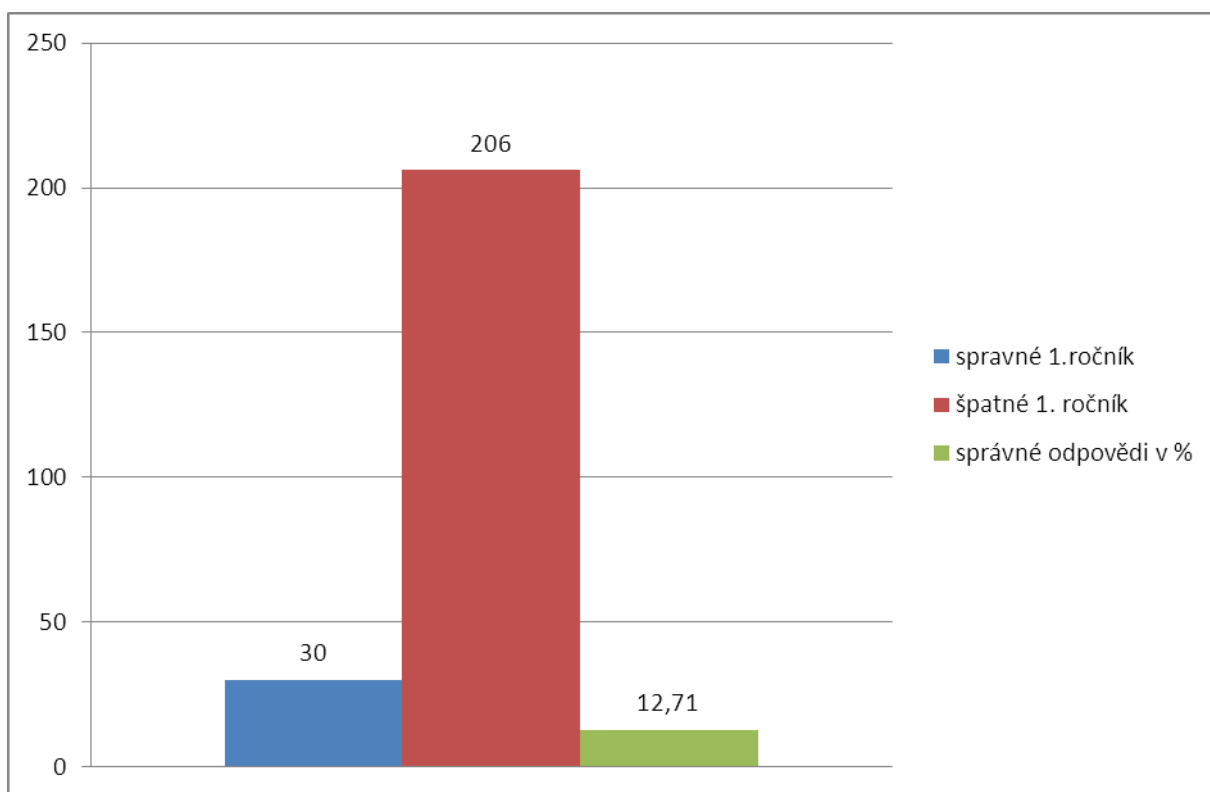
Obrázek 37- odpovědi na otázku č. 16, první ročník

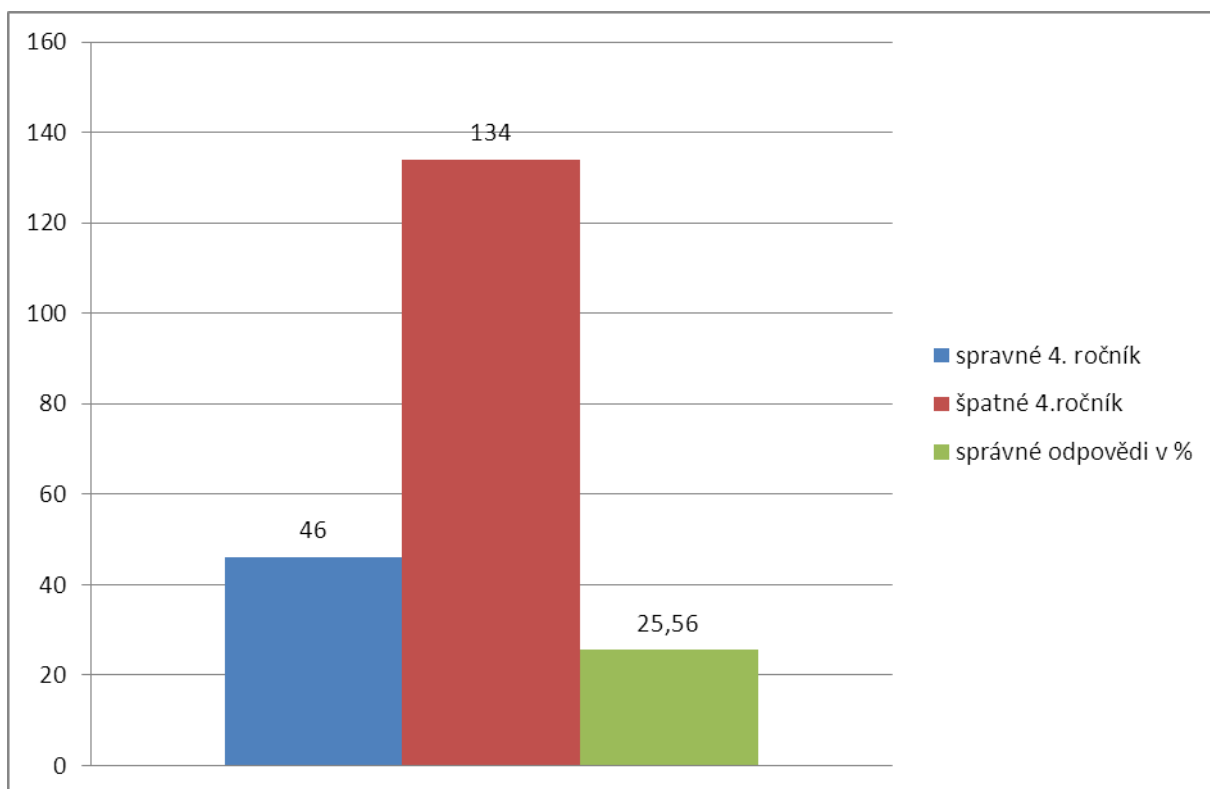
Obrázek 38- odpovědi na otázku č. 16, čtvrtý ročník

Otázka sedmnáctá – Uved'te pilíře islámu, pokud nevíte, napište alespoň jejich počet

Zde jsem byla naopak příjemně překvapena, neboť jsem nepředpokládala, že studenti budou znát odpověď. Správnou odpověď jsem očekávala spíše jen od studentů se širším zájmem o islám. Za správně zodpovězené jsem brala to, pokud studenti napsali správný počet pilířů. Ze čtvrtého ročníku gymnázií odpověděla polovina, v prvním to byla třetina, na pedagogickém lyceu ve čtvrtém ročníku odpovědělo 8 z 24, v ročníku prvním nebyla žádná odpověď. Z obchodní akademie neodpověděl nikdo a další školy byly bez výraznějších výsledků. Na druhou stranu se párkrát objevily i odpovědi, ve kterých byly pilíře nazvány arabskými názvy, což bylo pro mě velkým překvapením.

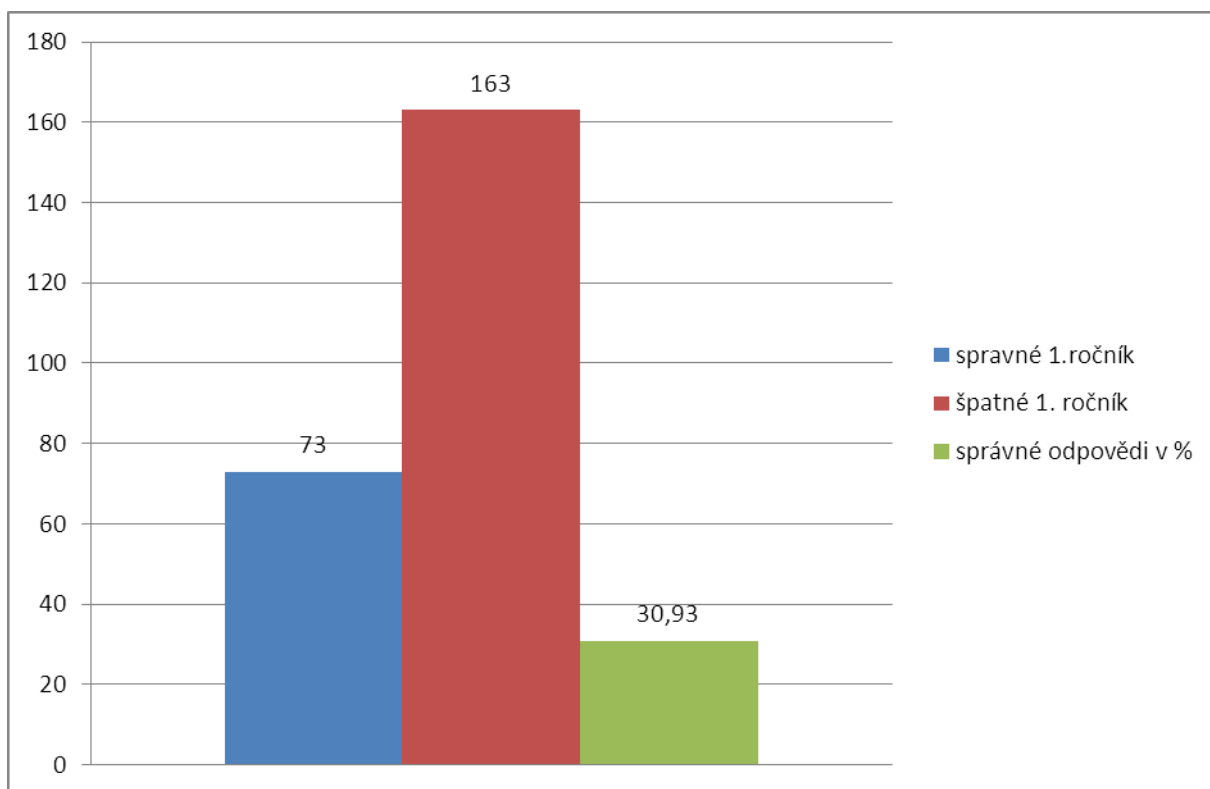
Obrázek 39- odpovědi na otázku č. 17, první ročník

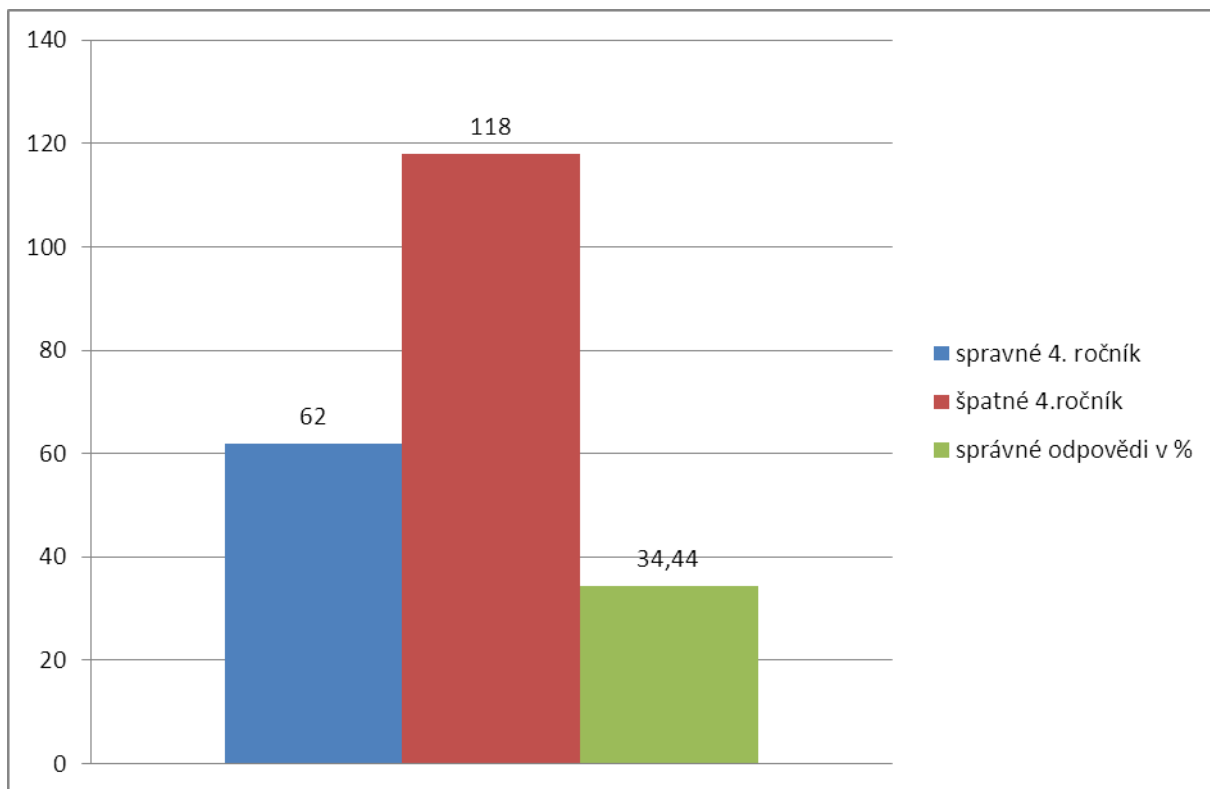
Obrázek 40- odpovědi na otázku č. 17, čtvrtý ročník

Otázka osmnáctá – Co se vám vybaví, řekne-li se islám, muslimové?

Na poslední dvě otázky sem byla zvědavá nejvíce. Velmi hojně se studentům vybavují teroristi, zahalené ženy, chudoba a špína, muži se zbraněmi a šátek nazývaný „Palestina“. Několikrát se také objevilo jméno Usáma-bin-Ládina a datum 11. září. Řekla bych, že pohled na muslimy se hodně změnil právě po tomto datu. Zde se tedy také nabízí otázka, zda vůbec nějaký pohled na ně před 11. zářím existoval. V grafu jsou zaznamenány jako chybné ty odpovědi, ve kterých studenti vyjádřili, že se jim vybaví terorismus, strach, fanatici atd.

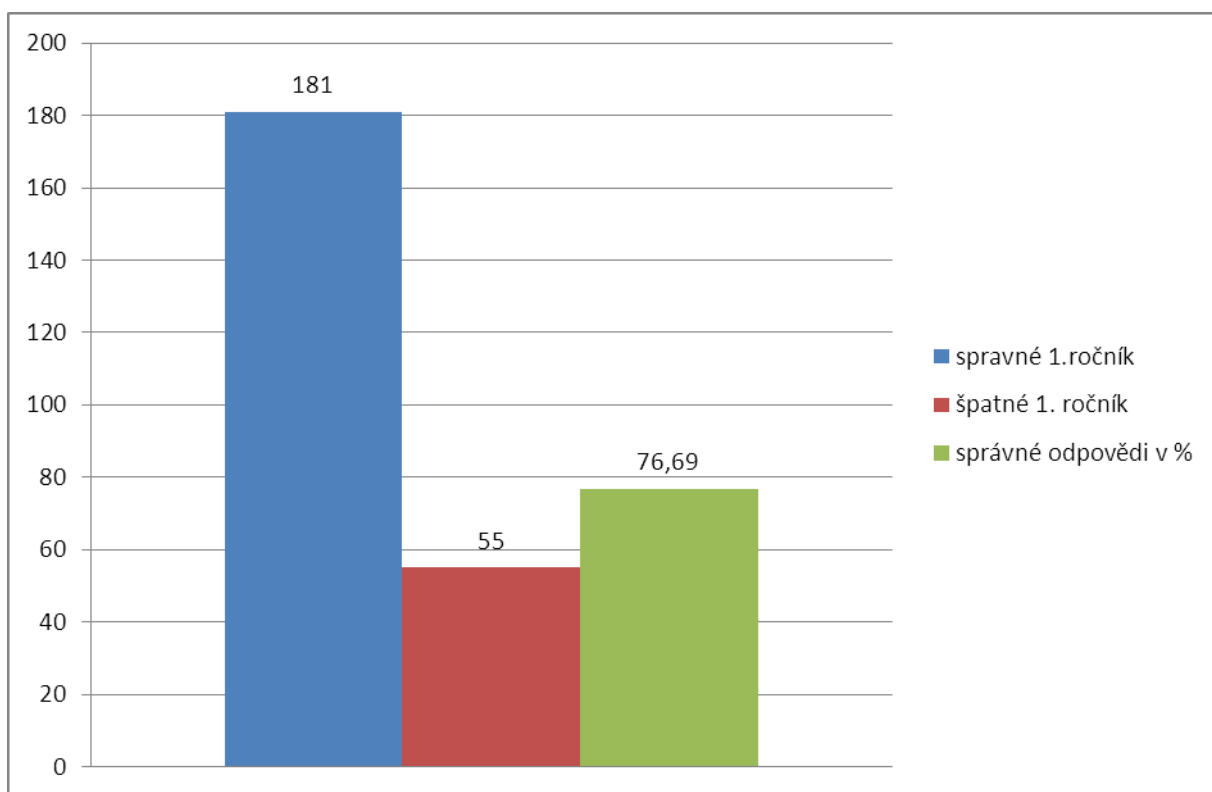
Obrázek 41- odpovědi na otázku č. 18, první ročník

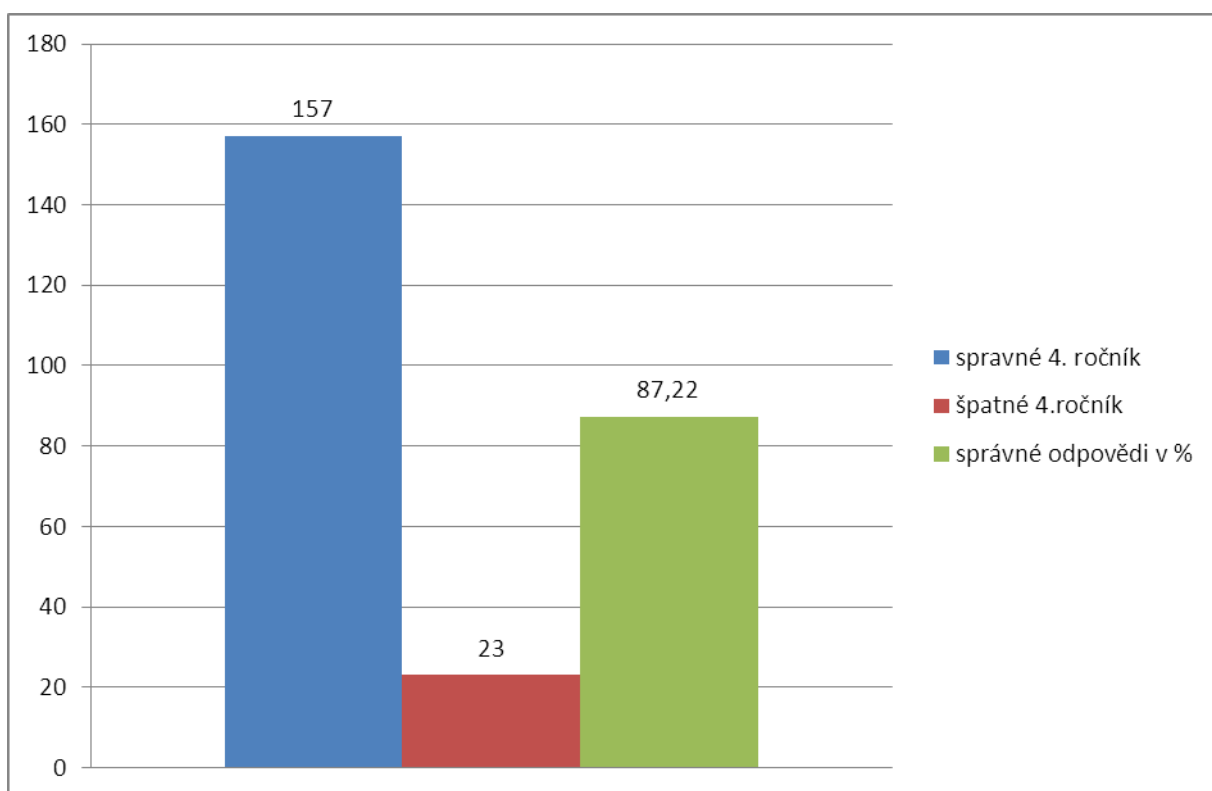
Obrázek 42- odpovědi na otázku č. 18, čtvrtý ročník

Otázka devatenáctá – Myslíte, že platí vzorec muslim=terorista?

Sledovat odpovědi na tuto otázku bylo velmi napínavé. V každé škole, kde jsem dělala výzkum, se našel alespoň 1 člověk, který si myslí, že muslim = terorista. Vícekrát se objevila odpověď, že ne každý muslim, ale většina ano. Studenti se netajili tím, že k nim chovají určitou nedůvěru a strach, nebo přinejmenším naprosté nepochopení. Na druhé straně se v hojné míře vyskytla odpověď, že vzorec neplatí. Některé odpovědi pro mne byly překvapivé, neboť někteří studenti na předcházející otázku (Co se vám vybaví, řekne-li se islám) odpovídali, že se jim vybavují teroristi a muži se zbraněmi a poté na tuto otázku odpověděli, že muslim se rozhodně nerovná terorista. Odpovědi označené v grafu za chybné, jsou ty odpovědi, kde se studenti domnívají, že platí vzorec muslim = terorista.

Obrázek 43- odpovědi na otázku č. 19, první ročník

Obrázek 44- odpovědi na otázku č. 19, čtvrtý ročník

Dotazník, který jsem pokládala studentům českých středních škol, sem zároveň položila i studentovi British International school v Bratislavě, který dříve pobýval ve Spojených Arabských Emirátech. Tento student zároveň dálkově studuje gymnázium v Praze, na němž absolvuje každé pololetí srovnávací zkoušky z témat probíraných při běžných vyučovacích hodinách. Má tak možnost srovnat rozsah a množství probírané látky. Co se týká jeho úspěšnosti ve vyplnění dotazníku, znalosti se ukázaly jako průměrné (u vybraných otázek až podprůměrné), srovnatelné se studenty gymnázií nebo obchodní akademie v prvních ročnících. Dotazovaný student navštěvuje nyní druhý ročník českého gymnázia.

Dále mě zajímalo hodnocení a rozdíly ve výuce jednoho samého problému v různých zemích, muslimské a ateistické či křesťanské. V českém gymnáziu, které studuje dálkově, jsem také provedla výzkum, úspěšnost v odpovědích byla už v prvním ročníku vyšší. Dotazovaný žák odpověděl fakticky správně pouze na pět otázek. Byly to otázky číslo jedna- Jak se nazývají stoupenci islámu?, otázka číslo dvě-Uved'te jméno proroka?, otázka čtvrtá-Co je to Korán a jak se dělí?, zde tedy zodpověděl pouze první část, ale jak jsem již uvedla dříve, to, že Korán se dělí na sůry, vědělo jen velice málo dotazovaných, tudíž stačila i polovina odpovědi. Dále pak otázky číslo osm-Kde se nachází a jak se jmenuje nejznámější mešita? a číslo devět-Co by měl muslim vykonat alespoň jednou za život?

Student v požadavcích k srovnávacím zkouškám nikdy neměl zadané téma, které by obsahovalo téma islámu ani jiného náboženství. Během jeho školní docházky v Abú-Dhabi se islámu věnovali v hodinách dějepisu. Výuku tam měli rozdělenou do bloků a islámu byl věnován celý tento blok. Charakter školy byl mezinárodní a probíraly se hlavní rysy náboženství a dějiny. Ve škole v Bratislavě se taktéž náboženství nevěnovali vůbec, a to ani islámu, ani žádnému jinému. Výsledek tohoto výzkumu pro mě byl velkým zklamáním, neboť jsem se domnívala, že pobyt v muslimské zemi, respektive v kterékoli cizí zemi, ovlivní člověka alespoň natolik, aby znal nějaká určující fakta, umocněno ještě tím, jak moc je pro muslimy jejich víra důležitá, zásadní a její denní praktikování je přece jen od té naší poněkud odlišné.

Kritizovala jsem zde české školství za jeho odmítavý přístup k islámu a náboženstvím vůbec, nyní po zkušenosti se školstvím v jiných zemích musím konstatovat, že na tom nejsme rozhodně nejhůře. Samozřejmě lze toto považovat pouze za letmý náhled na zahraniční školství. Pro doplnění ještě musím zmínit, že zahraniční školy byly soukromé a jejich postavení v dotyčných zemích bylo poměrně prestižní.

Řešení do budoucna

Obecné povědomí a snaha o změnu

Cílem mé práce bylo zjistit, jaký mají čeští studenti skutečný přehled o otázkách týkajících se náboženství a kultury islámu. Výsledek vyplývající z odpovědí v dotaznících je poněkud alarmující, i když bohužel asi ne nečekaný.

„Česká společnost obecně trpí xenofobií. Xenofobie je pojem z oblasti sociální psychologie a vyjadřuje masově pociťovaný ostych, přezíravost či nenávisť vůči čemukoli nebo komukoli cizímu. Je to pojem dostatečně široký na to, aby pod něj bylo možno zahrnout nejrůznější a vzájemně se překrývající postoje-počínaje nedůvěrou vůči novotám a konče teoreticky zdůvodněným rasismem. Řekl bych, že ten druhý případ není pro českou společnost příznačný. Příznačnější je šířící se masová nervozita z průniku vnějších jevů a nedostatečná schopnost tyto jevy tolerovat.“⁴⁹

Islám je v Evropě často vnímán jako neslučitelný s principy tvořícími základ moderní evropské společnosti a evropské etiky (lidská práva a svoboda slova).

Rada Evropy se k tomu vyjadřuje takto: „Takováto neslučitelnost opravdu existuje mezi islámským fundamentalismem a etickými principy, k nimž se hlásí Rada Evropy, například ve vztahu k postavení žen a k úctě ke svobodě slova. Není však příznačná pro islám v jeho celku. Je třeba uznat, že intolerance a nedůvěra existují bohužel na obou stranách, islámské i neislámské.“

Aby se současný stav zlepšil, hodlá Rada Evropy věnovat více pozornosti lepšímu poznání a spolupráci s islámským světem. Chce také více spolupracovat s takovými nevládními organizacemi, jako jsou Západní ústav islámské kultury v Madridu, Institut arabského světa v Paříži a další. Ve školství se doporučuje zajistit vyvážený a objektivní výklad islámských dějin a rozšířit studium arabistických a islamistických otázek na univerzitách, a to nejen jako specializované obory, ale v rámci obecných dějin, filozofie a práva. Také osnovy teologie se doporučuje rozšířit o srovnávací islámsko-křesťansko-judaistická studia, doporučují se také výměnné pobyty vysokoškolských studentů mezi Evropou a islámským světem pod patronací programu Averroes.

Sdělovacím prostředkům Rada Evropy doporučuje vyrábět, koprodukovat a šířit programy o islámské kultuře. Nakonec se hovoří o potřebě vést užitečný dialog na taková témata, jako jsou islámský fundamentalismus, demokratizace islámského světa a tak dále.

⁴⁹ Mendel, M., *Islámská výzva*, Atlantis, Brno 1994, str. 46

Snaží se také spolupracovat s islámskými zeměmi s cílem dospět k dohodám směřujícím k harmonizaci legislativy a rozvoji multikulturního porozumění.⁵⁰

České stereotypy

O plánech a vyhlídkách do budoucna, o tom, co by se mělo, mají představitelé a především Rada Evropy jasno. Jejich plány jsou ovšem během na dlouhou trať. Přispět k tomu, aby se situace zlepšila, tedy k tomu, aby se čeští občané již nebáli zahalených žen, nepohrdali islámem a měli o něco více rozšířené obzory, než je tomu dosud, je zapotřebí, začít s osvětou už během školní docházky. Z dotazníků zcela zřejmě vyplynula skutečnost, že ač se na některých středních školách pedagogové o islámu zmiňují, často jsou jejich zmínky nedostatečné a neúplné, nebála bych se říci, že jsou brány i poněkud s určitým despektem. Studenti a nejen oni, ale celkově většina občanů si tak vinou nedostačujících informací (a nemůžeme zde vynechat ani vliv médií) utváří jakési mylné stereotypy, dle kterých si islám takřikajíc „zaškatulkují“ a poté ho jednostranně soudí. V následujících řádcích jsem stručně shrnula ty nejhojněji vytvářené.

Nejčastěji se setkáváme s obavami z muslimů. Lidé se častěji než mužů zaleknou zahalených muslimských žen nebo muslimů v jejich tradičních oděvech. Jak může potvrdit jedna mladá muslimka „...občas se setkávám s negativními reakcemi spoluobčanů. Nejvíce třeba v hromadné dopravě. Lidé si ode mne odsedávají, starší spoluobčané mě pozorují a někdy se setkám i s nějakými pokřiky.“

Odbourat tento „zlozvyk“ je opět záležitostí zdlouhavou, musíme si uvědomit, že ne každá zahalená žena má pod šaty připoutané výbušniny a ne každý muslim plánuje teroristické útoky.

Druhý bod, který můžeme vytyčit jako nejrozšířenější „omyl“, je špatný vztah muslimských mužů k jejich ženám. Češi nenávidí surovost muslimů a litují ženy za to, že jsou jen služkami. Jak vyplynulo z dotazníku, o skutečném vztahu, jaký vládne mezi muslimskými manželi, toho příliš mnoho nevíme. Do jisté míry je trochu překvapující, že v dnešní době, kdy v naší společnosti slýcháváme velmi často o násilí páchaném na ženách, které v několika případech vede až ke smrti oběti, o nesčetných případech sexuálního obtěžování na pracovišti, stále vidíme jako násilníky jen muslimy.

Za další naši typickou vlastnost můžeme označit opovrhování a neúctu k muslimům. Spousta spoluobčanů jedná s muslimy jako s osobami podřadnými, při tomto konstatování

⁵⁰ Kropáček, L., *Islám a Evropa*, in: *Islám a jeho svět*, sestavili Neužil, O., Mizerová, A., Brno 1995

vycházím ze zkušeností ze zahraničních cest do muslimských zemí. Jak vyšlo najevo i z odpovědí na otázku pokládanou v dotazníku, mnoho studentů a dokonce i velká část populace si neuvědomí (alespoň ne hned) přínos muslimů ve vzdělání a učenosti, kterou naše civilizace přebrala.

Návrh pro zlepšení situace

Abychom se jako národ dokázali sžít s muslimy a dokázali přijímat islámskou kulturu, je potřeba začít se seznamováním již v útlém věku. Myslím, že by se měli více ukazovat body, které jsou společné v islámu i křesťanství a o nichž většinou nemáme tušení. V následujících řádcích nastíním možnosti, jak se zmiňovat o islámu při výuce v hodinách základních a středních škol, díky kterým by se mohl zlepšit a zobjektivnit pohled žáků a studentů na muslimy.

Na základních školách se v posledních letech hojně rozšířil v rámci vzdělávání program, v jehož rozsahu školy pořádají tematické dny. Náměty jsou různé, jsou to například Den Země, Etno den, Den zvířat, Den vody a jiné. Během tohoto jednoho speciálně vyučovaného Dne se žáci hravou a poutavou formou dozvědí informace související s tématem, který je třeba předtím vůbec neoslovil. Program je samozřejmě sestaven různě pro každý ročník, aby v závislosti na věku měl šanci upoutat co nejvíce děti. V rámci Etno dne se žáci seznamují s jinými národy a etniky žijícími vedle nás. Ti nejmenší se učí pozdravy v různých jazycích, vyprávějí si o indiánech a malují totemy. Starší se potom seznamují třeba s kulturou. Myslím si, že touto formou by proběhlo nejlépe seznámení nejen s islámem, ale i s jinými náboženstvími, neboť se domnívám, že povědomí obecně o všech náboženstvích není příliš valné. Zde mám na mysli především nastínit a zábavnou formou seznámit děti opravdu jen s naprosto základním rámcem.

Děti na prvním stupni bychom měli obeznámit s tím, že něco takového jako islám vůbec existuje, že není nic neobvyklého potkat zahalenou ženu. Dále by se mohli setkat třeba s pohádkami Tisíce a jedné noci.

Na druhém stupni by rozsah informací měl pokrývat základní informace. To znamená:

- a) Seznámit žáky s muslimy jako vyznavači islámu.
- b) Zmínit Alláha jako jejich boha, proroka Mohameda a rituál modlení se.
- c) Obeznámit žáky, s jejich tradicemi a kulturou s nimiž mohou i případně přijít do styku při návštěvě muslimské země (například zahalené ženy, ramadán, pouť do Mekky).
- d) Stručně zmínit a ukázat obrázky architektury, aby si žáci, kteří nikdy neviděli, nic podobného, mohli udělat základní obrázek. Zdůraznit také jejich přínos ve vědě, matematice, písemnictví.

Vhodně zvolenou vysvětlovací metodou by zde, dle mého názoru byla komparace s křesťanstvím a naší kulturou (například, že v křesťanských zemích se staví kostely a vyobrazuje se Ježíš Kristus a oproti tomu v islámu je znázorňování Alláha zakázáno a místo kostelů mají mešity). Zmínit společné body obou náboženství, jako je například víra v jednoho boha. Žáci by si lépe údaje zapamatovali a možná by pro ně byly pak i lépe srozumitelné, zároveň by pedagog vyložil i základní informace o křesťanství. U výkladu bychom měli brát na zřetel, že někteří studenti na středních školách a učilištích dějepis nebo občanskou výchovu mít nebudou, a proto by měli mít tuto problematiku v povědomí.

Co se týče studentů středních škol, nesmíme zde opomenout rozdíly mezi studenty gymnázií a mezi různými typy středních škol a učilišť. Nejvíce informací by měli pojmout gymnazisté. Jak vyplynulo z dotazníků, gymnazisté skutečně odpověděli správně na největší počet otázek. Druhou školou, jež se v úspěšnosti umístila nejvýše, byla střední škola ekonomického zaměření. Návod, jak by měly vypadat osnovy pro výuku islámu na středních školách, jsem již nastínila ve výzkumném dotazníku. Při zjišťování, co se objevuje v učebnicích, jsem došla k závěru, že učitelé by se měli více zaměřit na následující body:

- a) Vztah k ženám-v učebnicích je zmíněno pouze, že muslimové mohou mít více manželek. Pokládám za důležité (a pro studenty snad i zajímavé) více toto téma rozvinout. Ukázat studentům situaci také z jiných úhlů pohledu (zajímavé je srovnání úlohy evropských - křesťanských či ateistických žen s ženami muslimkami) Z tohoto nevědomí pak mohou vznikat ty nepravdivé stereotypy, o kterých jsem se již zmínila.
- b) U gymnazistů bychom se také mohli zmiňovat o pilířích víry, neboť odpovědí na tuto otázku také nebylo mnoho a myslím, že znát alespoň počet, v tom lepším případě vyjmenovat jednotlivé pilíře, by nás opět takříkajíc o krůček posunulo lepšímu porozumění.
- c) Jinak samozřejmě pokračovat a úměrně škole rozšiřovat, již zmiňovaný navrhovaný rámec.

Nejlépe se zde opět uplatní metoda srovnávání, ať už jen s křesťanstvím, nebo i s jinými náboženstvími, především tedy s judaismem. Zde se nabízí otázka, zda by studenti byli schopni odpovědět na otázky týkající se křesťanství lépe nežli na ty týkající se islámu. Metoda srovnávání je velmi účinná, neboť nám ukáže spoustu věcí, které si běžně neuvědomíme, a navíc si studenti rozšíří obzory i v otázkách dalších náboženství, jež patří neodmyslitelně k lidstvu. Důležitý pro toto téma je také dialog. Ten se bude zřejmě spíše než do hodin dějepisu více hodit do hodin občanské výchovy, i když je mi jasné, že ani tam

z časových důvodů pro něj nezbyde pravděpodobně místo. Na druhou stranu jedna taková tematická hodina věnovaná problematice by byla jistě ku prospěchu. Ptání se studentů na jejich názory a postoje zcela jistě přinese další neocenitelné informace. Díky dialogu a správné argumentaci můžeme následně objasnit a vymýtit „nesprávné“ úsudky.

Závěr

Na předcházejících stranách jsem nastínila situaci islámu a muslimů v České republice a dozvěděla jsem se, co vybraní studenti středních škol všechno vědí a nevědí o islámu. Zjistila jsem, jaké jsou možnosti kontaktu v dnešní době. V části jsem stručně prošla historií, vylíčila jsem zobrazení islámu v kronikách, statích, periodikách, divadelních hrách a jiných zdrojích. V neposlední řadě jsem se zabývala způsoby, jak zvýšit znalosti a odstranit zažité omyly.

Mým cílem bylo zmapovat vědomosti studentů a případně zároveň svým výzkumem přispět k jejich rozšíření. Téma islámu je myslím velmi důležité, zvláště v dnešní době, kdy se stále častěji setkáváme s muslimy osobně, nebo při různých situacích v médiích. Svět islámu se nám zdá stále poněkud nepochopitelným a naprosto odlišným od naší tradice a kultury, ale je tomu skutečně tak? Možná máme spousty společného, jen to před námi zůstává skryto z důvodu naší sebestřednosti a zaslepenosti. Na ukázkou uvedu pár příkladů, několik rysů, které jsou společné křesťanství a islámu a které u jednoho náboženství zcela bez problémů přijímáme a respektujeme a u druhého zavrhuje. Vezměme si zahalující oblečení a pokrývky hlavy - muslimských žen se obáváme a litujeme je, kdežto jeptišky přijímáme leckdy až s určitou pokorou.

Ve společnosti bylo také hojně propírané téma Salmana Rushdieho a jeho zakázaných Satanských veršů, situace pro mnohé nepochopitelná, neboť jak se mnozí domnívají, v našem světě se nic podobného stát nemůže. Ve skutečnosti se ovšem něco podobného děje také, akorát o tom často nevíme. V některých křesťanských státech je uplatňován zákon o blasfemii. Např. v roce 1976 úspěšně zažalovala jistá Angličanka časopis pro homosexuály Gay News. Jeho vydavatel byl odsouzen za uveřejnění erotické fantazie o římském legionáři, který sexuálně obtěžuje Krista umírajícího na kříži. Moderní křesťanství si dnes nemůže příliš dovolit klást překážky anticírkevním postojům v oblasti kultury, ať by byly sebenevkusnější.

Přes tento obecně platný fakt stojí za to upozornit, že i v liberálním ovzduší „civilizované Evropy“ může rouhání bohu vyvolat emoce srovnatelné se středověkým koloritem. Francouzský režisér Jean-Luc Godard musel čelit těžkému psychickému tlaku, katolíci mu vyhrožovali a kazatelé kropili návštěvníky filmu svčcenou vodou. Hrubě prý urazil svým filmem Zdravím vás, Marie Matku boží. V roce 1988 potrestali žháři pařížské

kino Saint-Michel, protože přes varování uvedlo film amerického režiséra Scorseseho Poslední Kristovo pokušení. A podobných příkladů bychom našli jistě víc.⁵¹

Jelikož jsme součástí moderní pospolitosti, měli bychom se podle toho také tak chovat. Vnímat objektivně svět kolem nás a nestát se zajatci médií.

⁵¹ Mendel, M., *Islámská výzva*, Brno 1994, str.26-27

Seznam použité literatury

- Abdallati, H., *Zaostřeno na islám*, Třebíč 1994
- Bečka, J., *Gazel v české poezii* in: Česká literatura 24/1976
- Bečka, J., *Islámský svět v české literatuře 19. století* in Česká literatura 48/2000
- Bečka, J., Mendel, M., *Islám a české země*, Votobia, Praha 1998
- Budovec z Budova, V., *Antialkorán*, vydala Noemi Rejchrtová, Praha 1989
- Čelakovský, F. L., *Život a dílo*, upravil Horčíčka, J., Otto, Praha 1917
- Hájek z Libočan, V., *Kronika česká. Výbor historického čtení*, vydal Jaroslav Kolár, Praha 1981
- Hálek, V., *Z cest: Do Cařihradu a domů*, upravil Hartl, A., Praha 1913
- Idrís, D., *Pilíře víry*, Třebíč 1994
- Komenský, J. A., *Labyrint světa a ráj srdce*, Naše vojsko, Praha 1958
- Komenský, J. A., *Světlo v temnotách*, Státní pedagogické nakladatelství Praha, Praha 1970
- Kropáček, L., Gombár, E., Marková, D., Obuchová, L., *Variace na Korán. Islám v diaspoře*, Praha 1999
- Kropáček, L., *Islám a Evropa* in: Islám a jeho svět, sestavili Neužil, O., Mizerová, A., Brno 1995
- Mawdúdí, A., *Lidská práva v islámu*, Praha 2006
- Mendel, M., *Džihád. Islámské koncepte šíření víry*, Brno 1997
- Mendel, M., *Islámská výzva*, Brno 1994
- Mendel, M., Ostřanský, B., Rataj, T., *Islám v srdci Evropy*, Academia, Praha 2007
- Muzikář, J., *Islám a současnost*, Academia, Praha 1985
- Pavlincová, H., Horyna, B., *Judaismus, křesťanství, islám*, Olomouc 2003
- Philips, B., *Pravé náboženství*, Praha 2004
- Rataj, T., *České země ve stínu půlměsíce. Obraz Turka v raně novověké literatuře z českých zemí*, Praha 2002
- Rokycana, J., *Postilla*, 2 díly, vydal František Šimek, Praha 1928-1929
- Zajíc z Házmburka, J., *Sarmacia aneb zpověď českého aristokrata*, vydal Jaroslav Pánek, Praha 2007

Seznam obrázků

Obrázek 1, odpovědi na otázku č. 1, první ročník.....	22
Obrázek 2- odpovědi na otázku č. 1, čtvrtý ročník.....	22
Obrázek 3- odpovědi na otázku č. 2, první ročník.....	23
Obrázek 4- odpovědi na otázku č. 2, čtvrtý ročník.....	24
Obrázek 5- odpovědi na otázku č. 3, první ročník.....	25
Obrázek 6- odpovědi na otázku č. 3, čtvrtý ročník.....	25
Obrázek 7- odpovědi na otázku č. 4, první ročník.....	26
Obrázek 8- odpovědi na otázku č. 4, čtvrtý ročník.....	27
Obrázek 9- odpovědi na otázku č. 5, první ročník.....	28
Obrázek 10- odpovědi na otázku č. 5, čtvrtý ročník.....	28
Obrázek 11- odpovědi na otázku č. 6, první ročník.....	29
Obrázek 12- odpovědi na otázku č. 6, čtvrtý ročník.....	30
Obrázek 13- odpovědi na otázku č. 7, první ročník.....	31
Obrázek 14- odpovědi na otázku č. 7, čtvrtý ročník.....	31
Obrázek 15- odpovědi na otázku č. 8, první ročník.....	32
Obrázek 16- odpovědi na otázku č. 8, čtvrtý ročník.....	33
Obrázek 17- odpovědi na otázku č. 9, první ročník.....	34
Obrázek 18- odpovědi na otázku č. 9, čtvrtý ročník.....	34
Obrázek 19- odpovědi na otázku č. 10a), první ročník	35
Obrázek 20- odpovědi na otázku č. 10a), čtvrtý ročník.....	36
Obrázek 21- odpovědi na otázku č. 10b), první ročník	36
Obrázek 22- odpovědi na otázku č. 10b) čtvrtý ročník	37
Obrázek 23- odpovědi na otázku č. 10c), první ročník	37
Obrázek 24- odpovědi na otázku č. 10c), čtvrtý ročník.....	38
Obrázek 25- odpovědi na otázku č. 10d), první ročník	38
Obrázek 26- odpovědi na otázku 10d), čtvrtý ročník	39
Obrázek 27- odpovědi na otázku 11, první ročník	40
Obrázek 28- odpovědi na otázku č. 11, čtvrtý ročník.....	40
Obrázek 29- odpovědi na otázku č. 12, první ročník	41
Obrázek 30- odpovědi na otázku č. 12, čtvrtý ročník.....	42
Obrázek 31- odpovědi na otázku č. 13, první ročník	43
Obrázek 32- odpovědi na otázku č. 13, čtvrtý ročník.....	43
Obrázek 33- odpovědi na otázku č. 14, první ročník	44
Obrázek 34- odpovědi na otázku č. 14, čtvrtý ročník.....	45
Obrázek 35- odpovědi na otázku č. 15, první ročník	46
Obrázek 36- odpovědi na otázku č. 15, čtvrtý ročník.....	46
Obrázek 37- odpovědi na otázku č. 16, první ročník	47
Obrázek 38- odpovědi na otázku č. 16, čtvrtý ročník.....	48
Obrázek 39- odpovědi na otázku č. 17, první ročník	49
Obrázek 40- odpovědi na otázku č. 17, čtvrtý ročník.....	49
Obrázek 41- odpovědi na otázku č. 18, první ročník	50
Obrázek 42- odpovědi na otázku č. 18, čtvrtý ročník.....	51
Obrázek 43- odpovědi na otázku č. 19, první ročník	52
Obrázek 44- odpovědi na otázku č. 19, čtvrtý ročník.....	52
Obrázek 45- oděv muslimských žen.....	65
Obrázek 47- ukázka tzv. arabesky, (výzdoby muslimských staveb).....	70

Přílohy

Příloha A – Učebnice pro základní školy

ISLÁM

Islám je v současnosti jedno z nejrozšířenějších světových náboženství. V této kapitole se naučíme co je to islám, charakteristické rysy tohoto náboženství. Představíme si také islámské stavby a kulturu.

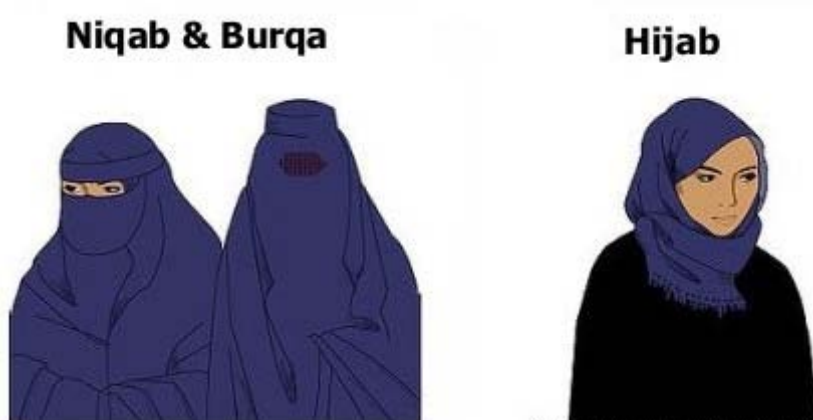
ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA

Lidé, kteří vyznávají islám, se nazývají muslimové. Muslimové věří, stejně jako křesťané a židé, v jednoho jediného boha. Jejich bůh se jmenuje Alláh. I islám má svou svatou knihu- Korán. Vznik islámu datujeme do 7. století, kdy se Mohammedovi zjevil archanděl Gabriel. Mohammed je proto nazýván prorokem. Muslimové musí být poslušni svému bohu, modlí se pětkrát denně, vždy směrem k Mekce a svatyni Kaabě. Každý muslim by měl alespoň jednou za život vykonat pouť do Mekky- pokud mu to dovolí zdravotní stav a finanční situace. Věřící musí dodržovat i následující stanovená pravidla-jako například držet půst (Ramadán), který trvá celý měsíc. Šířit víru (Džihád), ale také například dávat almužnu chudým. Islám je nejmladší z náboženství.

BĚŽNÝ ŽIVOT

Muslimské ženy chodí zahalené, jejich tradiční oděv se nazývá burqa, v některých muslimských zemích (Tunis), můžeme potkat i nezahalené muslimky. Muslim se může oženit s více ženami najednou (maximálně však se 4)-tzv. polygamie. Podmínkou ovšem je, že o všechny ženy se musí postarat a všechny stejně zaopatřit. Pod hábitem jsou ženy velmi vkusně a často i luxusně oblečeny a nalíčeny- ženy se strojí, aby byly krásné pro svého manžela. Tato krása ovšem má být ostatním skryta, proto chodí zahalené. Většina muslimek, volí nošení hábitu zcela dobrovolně, neboť takto skrytá nebudí na ulici rozruch u mužů, jež jsou například v arabských zemích velmi dotěrní. Na následujících obrázcích jsou znázorněny druhy ženského muslimského oblečení. Hijab ženy barevně sladují s ostatními kousky oblečení. Zahalené ženy můžeme potkat i u nás, jsou to buď turisté, nebo Češky, které se

svobodně rozhodly stát se muslimkami a nosit tento oděv dobrovolně, protože se v něm cítí lépe. Mějme na paměti, že není třeba se těchto žen obávat.

Obrázek 45- oděv muslimských žen

ARCHITEKTURA A VZDĚLANOST

Muslimové nemají kostely, ale mešity sloužící jako náboženská a kulturní centra. K mešitě je

zpravidla připojen ještě minaret = věž sloužící ke svolávání k modlitbě. Typickým rysem islámské architektury je kopule. Velmi často se na stavbách objevuje oblouk, snaha o monumentálnost a provzdušnění staveb vedla k používání štíhlých sloupů. Na rozdíl od křesťanů, kteří své kostely zdobí sochami, muslimové sochy nemají. Je přísně zakázáno vyobrazovat Alláha. Pokud jde o výzdobu islámských staveb-zmíníme zde takzvané arabesky, dekorativní prvky složené z rostlinných motivů. Arabové kromě mešit stavěli také lázně, neboť

hodně dbali na hygienu a očistu těla, dále pak brány měst chráněné věžemi. Arabové měli vysokou úroveň vzdělanosti. Vyspělí byli zvláště v oblasti matematiky, fyziky, lékařství a astronomie. Ve větších městech byly univerzity, knihovny, nemocnice ale také třeba botanické zahrady. Mezi nejvýznamnější stavby patří Alhambra, Tádž Mahal, Kába a Skalní dóm(viz. obrázek)

ROZŠÍŘENÍ MUSLIMŮ

Na následující mapce, můžete vidět rozšíření islámu, vyjádřené v procentech, v současnosti. Jak vyplývá z obrázku, muslimů žije kolem nás mnoho, proto je důležité, abychom věděli něco o jejich náboženství a neměli z nich zbytečné obavy.

Rozšíření muslimů

Příloha B – Učebnice pro střední školy

ISLÁM

Vyznavače islámu nazýváme muslimy. Muslimové stejně jako křesťané a židé uctívají pouze jednoho boha, jsou to tedy náboženství monoteistická. Vznik islámu datujeme do 7. století n. l., kdy se Mohammedovi zjevil archanděl Gabriel. Jeho prostřednictvím bylo Mohammedovi naštěptáno poselství od boha, v islámu nazývaného Alláh. Muslimové věří ve všechny proroky lidstva- počínaje Abrahamem, Mojžíše a Ježíše, protože ti všichni zvěstovali vůli Boží za účelem vedení lidstva. Svatá kniha muslimů se nazývá Korán, dělí se na sůry. Judaismus, křesťanství a islám mají mnoho společného, možná více než si uvědomujeme. Všechny tyto náboženství nazýváme také „náboženství knihy“.

POVINNOSTI MUSLIMA

Muslimové musí být poslušni svému bohu a dodržovat zásady, takzvané pilíře víry. Je jich pět:

1. Pout' do Mekky- každý muslim by měl alespoň jednou za život absolvovat pout' do Mekky, pokud mu to dovoluje finanční situace a fyzický stav.

„A Bůh uložil lidem pout' k chrámu tomuto pro toho, kdo k němu cestu může vykonat.“ 3:97

2. Víra v Boží jednotnost a božské poslání Mohammeda – Vyznávám, že není božstva kromě Boha a Muhammad je posel Boží. Muslimové ji často opakují, a to zejména při modlitbách. V islámských zemích a rodinách bývá šeptána do ucha novorozencům, a zároveň by se tím měli lidé loučit se zemřelým. Pokud se někdo rozhodne konvertovat k islámu, je potřeba pronést tuto formuli, poté se formálně stává muslimem

3. Půst- povinností muslima je také držet půst v měsíci Ramadánu. Pravidlem je, že od svítání do úsvitu se nesmí nic dotknout úst muslima. Muslim tedy nesmí jíst, pít, kouřit ani provozovat sexuální činnosti. Z toho jsou vyjmuty malé děti, těhotné ženy, nemocní a staří lidé. Půst má rozvíjet v člověku trpělivost, nesobeckost a pevnou vůli.

„Vy, kteří věříte, předepsán vám je půst, tak jako byl již předepsán těm, kdož před vámi byli – snad budete bohabojní!“ 2:179

„Postním měsícem je měsíc ramadán, v němž Korán byl seslán jako vedení správné pro lidi a jako vysvětlení tohoto vedení i jako spásné rozlišení. Kdo z vás spatří na vlastní oči měsíc, nechť se postí! Ten z vás, kdo je nemocen nebo na cestách, nechť postí se stejný počet dní později; Bůh si přeje vám to usnadnit a nechce na vás obtížné. Dodržujte plně tento počet a chvalte Boha za to, že správně vás vede – snad budete vděční!“ 2:179

4. Modlit se pětkrát denně- modlitba se provádí vždy obličejem směrem k Mekce.

„Prospívat naopak bude ten, kdo je očištěn a jména Pána vzpomíná a modlitbu koná.“ 87:14.15

5. Almužna chudým- muslimové jsou povinni dávat almužnu chudým, potřebným, těm kteří by se díky ní mohli obrátit na islám, lidem na cestách.

„Věřte v Boha a posla Jeho a rozdávejte z toho, v čem učinil vás posledními vlastníky! Těm z vás, kdož uvěřili a almužnu rozdávali, je určena odměna vysoká.“ 57:7

Muslimské ženy chodí zahalené, můžeme rozlišit tři typy ženských oděvů. Pro lepší představení těchto typů nám pomůže obrázek, na kterém jsou tyto typy ženského oděvu znázorněny. Prvním typem je tzv. **Burqa**- burqa zakrývá celý obličej, oči jsou ukryty za

mřížkou. Druhým typem je Hijab- hijab pokrývá vlasy a krk ne ovšem obličej. S tímto druhem se můžeme setkat asi nejčastěji.

Třetím typem je Niqab- ten zakrývá celý obličej s výjimkou očí. Muslim se může oženit s více ženami najednou (maximálně však 4)-tzv. polygamie. Podmínkou ovšem je, že o všechny ženy se musí postarat a všechny stejně zaopatřit. Pod hábitem jsou ženy velmi vkusně a často i luxusně oblečeny a naličeny- ženy se strojí, aby byly krásné pro svého manžela. Tato krása ovšem má být

ostatním skryta, proto chodí zahalené. Většina muslimek volí nošení hábitu zcela dobrovolně, neboť takto zahaleny nebudí na ulici rozruch u mužů. Hijab ženy barevně sladí s ostatními kousky oblečení. Zahalené ženy můžeme potkat i u nás, jsou to buď turisté, nebo Češky, které se svobodně rozhodly stát se muslimkami a nosit tento oděv zcela dobrovolně. Mějme na paměti, že není třeba se těchto žen obávat.

ARCHITEKTURA A VZDĚLANOST

Muslimové nemají kostely, ale mešity sloužící jako náboženská a kulturní centra. K mešitě je zpravidla připojen ještě minaret = věž sloužící ke svolávání k modlitbě. Typickým rysem islámské architektury je kopule. Velmi často se na stavbách objevuje oblouk, snaha o

Obrázek 46-Skalní dóm

monumentálnost a provzdušnění staveb vedla k používání štíhlých sloupů. Na rozdíl od křesťanů, kteří své kostely zdobí sochami, muslimové sochy nemají. Je přísně zakázáno vyobrazovat Alláha. Pokud jde o výzdobu islámských staveb-zmíníme zde takzvané arabesky-dekorativní prvky složené z rostlinných motivů. Arabové kromě mešit stavěli také lázně, neboť hodně dbali na hygienu a očistu těla, dále pak brány měst chráněné věžemi. Arabové měli vysokou úroveň vzdělanosti. Vyspělí byli zvláště v oblasti matematiky, fyziky, lékařství a astronomie. Ve větších městech byly univerzity, knihovny, nemocnice ale také třeba botanické zahrady. Často

stavěly také lázně-což dokazuje vysokou úroveň hygieny. Mezi nejvýznamnější stavby patří Alhambra, Tádž Mahal, Kába a Skalní dóm

Obrázek 47- ukázka tzv. arabesky, (výzdoby muslimských staveb)

ROZŠÍŘENÍ MUSLIMŮ

Na následující mapce, můžete vidět rozšíření islámu, vyjádřené v procentech, v současnosti. Jak vyplývá z obrázku, muslimů žije kolem nás mnoho, proto je důležité, abychom věděli něco o jejich náboženství a neměli z nich zbytečné obavy.

Příloha C – Rozhovor s RNDr. Vladimírem Sáňkou

Pro zjištění, jak se žije muslimům v České republice, zda pocítují nějaké překážky pramenící z neznalosti jejich kultury a víry jsem se sešla s RNDr. Vladimírem Sáňkou, ředitelem Islámského centra v Praze.

Setkáváte se nyní i zde v centru s projevy netolerance?

Ne, vyjma útoku na mešitu na Praze 9, kdy vandalové pověsili na vrata prasečí hlavu, se s ničím podobným nesetkáváme.

A monitorujete třeba nějaké konkrétní problémy u členů centra?

Většinou ženy si často stěžují na to, že spoluobčané se na ně divně dívají nebo na ně něco pokřikují například v dopravních prostředcích a podobně. U mužů nevím, že by se objevovalo něco podobného. Jedna žena- muslimka měla problém v zaměstnání, kdy ji zaměstnavatel nechtěl povolit nošení šátku. Pracovala jako zdravotní sestra v nemocnici, takže šátek ji při výkonu nijak neomezoval. Na druhou stranu, toto byl pouze jeden případ v těch ostatních se setkávám i s tolerancí, kdy jsou muslimkám šátky povoleny na pracovišti.

Myslíte, že se změnilo povědomí o muslimech po 11.září?

Pokud některé kruhy obviňovaly islám, nebylo to pro mě něco nového ani překvapivého, protože to nebylo poprvé a myslím, že ani naposledy. Přitom to podle mého názoru není odůvodnitelné. I když připustíme, že muslimové provedli nějaký násilný čin, nelze z něj obviňovat islám. Je to stejné, jako bychom obviňovali např. křesťanství nebo jiné náboženství z terorismu v Irsku, Španělsku, Švýcarsku, na Korsice, z etnických čistek v Bosně, výbuchu v Oklahoma City a tak dále. Mimochodem z hrozného teroristického činu v Oklahomě byli také ihned obviněni muslimové a pak se ukázalo, že jej provedl Američan, příslušník sekty, která se odtrhla od Církve adventistů a vychází z bible. Nebylo by však správné používat termínů jako křesťanský terorismus, protože každý ví, že křesťanství ničemu takovému neučí. Stejně tak islám odmítá terorismus v jakékoliv podobě a zabití jednoho nevinného člověka je v Koránu přirovnáno k zabití celého lidstva. Snažíme se podobné věci vysvětlovat. Terorismus nemá náboženství a najdeme ho mezi ateisty i mezi příslušníky všech vyznání.

Jak vnímáte spojování islámu s terorismem?

Terorismus jednoznačně odmítám. Je neslučitelný nejen s islámem, ale i s jakýmkoliv jiným náboženstvím. Ve světě je mnoho bezpráví a útlaku a někteří jednotlivci či skupiny na ně reagují takovýmto extrémním způsobem. Nejhorší ze všeho je ovšem státní terorismus. Kdyby se jej podařilo odstranit, vymizel by i ten skupinový a individuální, poněvadž ten je vesměs až druhotnou reakcí. Nicméně zde nejsem optimista. Co lidstvo existuje, vždy na světě byla nespravedlnost, útlak a svévolné nároky. Podívejte se jen na kolonialismus, který znamenal nejmasovější porušování lidských práv vůbec. A ten zdaleka neskončil, jen nabírá jiných forem.

Pořádáte nějaké akce vedoucí k osvětě?

Muslimská komunita je poměrně malá, tvořená především studenty. Nemáme zde lidi, kteří studovali islámskou teologii ani specialisty pro vedení islámského centra, nemáme podporu od kteréhokoli státu a žijeme jen z darů od jednotlivých osob. Z těchto důvodů jsou naše aktivity zatím jen omezené a často nestačí pokrýt zájem o islám ze strany naší veřejnosti. Zatím jsou v Praze a v Brně dvě islámská centra, která slouží muslimům i nemuslimům. Snažíme se tu pořádat přednášky, kurz arabštiny, vydávat časopisy a brožury o islámu a začali jsme provozovat internetové informační stránky (www.islamcz.cz, www.muslim.cz). Snažíme se také reagovat na potřeby médií, vysvětlovat a uvádět na pravou míru různé dezinformace, jež jsou o islámu šířeny. Každý muslim by měl alespoň svým příkladem utvářet správný obraz islámu, ale ve většině případů tomu tak bohužel není. Podobně jako u jiných náboženství – víru nelze soudit podle lidí, kteří se k ní hlásí, když ji ani dobře neznají. Islám vyžaduje znalost a vede k ní každého muslima a muslimku. Je to způsob života, jenž je vyvážený a je proti extrémům.

Jaký je podle Vašich zkušeností názor Čechů na islám?

Podle mých zkušeností a podle názorů ostatních muslimů z naší komunity vím, že muslimové jsou tu přijímáni dobře a vztah obyvatel ČR k nim je vcelku přátelský. Myslím si ale, že názor některých Čechů na islám vychází z často povrchních informací, které mohou být zkreslené díky tomu, že je spojován s mnoha projevy, které nemají s jeho duchem a jeho principy nic společného. Někdy jej posuzujeme podle režimů v zemích s převahou muslimského obyvatelstva, jindy podle tamních tradic a zvyklostí, často se velmi lišících v různých oblastech muslimského světa, či podle chování některých muslimů. V médiích čteme a slyšíme o projevech násilí s přívlastky muslimský a islámský, aniž by se autoři těchto

komentářů zabývali příčinami násilí a tím, kdo za ním stojí, jedná-li se o obranu proti agresorovi, odboj proti okupaci či jiné formě útlaku anebo o skutečný a neomluvitelný extremismus. Jsou Češi, kteří jsou otevření a tolerantní, ale jsou i tací, u nichž se objevuje xenofobie až nenávist. A ti vystupují proti muslimům aktivně a šíří nejružnější nepravdy. V poslední době se však lidé začali o islám mnohem více zajímat a ptát se, shánějí knihy o islámu a překlad Koránu.

Kolik žije v Praze, potažmo v Čechách, muslimů? Kolik z nich jsou rodilí Češi?

V Čechách žije několik tisíc muslimů. Velká většina z nich jsou původem cizinci. Přišli k nám studovat, za prací, malá část z nich jsou uprchlíci, kteří byli nuceni odejít ze své původní vlasti a pokoušejí se usadit v Evropě. Českých muslimů je přibližně pět set.

Jak vypadá provoz a jaká je návštěvnost pražské mešity?

Mešita v Praze slouží muslimské komunitě, aby se měla kde scházet a účastnit různých programů. Každý pátek, kdy je sváteční shromáždění s promluvou imáma a společnou páteční modlitbou, se v ní sejde zhruba 250 věřících. Pod hlavičkou mešity probíhá i řada charitativních akcí.

Velký počet Čechů opovrhne islámem i kvůli postavení žen v muslimském světě, které se z běžného evropského pohledu nejeví jako rovnoprávné...

Postavení ženy ve společnosti bývá často diskutovaným tématem. Pokud se týká pohledu západních autorů na postavení ženy v muslimských zemích, je hodnoceno vesměs kriticky. Nebere se v úvahu jiné prostředí, jiné tradice, jiný historický vývoj a jiná historická zkušenost. Druhý fakt, který bývá opomíjen, je to, že se zde často mluví o nějakých místních tradicích a zvyklostech, které se pak chybně zevšeobecňují na celý muslimský svět, a co je mnohem horší, na islám jako náboženství a způsob života. Jistě nepopřeme, že na Západě existuje domácí násilí, žena je mnohem více nucena vydělávat či budovat kariéru, za tutéž práci je odměňována mnohem méně než muž apod. Tyto a další věci by zase muslimky mohly vytýkat evropským společnostem. Ovšem dělat z toho pravidlo nebo zákon by bylo špatně. Podle islámu musí být žena respektována a chráněna. Její manžel (případně otec, bratr, syn) ji musí hmotně zabezpečit. Pokud si sama vydělává, peníze patří jen jí. Má právo dědit, vlastnit

majetek, podnikat, ovlivňovat veřejné dění. Tato a další práva jí dal islám již před čtrnácti stoletími. Postavení muže a ženy je v islámu vyvážené a oba se vzájemně doplňují. Jelikož se nejedná o stvoření totožná, i jejich postavení se v některých věcech liší. Je mnohem více akcentována a oceňována pozice ženy jako matky. Samozřejmě že špatné příklady lze najít v každé společnosti a i ty jsou někdy pravdivé. Jenom nelze stále ukazovat muslimy v situacích, které nejsou v souladu s islámem. Pokud se týká nějakého vývoje, jako žádoucí bych viděl takový vývoj, aby v muslimských společnostech získaly ženy ta práva, jaká jim podle islámu náleží.

.

Příloha D – Dotazník

1. Jak se nazývají stoupenci islámu
2. Uved'te jméno Proroka
3. Lokalizujte islám

4. Co je to Korán a jak se dělí?
5. Jak se nazývá svatostánek muslimů?
6. Na jaký popud začal Mohamed kázat?

7. v jakém roce odešel Mohamed do Medini, co se pojí s touto událostí?

8. Kde se nachází a jak se jmenuje nejznámější mešita?

9. Co by měl každý muslim vykonat alespoň jednou za život?

10. Vysvětlete pojmy : a) hidžra
b) ramadán
c) šaría
d) chalífa

11. Vysvětlete a rozveďte pojem džihád

12. Na jaké skupiny se muslimové rozdělili?

13. Jaký mají muslimové a islám vztah k ženám?

14. Seřad'te chronologicky – islám, křes'tanství, buddhismus, judaismus, co mají společného?
15. Ve kterých oblastech ovlivnili muslimové evropskou vzdělanost
16. Co je to islámský stát?
17. Uved'te pilíře islámu (pokud nevíte, napište alespoň počet)
18. Popište, co se Vám vybaví, řekne- li se islám, muslimové
19. Myslíte, že platí vzorec *muslim= terorista*?